

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ, КУЛЬТУРЫ И ИССЛЕДОВАНИЙ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

НАЦИОНАЛЬНЫЙ КУРРИКУЛУМ

Начальное образование

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
(предмет и език на обучение)

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
(майчин език)

**ИСТОРИЯ, КУЛТУРА И ТРАДИЦИИ
НА БЪЛГАРСКИЯ НАРОД**

- Куррикулумы учебных дисциплин
- Гиды по внедрению куррикулумов учебных дисциплин

Кишинэу, 2018

Утвержден Национальным советом по куррикулуму (Приказ Министерства образования, культуры и исследований №. 1124 от 20 июля 2018)

НАЦИОНАЛЬНЫЕ КООРДИНАТОРЫ:

- **Анжела КУТАСЕВИЧ**, Государственный секретарь в области образования, МОКИ
- **Валентин КРУДУ**, д-р, начальник Управления общего образования, МОКИ
- **Марианна ГОРАШ**, зам. начальника Управления общего образования, МОКИ
- **Валентина ГАЙЧУК**, главный консультант, МОКИ
- **Наталья ГРЫУ**, главный консультант, МОКИ
- **Алла НИКИТЧЕНКО**, д-р, главный консультант, МОКИ
- **Корина ЛУНГУ**, главный консультант, МОКИ
- **Даниела КОТОВИЦКАЯ**, главный консультант, МОКИ
- **Василе ОНИКЭ**, главный консультант, МОКИ
- **Анжела ПРИСАКАРУ**, главный консультант, МОКИ
- **Виорика МАРЦ**, главный консультант, МОКИ

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ЭКСПЕРТЫ-КООРДИНАТОРЫ:

- **Людмила УРСУ**, д-р, проф., КГПУ им. Иона Крянгэ
- **Владимир ГУЦУ**, д-р хаб., проф., ГУМ
- **Анатол ГРЕМАЛСКИ**, д-р хаб., проф., ИПП

ГРУППА ПО РАЗВИТИЮ КУРРИКУЛУМОВ УЧЕБНЫХ ДИСЦИПЛИН:

БОЛГАРСКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА (предмет и язык обучения)

- **Елена РАЦЕЕВА (координатор)**, д-р, конф., ГУ им. Г. Цамблака, Тараклия
- **Снежана НИКИФОРЦЕВА**, вторая дид. категория, ТЛ им. В. Левского, Кишинев

БОЛГАРСКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА (родной язык)

- **Надежда КАРА (координатор)**, д-р, конф., ИКН АНМ
- **Мария ДЕЛИБАЛТОВА-СТОЯНОВА**, д-р, УОМС Тараклия

ИСТОРИЯ, КУЛЬТУРА И ТРАДИЦИИ БОЛГАРСКОГО НАРОДА

- **Елена РАЦЕЕВА (координатор)**, д-р, конф., ГУ им. Г. Цамблака, Тараклия
- **Николай ЧЕРВЕНКОВ**, д-р хаб., председатель Научного общества болгаристов РМ

АВТОРЫ ГИДОВ ПО ВНЕДРЕНИЮ КУРРИКУЛУМОВ УЧЕБНЫХ ДИСЦИПЛИН:
БОЛГАРСКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА (предмет и язык обучения)
БОЛГАРСКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА (родной язык)

- **Елена РАЦЕЕВА (координатор)**, д-р, конф., ГУ им. Г. Цамблака, Тараклия
- **Снежана НИКИФОРЦЕВА**, вторая дид. категория, ТЛ им. В. Левского, Кишинев
- **Надежда КАРА (координатор)**, д-р, конф., ИКН АНМ
- **Мария ДЕЛИБАЛТОВА-СТОЯНОВА**, д-р, УОМС, Тараклия

ИСТОРИЯ, КУЛЬТУРА И ТРАДИЦИИ БОЛГАРСКОГО НАРОДА

- **Елена РАЦЕЕВА (координатор)**, д-р, конф., ГУ им. Г. Цамблака, Тараклия
- **Николай ЧЕРВЕНКОВ**, д-р хаб., председатель Научного общества болгаристов РМ

РЕЦЕНЗЕНТЫ

- **Иван ЗАБУНОВ**, д-р, конференциар, председатель Болгарского общества «Возрождение»
- **Татьяна РАКОВЧЕНА**, д-р, конференциар, КГУ, Комрат
- **Лариса БОЙКОВА**, д-р, конференциар, КГУ, Комрат
- **Полина ПЫНТЯ**, первая дид. категория, ТЛ им. Н. Третьякова, Чадыр-Лунга
- **Оксана РАЗГРАДСКАЯ**, первая дид. категория, ТЛ им. М. Тузлова, с. Кирсово Комратского р-на

373.3.091:[811.163.2+821.163.2.09]
Б 966

Български език и литература (предмет и език на обучение). Български език и литература (майчин език). История, култура и традиции на българския народ : Начальное образование : Национальный курикулум / Елена Рацеева, Снежана Никифорцева, Надежда Кара [и др.] ; нац. коорд.: Анжела Кутасевич [и др.] ; нац. эксперты-коорд.: Людмила Урсу [и др.] ; М-во образования, культуры и исследований Респ. Молдова. – Кишинэу : Lyceum, 2018 (F.E.-P. “Tipografia Centrală”). – 120 p.

Bibliogr.: p. 116-119 (65 tit.). – 200 ex.

ISBN 978-9975-3258-4-4.

Redactor: **Tatiana NICULCEA**

Editura Lyceum

Chişinău, strada 2 Aerodromului 2, of. 7

tel/fax: +(373) 22 212636; gsm: +(373)69177975, +(373)76770175

e-mail: editura.lyceum@mail.ru

www.lyceum.md; [fb.editura lyceum](https://www.facebook.com/lyceum)

ISBN 978-9975-3258-4-4.

© Министерство Образования, Культуры и Исследований Республики Молдова

Оглавление

Введение	5
1. Куррикулум учебной дисциплины для начального образования. Концептуальные основы	8
1.1. Система компетенций для начального образования	8
1.2. Куррикулум учебной дисциплины как куррикулумный продукт	12
2. Български език и литература	14
2.1. Курикулум по предмета «Български език и литература» (предмет и език на обучение)	14
2.2. Курикулум по предмет «Български език и литература» (майчин език)	40
2.3. Гид за внедряване на курикулума по дисциплините «Български език и литература» (предмет и език на обучение) и «Български език и литература» (майчин език)	65
2.3.1. Развитие на курикулума по предмет	65
2.3.2. Дидактическа концепция на предмета	69
2.3.3. Методологични препоръки. Стратегии за оценяване	72
3. История, култура и традиции на българския народ	82
3.1. Курикулум по предмета «История, култура и традиции на българския народ»	82
3.2. Гид за внедряване на курикулума по дисциплината «История култура и традиции на българския народ»	107
3.2.1. Развитие на курикулума по предмет	107
3.2.2. Дидактическа концепция на предмета	108
3.2.3. Методологични препоръки	111
3.2.4. Стратегии за оценяване	114
Библиосайтография	116

Введение

Настоящее издание включает куррикулуы учебных дисциплин для 1–4 классов «Болгарский язык и литература» (предмет и язык обучения), «Болгарский язык и литература» (родной язык) и «История, культура и традиции болгарского народа», а также гиды по внедрению этих куррикулумов.

Данные предметные куррикулуы и гиды по их внедрению являются куррикулумными продуктами в составе Куррикулума для начального образования [1], который, в свою очередь, составляет часть Национального Куррикулума и представляет собой регламентирующий документ и нормативный акт, предусмотренный для внедрения в образовательный процесс в начальных классах.

Настоящие предметные куррикулуы принадлежат к четвертому поколению этого типа документов и являются вторым поколением куррикулумов, основанных на компетенциях. Необходимость изменений была определена различными реалиями:

- истечение срока функционирования предыдущего куррикулума для начального образования [6]: 2010–2018;
- новые образовательные и куррикулумные политики в области развития системы образования: разработка и внедрение образовательных стандартов, реконцептуализация оценивания результатов обучения в начальном образовании, концептуализация системы менеджмента куррикулума и т. д.;
- уязвимые места, выявленные в процессе мониторинга предыдущего куррикулума.

Развитие куррикулума было поддержано процессом системного и целостного оценивания предыдущего куррикулума на основе апробированной методологии [22, 23]. Также были учтены и международные тенденции куррикулумного развития [23, стр. 5–6].

Выделим главные изменения, осуществленные в предметных куррикулумах.

- Переформулировка специфических компетенций учебных дисциплин, с выявлением основных отношений и ценностей и в соответствии с профилем выпускника начальной школы.
Обеспечение меж- и трансдисциплинарных связей при помощи формулирования, по каждому предмету, специфической компетенции из категории интеграции и переноса.
Количественное соотношение специфических компетенций с возможностями соответствующего учебного предмета.
- Переопределение учебных единиц на основе статуса и бинома компетенций, которые становятся новой референциальной системой образовательных целей, а содержание становится средством формирования компетенций.
Обеспечение единой структуры учебных единиц по классам.

- Пересмотр систем единиц компетенций в контексте динамики формирования специфических компетенций по учебным единицам, по классам. Эшелонирование результатов обучения по завершении каждого класса, которые постепенно ведут учащихся к приобретению специфических предметных компетенций по окончании начальной школы.
- Целесообразные перераспределения и сокращения единиц содержания. Выделение в единицах учебного содержания списков терминов, специфических для соответствующей дисциплины: слова/словосочетания, которые должны войти в активный словарный запас учащегося по завершении данной единицы обучения.
- Обеспечение необходимого количества часов для эффективного процесса преподавания-учения-оценивания: добывания, понимания, применения, анализа-синтеза учебных приобретений; осуществления стратегий оценивания в контексте критериального оценивания через дескрипторы (КОД).
- Продвижение (интер) активных дидактических стратегий, практического (эмпирического) обучения, элементов задачного обучения, проектных методов, кейс-технологий в целесообразных комбинациях с апробированными временем методами для младшего школьного возраста: игровыми, словесными, наглядными, практическими.

Предметные куррикулы для начального образования выполняют две основные функции: регулирующую и стратегическую. Функции куррикула определяют основные категории пользователей данных документов: авторы куррикулов, учебников и других дидактических ресурсов, менеджеры в образовании и учителя, учащиеся и их родители.

Авторы учебников и других дидактических ресурсов обязаны полностью соблюдать положения и рекомендации куррикула при разработке содержания и учебных заданий. Учебники должны соответствовать концепции куррикула, быть доступными, функциональными и действенными, выполнять как информативную функцию, так и формативную, обеспечивая тем самым самостоятельное и управляемое исследование и открытие, стимулируя самообразование, самооценивание и, в результате, обеспечивая формирование компетенций. Авторы учебников имеют право:

- изменять порядок содержаний, если это не нарушает научную и дидактическую логику учебного предмета;
- объединять различными способами элементы содержаний в главах учебника, не нарушая при этом внутреннюю логику развития понятий, специфических для данной учебной дисциплины.

Учителя обязаны использовать куррикулум при проектировании и осуществлении учебного процесса в классе. Куррикулум утверждает творческий подход и свободу выбора учителя. В условиях следования спроектированным компетенциям и полного прохождения обязательных учебных содержаний, в зависимости от имеющихся ресурсов, учитель имеет право:

- изменять количество часов для определенных единиц содержания;
- применять индивидуальный подход и дополнять рекомендованные виды учебной деятельности и школьные продукты;
- проектировать и осуществлять оригинальные дидактические стратегии преподавания-учения и оценивания, выбирая различные методы и техники.

На основе предметных куррикулов учителя составляют индивидуализированные учебные планы для учащихся с *особыми образовательными потребностями* [21].

Менеджеры должны применять куррикулум для мониторинга качества образовательного процесса.

Куррикулум предоставляет учащимся возможность ознакомиться с планируемыми результатами обучения в каждом классе, активизируя тем самым процесс их самовоспитания.

Куррикулум дает родителям необходимую информацию для того, чтобы эффективно следить за процессом обучения своих детей и помогать им в достижении результатов.

Гиды по внедрению предметных куррикулов включают: дидактическую концепцию учебной дисциплины, описание элементов новизны предметного куррикула, методические рекомендации по разработке дидактических стратегий и по оцениванию.

Выделяем несколько условий для успешного внедрения куррикула:

- продвижение эффективного менеджмента внедрения куррикула;
- создание благоприятного социально-психологического климата;
- создание соответствующей образовательной среды;
- создание условий для стимулирования мотивации учителей и учащихся;
- осознанное принятие субъектами образовательного процесса тех изменений, которые происходят при развитии куррикула;
- эффективный партнериат школы и родителей, согласно Межотраслевой стратегии развития родительских навыков и компетенций на 2016-2022 годы [19];
- эффективный партнериат школы и представителей местного сообщества.

1. Куррикулум учебной дисциплины для начального образования. Концептуальные основы

1.1. Система компетенций для начального образования

Ключевым компонентом куррикулума для начального образования является система образовательных целей, выраженных в терминах компетенций.

<p>«Главной образовательной целью является формирование гармоничной личности и развитие системы компетенций, включающей знания, умения, установки и ценности, обеспечивающие возможность активного участия индивида в общественной и экономической жизни.»</p> <p>Кодекс об образовании Республики Молдова, Ст. 11 (1)</p>	<p>«Миссия начального образования: Начальное образование способствует формированию ребенка как свободной и творческой личности, обеспечивая развитие необходимых компетенций для продолжения обучения в гимназическом образовании.»</p> <p>Кодекс об образовании Республики Молдова, Ст. 26</p>	<p>«Школьная компетенция – это интегрированная система знаний, навыков, отношений и ценностей, приобретённых, сформированных и развитых учеником в процессе обучения, мобилизация которой позволяет распознавать и решать различные проблемы в разнообразных контекстах и ситуациях.»</p> <p>Основы Национального Куррикулума</p>
--	---	---

Фигура 1. Динамическая структура компетенции (Модель PISA)

Система компетенций для начального образования включает:

- A.** Ключевые/трансверсальные/трансдисциплинарные компетенции
- B.** Специфические компетенции учебных дисциплин
- C.** Единицы компетенций

A. Ключевые/трансверсальные компетенции составляют важную куррикулумную категорию и определяются на высоком уровне абстрактизации и обобщения:

- фиксируют ожидания общества по отношению к школьному обучению в целом, а также к самым общим достижениям учащихся по завершению обучения в школе;
- являются выражением действующих образовательных политик, а также типа личности, который предлагается сформировать;
- отражают международные тенденции развития образовательных политик, предусмотренные в Рекомендациях Совета Европы о ключевых компетенциях обучения в течение жизни, Докладе Международной комиссии по образованию для XXI века, Рекомендациях ЮНЕСКО и т. д.

**Кодекс об образовании Республики Молдова, Ст. 11(2),
полагает следующие ключевые компетенции:**

- a. общения на румынском языке;
- b. общения на родном языке;
- c. общения на иностранных языках;
- d. в математике, науках и технологиях;
- e. в цифровых технологиях;
- f. умения учиться;
- g. социальные и гражданские;
- h. предприимчивости и инициативности;
- i. культурного самовыражения и осознания культурных ценностей.

Трансверсальность – важная характеристика ключевых компетенций. Ключевые/трансверсальные компетенции пересекают различные сферы общественной жизни, следовательно – и границы учебных предметов. Таким образом, трансверсальные компетенции могут быть, одновременно, и трансдисциплинарными, в большей степени свойственными учебным дисциплинам.

Трансдисциплинарные компетенции:

- конкретизируют трансверсальные компетенции по определенным областям знаний/куррикулумным областям;
- интегрируют различные действия, являющиеся общими/ассоциированными для различных учебных дисциплин, обычно, из одной куррикулумной области;
- образуются «вокруг» тем, которые являются общими для различных учебных дисциплин.

Ключевые/трансверсальные/трансдисциплинарные компетенции формируются и развиваются прогрессивно и постепенно по уровням и циклам образования. Согласно миссии и возможностям начального образования, выделяются два характерных этапа: этап базовых приобретений – I, II классы; этап развития – III, IV классы.

«Профиль формирования выпускника является регламентирующим компонентом Национального Куррикулума. Навыки, отношения и ценности (компетенции), составляющие профиль выпускника, являются трансдисциплинарными и определяют учебные результаты, которые должны быть получены при применении Национального Куррикулума».

Основы Национального Куррикулума

Трансдисциплинарные компетенции для начального образования описаны **Профилем выпускника** – новым понятием из категории образовательных целей системы образования.

Профиль выпускника начальной школы проектирует образовательный идеал на первый уровень системы образования.

Образовательный идеал школы Республики Молдова состоит в формировании инициативной и способной к саморазвитию личности, которая обладает не только системой знаний и необходимых компетенций для востребованности на рынке труда, но и независимостью мнений и действий, открытостью к межкультурному диалогу в контексте освоенных национальных и мировых ценностей.

Кодекс об образовании Республики Молдова, Ст. 6

Профиль выпускника структурирован по четырем общим характеристикам выпускников школ, молодых граждан Республики Молдова. Профиль выпускника начальной школы описывается следующими характеристиками [аруд 2, р.27-32].

■ **Лица, уверенные в собственных силах:**

- знают и ценят свои сильные стороны и области знаний, которые необходимо развивать;
- проявляют уважение к окружающим и заботу о них;
- могут различать хорошее и плохое, правильное и неправильное;
- знают, как задавать вопросы для лучшего понимания информации;
- свободно изъясняются и верят в собственные идеи;
- выражают/делят с другими удовлетворение и радость от полученных результатов и успехов;
- принимают решения, прислушиваясь к мнениям и советам.

■ **Лица, открытые для обучения на протяжении всей жизни:**

- проявляют любознательность к изучению нового;
- выражают мнение относительно способов обучения, которыми на них воздействуют;
- знают области знаний, в которых необходима поддержка процесса обучения;
- просят о необходимой поддержке;
- проявляют внимание и интерес к мнению других лиц;
- активно участвуют в различной деятельности формального и неформального обучения;

- описывают ситуации неформального обучения, с которым сталкиваются ежедневно в жизни;
- проявляют внимание и концентрацию в процессе обучения.
- **Активные, продуктивные, творческие, продвигающие инновации лица:**
 - знают и применяют правила здорового образа жизни;
 - знают и применяют нормы правильного и эффективного общения в различных контекстах;
 - с интересом участвуют в совместной деятельности со сверстниками;
 - проявляют желание помочь одноклассникам;
 - определяют проблемы, связанные с повседневной жизнью и обучением;
 - проявляют усилия и предлагают помощь в решении проблем;
 - проявляют любознательность к инновационной деятельности;
 - проявляют творчество в различных областях по интересам;
 - участвуют в волонтерской деятельности.
- **Лица, проявляющие гражданскую позицию и ответственность:**
 - знают фундаментальные права ребенка и обязанности, связанные с каждым правом;
 - проявляют интерес и участвуют в культурных и общественных событиях школы и общества;
 - отмечают ежедневные проблемы, с которыми сталкиваются семьи, соседи, одноклассники;
 - проявляют интерес к проблемам лиц с ограниченными возможностями;
 - проявляет интерес и уважение к ценностям и мнениям других;
 - знают и уважают национальные символы Республики Молдова;
 - знают традиции и главные народные обычаи в культурном разнообразии Республики Молдова и участвуют в деятельности, посвященной им.

В. Специфические компетенции учебных дисциплин выводятся из трансдисциплинарных и ключевых/трансверсальных компетенций. Специфические компетенции учебной дисциплины – это интегрированные системы знаний, навыков, отношений и ценностей, которые должна сформировать/развить учебная дисциплина на начальном уровне образования, в соответствии с школьным обучением в целом [аруд 2, стр. 24]. Специфические компетенции каждой учебной дисциплины представлены в соответствующем предметном курсе и должны быть сформированы к концу четвертого класса.

С. Единицы компетенций – это составляющие компетенций. Единицы компетенций опосредуют формирование специфических компетенций, составляя этапы/«кирпичики» в процессе их приобретения/построения. В каждом предметном курсе единицы компетенций структурируются и развиваются по учебным единицам, соответственно по классам [idem, стр. 24-25].

1.2. Куррикулум учебной дисциплины как куррикулумный продукт

Согласно системному подходу к куррикулуму для начального образования, предметный куррикулум (школьная программа) составляет один из куррикулумных продуктов и является проективным и регламентирующим документом, который фиксирует обязательное образовательное предложение учебной дисциплины для 1-4 классов.

Структура предметного куррикулума для начального уровня образования включает следующие элементы:

- Специфические компетенции учебной дисциплины
- Администрирование учебной дисциплины
- Примерное распределение часов по учебным единицам
- Учебные единицы, включающие системы единиц компетенций:
 - структурированных по единицам содержания и сопровождаемых рекомендованными видами учебной деятельности и ее результатами;
 - синтезированных по завершении каждого класса.

Специфические компетенции спроектированы для всего периода начального образования и являются основополагающими для долгосрочного проектирования учебной дисциплины.

Годовое дидактическое проектирование учебной дисциплины выполняется согласно данным, представленным в таблице **Администрирование учебной дисциплины**, и принимая в расчет **Примерное распределение часов по учебным единицам**.

Системы единиц компетенций, спроектированные для учебной единицы (модуля), предусмотрены – в полном объеме – для суммативного оценивания по завершении модуля, и выборочно – для формативного оценивания по ходу модуля. Эти системы являются основополагающими для дидактического проектирования учебных единиц и для поурочного проектирования.

Системы единиц компетенций, синтезированные по окончании каждого класса, предусмотрены для годового оценивания. Эти системы служат основой для описания результатов учащихся в табелях о школьных достижениях, которые составляются по завершении каждого класса.

Единицы содержания представляют собой информационные средства для приобретения систем единиц компетенций, спроектированных для данного модуля. Соответственно, единицы содержания служат и для формирования специфических компетенций по предмету, а также – трансверсальных/трансдисциплинарных компетенций.

Единицы учебного содержания включают в себя списки терминов, специфических для соответствующей дисциплины: слова/словосочетания, которые должны войти в активный словарный запас учащегося по завершении данного модуля.

Рекомендованные виды учебной деятельности и ее результаты/продукты представляют собой открытые списки ситуаций/контекстов/школьных продуктов, значимых для проявления единиц компетенций, предусмотренных для формирования/развития и оценивания в данном модуле. В процессе проектирования и проведения уроков учитель свободен в выборе рекомендованных продуктов, но и ответственен за него. Учитель может дополнить предложенный список в зависимости от специфики конкретного класса, имеющихся ресурсов и т. д.

Фокусирование начального образования на формирование компетенций не исключает понятие *цели*, а наоборот, предполагает его использование на уровне краткосрочного проектирования. Цели урока позволяют соотнести между собой те компоненты учебной единицы, которые реализуются на данном уроке.

2. Български език и литература

2.1. Курикулум по предмет «Български език и литература» (предмет и език на обучение)

СПЕЦИФИЧНИ КОМПЕТЕНЦИИ

1. Възприемане и разбиране на устни и писмени съобщения в различни речеви ситуации с проявяване на интерес, внимание и активност при изучаване на българския език.
2. Построяване на съобщения в различни комуникативни ситуации в съответствие със собствените речеви възможности, с изявен стремеж към подобряването им и с постепенно заместване на диалектизми с нормативни книжовни форми.
3. Възприемане на писмени съобщения – правилно, плавно, осъзнато и изразително четене на текстове от различни типове и стилове, проявяване на любознателност и интерес към четенето.
4. Написване на съобщения в различни ситуации на общуването, демонстриране на самоконтрол и творческо отношение.
5. Използване на езикови средства в съответствие с речевата ситуация (в процеса на обучение и при всекидневното общуване) с изявено желание да общува на книжовен език.
6. Осъзнаване на своеобразието на българския език относно другите езици с позитивно отношение към езиковото и културното разнообразие на Република Молдова и изявен стремеж за участие в междукултурния диалог.

АДМИНИСТРИРАНЕ НА ПРЕДМЕТА

Статут на предмета	Дял от курикулума	Клас	Брой часове седмично	Брой часове годишно ¹
Задължителен	Език и общуване	I	6	198
		II	6	198
		III	6	198
		IV	6	198

¹ Може да се променя според календара на учебната година и празниците.

**ПРИМЕРНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЧАСОВЕТЕ СПОРЕД ЕДИНИЦИТЕ
НА СЪДЪРЖАНИЕТО**

Клас	Единици на съдържанието	Брой на часовете
I	Езиково обучение:	155:
	I. Разказвам по картини	45
	II. Започвам да чета и да пиша	74
	III. Моята първа читанка	36
	Общуваме на български език	9
	България – красива и желана	8
	Училище любимо	7
	В света на детството	4
	Приказен свят	5
	Ваканция	3
	Литературно обучение	43
II	Езиково обучение:	99:
	I. Училищно звънче звъни. Обичам те, българска реч!	12
	II. Човекът и природата. Звуковете и техните български букви	27
	III. Мъдростта на вековете. Думите в българския език. Какво ново ще науча за тях	36
	IV. Пътуване в страната на доброто. Изречението – съставна част на текста	24
	Литературно обучение:	99:
	Училищно звънче звъни	9
	Златолиста есен е дошла	12
	Зимни радости	10
	Животворна пролет идва пак	12
	Мъдростта на вековете	18
	Молдова и България са в моето сърце	16
	Пътуване в страната на доброто	16
	Лятно утро	6
III	Езиково обучение:	99:
	I. Езикът на моите деди. Строеж на българския език	9
	II. Текст	28
	III. В света на думата	20
	IV. Как думите назовават света около нас	42
	Литературно обучение:	99:
	Звъни звънчето	10
	На какво ни учат басните	12
	Хубава си, татковино	8
	В царството на вълшебните приказки	12
	Зимо, добре ни дошла	8
	Поклон, народе мой	12
	Хубавицата пролет иде	8
	Когато доброто lika ти краси	8
	Любимци на децата по света	9
Великденски свещици	6	
Цветен май настана	6	

IV	Езиково обучение:	99:
	Езикът като средство за общуване	12
	II. Текст	28
	III. Изречение	24
	IV. Словното богатство на българския език	27
	V. Игрословици. Зная и мога	8
	Литературно обучение:	99:
	При изворите	32
	Под родни небосклони	27
	Неизбродни светове	28
Игрословици	12	

1 КЛАС

Единици на компетенциите	Единици на съдържанието	Учебна дейност и препоръчителни продукти на обучението
<p>Езиково обучение:</p> <p>1.1. Участие в диалог.</p> <p>1.2. Създаване на малък текст по тема като отговор на въпроса на учителя.</p> <p>1.3. Задаване на въпроси по тема на своите съученици.</p> <p>1.4. Познаване на детски игри и техните правила.</p> <p>1.5. Познаване на думи-действия за лична хигиена.</p> <p>1.6. Познаване на думи за приветствие.</p> <p>1.7. Познаване на думи за сбогуване.</p> <p>1.8. Познаване на думи за благодарност.</p> <p>1.9. Познаване на учтиви думи за молба.</p> <p>1.10. Познаване на учтиви думи за въпрос.</p> <p>1.11. Съставяне на съобщителни и въпросителни изречения при устно изказване.</p> <p>1.12. Отделяне на изречения от текста и думи от изречението.</p> <p>2.1. Разказване за своята родина Молдова.</p> <p>2.2. Създаване на малък текст за България.</p> <p>2.3. Създаване на диалог с ученик от България.</p> <p>2.4. Съставяне на диалог с приятел.</p> <p>2.5. Съставяне на диалог с роднина.</p> <p>2.6. Съставяне на диалог с учител.</p> <p>2.7. Съставяне на диалог с непознат възрастен.</p>	<p>Езиково обучение:</p> <p>I. Разказвам по картини.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Молдова – моята родина. България – моята прародина. Говоря, слушам. • На училище. Как да разговарям с приятелите си, с учителя. Изречение. • Детство. Игри с приятели. Видове изречения: съобщавам, питам, изразявам чувство. • В класната стая. Изречение. Дума. Сричка. Звук. • Моето жилище. Моят двор. Изречение. Дума. Гласни и съгласни звукове. Ударение. • Моето семейство. Изречение. Думи – предмети. • Моята учебна седмица. Дните на седмица. Изречение. Думи-действия. • Моят дневен режим. Изречение. Думи-действия. • За да бъда здрав и чист. Изречение. Думи-действия. • Годишни времена в Молдова. Изречение. Думи-признаци. • Месеци на годината. Изречение. Думи-признаци. • Нашето облекло. Изречение. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. 	<p>Упражнения:</p> <p>Съставяне на устен диалог с използване на думи за учтивост.</p> <p>Определяне по картинки (писмена и усна реч).</p> <p>Подреждане на думите в азбучен ред.</p> <p>Определяне на броя на звуковете и буквите в думите.</p> <p>Определяне на гласни и съгласни букви в думата.</p> <p>Четене на текст.</p> <p>Рецитиране на стихотворение.</p> <p>Съставяне на съобщителни и въпросителни изречения.</p> <p>Определяне на ударението в сричките.</p> <p>Определяне на звучни и беззвучни съгласни в думата.</p> <p>Четене и писане на думи с буквосъчетание ЙО и Ю.</p> <p>Четене и писане на думи с буквосъчетание ДЖ и ДЗ.</p> <p>Четене и писане на думи с буква Щ.</p> <p>Определяне на броя звуковете и буквите в думата с Ю и Я.</p> <p>Преписване на думи и изречения.</p> <p>Подреждане на думи в изречение.</p> <p>Писане на диктовка.</p> <p>Разпределяне на съществителните имена по род.</p>

<p>2.8. Разказване на приятелите на правилата на детската игра.</p> <p>2.9. Назоваване на предметите в класната стая.</p> <p>2.10. Назоваване на предметите в стаята на жилището.</p> <p>2.11. Назоваване на общото и различното между класната стая и стаята у дома.</p> <p>2.12. Назоваване на членовете на семейството.</p> <p>2.13. Назоваване на заниманията на всеки член от семейството.</p> <p>2.14. Познаване на думи-названия на дните на седмицата.</p> <p>2.15. Познаване на работните и почивните дни.</p> <p>2.16. Познаване на частите на денонощието.</p> <p>2.17. Съставяне на разказ за дневния режим.</p> <p>2.18. Съставяне на разказ за спазване на чистота на тялото.</p> <p>2.19. Съставяне на разказ за спазване на чистота на жилището.</p> <p>2.20. Назоваване на четирите годишни времена.</p> <p>2.21. Назоваване на признаците на всяко годишно време.</p> <p>2.22. Назоваване на месеците на годината.</p> <p>2.23. Назоваване на месеците на годишните времена.</p> <p>2.24. Назоваване на различно облекло.</p> <p>2.25. Избиране на облекло за различни сезони.</p> <p>2.26. Назоваване и описване на плодовете.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Избираме облекло за всяко годишно време. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. • Плодове, които се отглеждат в Молдова. Думи-предмети. Думи-действия. • Зеленчуци, които се отглеждат в Молдова. Думи-предмети. • Трудей на хората в градината през есента. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. • Трудей на хората в полето през есента. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. • Домашни животни и птици. Думи-предмети. Думи-действия. • Диви животни и птици. Изречение. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. • Дядо и ряпа. Как разказвам. Изречение. Дума. Сричка. Звук. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. • Къщичка на буквите. Българската збука. II. Започвам да чета и да пиша. • Изписване на буквите на българската азбука, техните съединения. • Писане на срички и думи. • Думи с Й. • Правопоис на думи, съдържачи Щ, ДЗ. • Правопоис на думи, съдържачи Ю, Я. • Правопоис на думи, съдържачи Ю. 	<p>Разпределяне на съществителните имена по число</p> <p>Разпределяне на съществителните имена на собствени и нарицателни.</p> <p>Определяне на прилагателните имена в текста.</p> <p>Описание на предмет с помощта на прилагателни имена.</p> <p>Съставяне на словосъчетания от прилагателно име и съществително име.</p> <p>Откриване и подчертаване на глаголите в текста.</p> <p>Промяна на глагола от единствено в множествено число.</p> <p><i>Продукти:</i></p> <p>Чете на глас познат текст.</p> <p>Чете на глас непознат текст.</p> <p>Участва в устен диалог.</p> <p>Преразказва кратък текст.</p> <p>Рецитира стихотворение.</p> <p>Преписва думи, изречения от печатен и ръкописен текст.</p> <p>Пише с главна буква имената на хора и животни.</p> <p>Построява и записва изречения вярно според изучените правила.</p> <p>Съставя кратък текст.</p> <p>Изписва буквите на българската азбука и техните съединения, думи.</p> <p>Познава буквосъчетанията ДЖ, ДЗ.</p> <p>Познава буквосъчетанията БО, ЙО.</p> <p>Познава звукосъчетанията при Ю, Я.</p>
--	--	--

<p>2.27. Назоваване и описване на зеленчуците.</p> <p>2.28. Съставяне на разказ за труда на хората в градината през есента.</p> <p>2.29. Съставяне на разказ за труда на хората в полето през есента.</p> <p>2.30. Назоваване на домашни животни.</p> <p>2.31. Назоваване на домашни птици.</p> <p>2.32. Назоваване на диви животни.</p> <p>2.33. Назоваване на птици в природата.</p> <p>2.34. Преразказване на кратка приказка.</p> <p>2.35. Използване на думи и изрази за запознаване.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Думи с ЙО и БО. • Писане на собствени имена. • Пренасяне на част от думата на нов ред. <p>III. Моят първа читанка.</p> <p>Общуваме на български език.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Устна и писмена реч. Диалог и монолог. • Строеж на речта • Текст. Изречение • Видове изречения <p>България – красива и желана.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дума. Сричка. • Звук и буква. • Ударение. Ударена и неударена сричка. • Звук и буквен анализ на думи. <p>Училище любимо.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Българската азбука • Гласни и съгласни звукове. Обозначавам писмено звуковете на българския език. • Гласните А-Ъ, О-У, Е-И • Правопис на думи с неударени гласни звукове. <p>В света на детството.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Звучни и беззвучни съгласни. • Правопис на думи с краесловно беззвучяване. <p>Приказен свят.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Думи-предмети (Що е това? Кой е това?). • Думи-признаци (Какъв? Каква? Какво? Какви?). • Думи-действия (Какво правя?). <p>Ваканция.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Различавам изречения по интонация. 	<p>3.1. Четене с вярна интонация.</p> <p>3.2. Правилно изговаряне на гласни.</p> <p>3.3. Правилно изговаряне на звучни и беззвучни съгласни според изискванията на книжовната реч.</p> <p>3.4. Определяне на сричките в думата.</p> <p>3.5. Изразително рецитиране на стихотворение.</p> <p>3.6. Опознаване на ключовите думи в текста.</p> <p>3.7. Последователно преразказване на кратък повествователен текст.</p> <p>3.8. Изразително и осъзнато четене на художествен текст.</p> <p>3.9. Разграничаване на епизодите на приказката.</p> <p>3.10. Познаване на смисъла на думите от прочетен текст.</p>	<p>Познава звукосъчетанието при Щ. Моделира звуков състав на думата. Отделя думата в изречението. Отделя изречението в текста. Съставя модел на изречението. Пренася част на думата. Умее да работи с книга. Работи в екип.</p>
--	---	---	---

<p>4.1. Препираване на печатен и ръкописен текст.</p> <p>4.2. Съставяне на съобщителни и въпросителни изречения в писмен вид.</p> <p>4.3. Съставяне на план на текст/приказка.</p> <p>5.1. Различаване на гласни и съгласни звукове.</p> <p>5.2. Различаване на звучни и беззвучни съгласни.</p> <p>5.3. Правене на звуков и буквен анализ.</p> <p>5.4. Моделиране на думи.</p> <p>5.5. Анализиране на звуковия състав на думите със звукосъчетанията <i>дж, дж, йо и ъо, я, ю, ѝ, щ</i>.</p> <p>5.6. Познаване на правописните правила за краесловно обеззвучаване.</p> <p>5.7. Познаване на правописните правила за обеззвучаване в средата на думата.</p> <p>5.8. Познаване на правописните правила за писане на думи с <i>йо, ъо, ѝ, ю, я</i>.</p> <p>5.9. Вярно поставяне на въпрос към думата.</p> <p>5.10. Определяне на род и число на съществителните имена.</p> <p>5.11. Определяне и вярно записване на собствени и нарицателни съществителни имена.</p> <p>5.12. Съгласуване на прилагателното име със съществителното.</p> <p>5.13. Определяне на числото на глагола.</p> <p>5.14. Вярно записване и оформяне на съобщителни и въпросителни изречения.</p>	<p>Литературно обучение: <i>препоръчани текстове за четене по избор на учителя</i></p> <p>Нашата Родина «Кишинев – столица на Молдова» • «Твардица» • «Безкрайно ви обичам» Иван Мавроди. България – красива и желана Иван Вазов «Аз съм българче» • Николай Драганов «България» • П. Бурлак-Вълканов «И дордето кръвта ми бие» • Михаил Бъчваров «Пееше мама».</p> <p>Училище любимо «Новата читанка» Лъчезар Станчев • «Как Мишко подготвя уроците си» Петър Милев • «Букет цветя» Георги Георгиу • «За таланта» Георги Барбаров.</p> <p>В света на детството «Най-обичам у дома» Вл. Голев • «Баба» Дора Габе • «Най-малката дъщеря» В. Сухомлински.</p> <p>Приказен свят «Страшният звяр» Лев Толстой • «Лоша дума» Бълг. нар. пр. • «Двете козлета» Бълг. нар. пр. • «Двете козички» Бълг. нар. пр. • «Тиндала» Молд. приказка.</p> <p>Ваканция «Радост» Слав Хр. Караславов • «Ваканция» Петя Йорданова • «Довиждане» Найден Вълчев.</p>
---	--

- 5.15.** Различаване на думи-предмети, думи-действия, думи-признаци.
- 5.16.** Намиране на най-точните думи и изрази при устно изказване и отговор на въпрос.
- 6.1.** Избиране от предложените думи тези, с които да се опише Молдова.
- 6.2.** Избиране от предложените думи тези, с които да се опише България.
- 6.3.** Изпълняване на групови задачи.
- 6.4.** Активно участие в диалог, задаване на въпроси, отговаряне на въпроси.
- 6.5.** Емоционално включване в художествената творба.
- 6.6.** Проявяване на отношение към героите в литературната творба.
- 6.7.** Осъзнаване на общото в приказките на различни народи, живеещи в Молдова.

Литературно обучение:

- 1.1.** Разпознаване на проза и стихотворение.
- 1.2.** Разпознаване на приказка, пословица, гатанка, скоропоговорка.
- 1.3.** Познаване на основните части на приказката.
- 1.4.** Откриване на главни герои.
- 1.5.** Определяне на темата на текста.
- 2.1.** Характеризиране на героите с подкрепа на цитати от текста.
- 2.2.** Съставяне на кратък устен разказ по дадена тема.

Нови понятия в съответствие с темите:

- звук • гласен звук (ударен, неударен) • съгласен звук (твърд, мек, звучен, беззвучен) • буква • главна и малка буква • печатна и ръкописна буква • сричка • модел на сричка, дума, изречение • азбука • дума • думи-предмети • думи-действия • думи-признаци • пренасяне на част от думата • изречение (съобщително, въпросително, възклицателно) • интонация (въпросителна/възклицателна) • препинателни знаци (въпросителен/удивителен знак, точка) • общуване • реч • диалог • монолог • събеседник • слушател • текст • нов ред • заглавие на текст • тема на текст • герой на текст • приказка • разказ • стихотворение • гатанка • поговорка • скоропоговорка • книга • страница • корица • автор • заглавие • библиотека

<p>2.3. Отговаряне на въпроси, отнасящи се до темата и основната мисъл.</p> <p>3.1. Изразително и осъзнато четене на художествен текст.</p> <p>3.2. Разграничаване на епизодите на приказката.</p> <p>3.3. Познаване на смисъла на думите от прочетен текст.</p> <p>6.1. Емоционално включване в художествената творба.</p> <p>6.2. Проявяване на отношение към героите от литературната творба.</p> <p>6.3. Осъзнаване на общото в приказките на различни народи, живеещи в Молдова.</p>		
<p>В края на първи клас ученикът ще е способен да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разграничава звук и буква в състава на думата • разпознава печатните и ръкописните букви от българската азбука • изписва графически правилно елементите на ръкописните букви и връзките между тях • пренася правилно части от думи • владее техники за четене и писане на думи, изречения и кратки текстове • прилага правоговорни правила • чете кратки текстове • разбира смисъла на прочетеното • разпознава гласни и съгласни звукове • разграничава сричките в думата • разграничава езиковите единици дума, изречение • определя границите на изречението в текста • съставя съобщителни и въпросителни изречения в зависимост от комуникативната ситуация • разбира поздрав и изрази на учтивост • използва речевия етикет в устно общуване • разбира въпроси, които го засягат пряко • отговаря на въпроси за познати неща • дава лична информация • преразказва съдържанието на кратък откъс от повествователен текст • работи с книга • работи в екип. <p>Демонстрира ценностното отношение на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стремеж да изучава литературни и фолклорни произведения на българския народ • готовност да споделя прочетеното от детски списания, детски енциклопедии, достъпна информация от интернет • желание да използва изрази за учтивост в различни комуникативни ситуации • съпричастност към езиковото многообразие на Република Молдова • лична отговорност и самостоятелност. 		

2 КЛАС

Единици на компетенциите	Единици на съдържанието	Учебна дейност и препоръчителни продукти на обучението
<p>Езиково обучение:</p> <p>1.1. Участие в диалог.</p> <p>1.2. Съставяне на съобщителни и въпросителни изречения.</p> <p>1.3. Опознаване на ключовите (опорните) думи в текста.</p> <p>1.4. Съставяне на план на текст.</p> <p>1.5. Намиране на най-точните думи и изрази при устно изказване и отговор на въпрос.</p> <p>1.6. Съставяне на съобщителни и въпросителни изречения.</p> <p>1.7. Различаване на съобщително и въпросително изречение.</p> <p>1.8. Опознаване на ключови (опорни) думи в текста.</p> <p>1.9. Съставяне на план на текст.</p> <p>2.1. Четене, разбиране и различаване на приказка, разказ, басня, стихотворение.</p> <p>2.2. Четене с вярна интонация.</p> <p>2.3. Последователно преразказване на повествователен текст.</p> <p>3.1. Преписване на печатен и ръкописен текст.</p> <p>3.2. Вярно поставяне на въпрос към думата.</p> <p>3.3. Определяне на род и число на съществителните имена.</p>	<p>Езиково обучение:</p> <p>I. Училищно звънче звъни. Обичам те, българска реч!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Видове реч (устна/писмена, диалог/монолог). • Текст. • Изречение. • Дума. • Звук. Буква. Българската азбука. <p>II. Човекът и природата.</p> <p>Звуковете и техните български букви.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Гласни и съгласни звукове. • Ударени и неударени срички в думите. • Правопис на неударени гласни звукове в думите. • Пренасяне на части от думата на нов ред. • Писане на думи с Я, Ю. • Писане на думи с ЪО, ЙО. • Писане на думи с ДЖ, ДЗ. • Звучни и беззвучни съгласни звукове. • Правопис на звучни съгласни пред беззвучни сласни. • Правопис на звучни съгласни в края на думите. <p>III. Мъдростта на вековете.</p> <p>Думите в българския език. Какво ново ще науча за тях.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Думи. Какво се назовава с тях. • Съществително име. Род на съществителното име. 	<p>Упражнения:</p> <p>Съставяне на устен диалог с използване на думи за учтивост.</p> <p>Определяне по картинки писмена и устна реч.</p> <p>Подреждане на думите в азбучен ред.</p> <p>Определяне на броя на звуковете и буквите в думите.</p> <p>Определяне на гласни и съгласни букви в думата.</p> <p>Четене на текст.</p> <p>Рецитиране на стихотворение.</p> <p>Съставяне на съобщителни и въпросителни изречения.</p> <p>Съставяне на възклицателни изречения.</p> <p>Определяне на ударението в сричките.</p> <p>Определяне на звучни и беззвучни съгласни в думата.</p> <p>Четене и писане на думи с буквосъчетание ЙО и ЪО.</p> <p>Четене и писане на думи с буквосъчетание ДЖ и ДЗ.</p> <p>Четене и писане на думи с буква Щ.</p> <p>Определяне на броя звуковете и буквите в думата с Ю и Я.</p> <p>Преписване на думи и изречения.</p> <p>Подреждане на думи в изречение.</p> <p>Писане на диктовка.</p> <p>Откриване и подчертаване на съществителните имена в текста.</p>

<p>3.4. Определяне и вярно записване на собствени и нарицателни съществителни имена.</p> <p>3.5. Определяне и вярно записване на предлозите.</p> <p>3.6. Съгласуване на прилагателното име със съществителното.</p> <p>3.7. Определяне на числото на глагола.</p> <p>3.8. Вярно записване и оформяне на съобщителни и въпросителни изречения.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Единствено и множествено число. • Съществителни собствени и съществителни нарицателни имена. • Прилагателно име. Защо се употребява то. • Съгласуване на прилагателни и съществителни имена. • Глагол. Единствено и множествено число. <p>IV. Пътуване в страната на доброто.</p> <p>Изречението – съставна част на текста.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изречение. • Съобщителни и въпросителни изречения. • Ключови (опорни) думи • План на текста • Правя преразказ по план. 	<p>Разпределяне на съществителните имена по род.</p> <p>Разпределяне на съществителните имена по число.</p> <p>Разпределяне на съществителните имена на на собствени и нарицателни.</p> <p>Откриване на предлозите в текста.</p> <p>Откриване и подчертаване на прилагателните имена в текста.</p> <p>Описание на предмет с помощта на прилагателни имена.</p> <p>Съставяне на словосъчетания от прилагателно име и съществително име.</p> <p>Съставяне на словосъчетания с употреба на различни предлози.</p> <p>Откриване и подчертаване на глаголите в текста.</p>
<p>4.1. Различаване на съществителни имена, прилагателни имена, глаголи.</p> <p>4.2. Познаване на правописните правила за краесловно обезвучаване.</p> <p>4.3. Познаване на правописните правила за обезвучаване в средата на думата.</p> <p>4.4. Познаване на правописните правила за писане на думи с <i>йо, ъо, ѝ, ю, я</i>.</p> <p>4.5. Правилно изговаряне на гласни.</p> <p>4.6. Правилно изговаряне на звучни и беззвучни съгласни според изискванията на книжовната реч.</p> <p>4.7. Определяне на срчките в думата.</p> <p>4.8. Различаване на гласни и съгласни звукове.</p> <p>4.9. Различаване на звучни и беззвучни съгласни.</p> <p>4.10. Звуков и буквен анализ.</p> <p>4.11. Моделиране на думи.</p>	<p>Литературно обучение: препоръчани текстове за четене по избор на учителя</p> <p>Училищно звънче звъни Тодор Стоянов «Български език» • «Първият учебен ден» – по Елин Пелин • Иван Вазов «Училище» • Димитър Боримечков «Най-големият ми приятел» • Ангел Каралийчев «Читанката на Славето» • Златолиста есен е дошла • Елин Пелин «Сиромашко лято» • Асен Босев «Есента откри изложба» • «Брезичката на Ани» – по Светла Кънева • Георги Барбаров «За сланата» • Николае Рошка «Тъжна есен» • «Кой как ще зимува» – по Емилиан Станев.</p>	<p>Промяна на глагола от единствено в множествено число.</p> <p>Съставяне на съобщителни изречения.</p> <p>Съставяне на въпросителни изречения.</p> <p>Откриване на ключови(опорни) думи в текста.</p> <p>Съставяне на план на текст.</p> <p>Преразказване по план на кратък текст. <i>Продукти:</i> Чете на глас познат текст. Чете на глас непознат текст. Съставя план на текст. Озаглавява текст.</p>

<p>4.12. Анализирани на звуковия състав на думите със звукосъчетанията <i>дж, дз, йо и ъо, я, ю, щ</i>.</p> <p>5.1. Изпълняване на групови задачи.</p> <p>5.2. Активно участие в диалог, задаване на въпроси, отговаряне на въпроси.</p>	<p>Зимни радости</p> <p>«Къщичка под снега» – по Емилиян Станев • Елисавета Багряна «Зима» • Георге Георгиу «Новата шейна» • Трайко Симеонов «Дядо Коледа» • «Коледарска песен» • Венко Евтимов «Нова година» • «Сурва, сурва година».</p> <p>Животворна пролет идва пак</p> <p>Елисавета Багряна «Зимата, пролетта и детето» • Николай Зидаров «Предвестниче» • Гатанки • Емил Коларов «Веселията» • «Легенда за мартеничката» • Дора Габе «Мартенички» • Ран Босилек «Мама ми я оплете» • Слав Хр. Караславов «Празник има мама» • Ран Босилек «Излет» • Дора Габе «Лазарка» • Йордан Стубел «Великденска свещица» • Тодор Влайков «Пролетта».</p> <p>Мъдростта на вековете</p> <p>«Дядо и внуче» – българска народна приказка • «Двама брата» – молдовска народна приказка • «Славейчето» – украинска народна приказка • Георги Караславов «Горделивото борче» • Трайко Симеонов «Дядовата питка» • «Отишла баба за дренки» – българска народна приказка • Ран Босилек «Баба Меца и Зайо Байо» • Ангел Каралийчев «Сънят на вработено» • «У Недини слънце грее» – българска народна песен.</p>	<p>Преразказва текст.</p> <p>Участва в устен диалог.</p> <p>Рецитира стихотворение.</p> <p>Преписва текст.</p> <p>Работи в екип.</p> <p>Съставя кратък текст по ключови (опорни) думи.</p> <p>Записва буквите в думите.</p> <p>Знае за речниковото значение на думата.</p> <p>Използва азбучен ред за търсене на дума в речник.</p> <p>Разграничава словосъчетание от изречение.</p> <p>Различава изреченията по цел на изказване (съобщителни, въпросителни, възклицателни).</p> <p>Оформя пунктуационно правилно съобщително, въпросително и възклицателно изречение.</p> <p>Различава съществителни имена, прилагателни имена, глаголи.</p> <p>Открива в текста съществителни имена, прилагателни имена, глаголи.</p> <p>Открива в текста предлозите.</p> <p>Различава съществителните имена по род.</p> <p>Различава съществителните имена по число.</p> <p>Различава и вярно записва съществителни имена собствени и нарицателни.</p>
<p>1.1. Разпознаване на художествен и нехудожествен текст-проза, стихотворение.</p> <p>1.2. Познаване на приказка, разказ, басня, народна песен, фолклорни мотиви.</p> <p>1.3. Познаване на основни структурни елементи на приказката и разказа.</p> <p>1.4. Откриване на главни и второстепенни герои и характеризирани на героите с подкрепа на цитати от текста.</p> <p>1.5. Определяне на темата и основната мисъл в текста.</p> <p>1.6. Разграничаване на епизодите в повествователен текст.</p>		
<p>2.1. Съставяне на устно описание на природни картини.</p> <p>2.2. Отговаряне на въпроси, отнасящи се до темата и основната мисъл на текста.</p> <p>5.1. Познаване на сравнение и олицетворение.</p>		

- 6.1. Емоционално включване в художествената творба.
- 6.2. Проявяване на отношение към героите в литературната творба.
- 6.3. Познаване на структурата на книгата.
- 6.4. Избиране на книги за самостоятелно четене.

Молдова и България са в моето сърце
 «През южната степ» – по Иван Вазов • Илия Вълков «Родният език» • Спиридон Вангели «Чучулиги» • Иван Вазов «Родина» • Христо Радевски «Оттука почва обичта» • Иван Вазов «Левски» • Асен Босев «Песен за Апостола». «Тобулток» – молдовска легенда • «Вода за братушките» – по Петър Стъпов.

Пътуване в страната на доброто
 Константин Константинов «Захарното петле» • Валери Петров «Лили на морското дъно» • Емилиан Буков «Ябълката» • Емануил Попдимитров «Птиче в клетка» • Петко Р. Славейков «Орел, рак и щука» • Спиридон Вангели «Братче до прозорчето» • Дора Габе «Брезичка» • Джани Родари «Слънцето и облакът».

Лятно утро
 «Лятно утро» – по Георги Барбаров • Иван Давидков «На Кирил и Методий» • Михаил Лъкатник «Благодаря» • Георги Авгарски «Ваканция».

Нови понятия в съответствие с темите:
 ударена и неударена сричка • тесни и широки гласни • звучни и беззвучни съгласни • част на речта • глагол • съществително име • род (мъжки, женски, среден) • число (единствено, множествено) • съществително собствено име • съществително нарицателно име

Съставя и записва словосъчетание от прилагателно име и съществително.
 Прави проверка и записва вярно дума с неударена гласна.
 Прави проверка и записва вярно звучни съгласни в края на думата.
 Записва вярно звучни съгласни пред беззвучни в думата.

- умалително съществително име
- прилагателно име
- предлог
- азбучен ред
- правописен речник
- словосъчетание
- съгласуване
- съобщително изречение
- въпросително изречение
- възклицателно изречение
- план
- ключови (опорни думи)
- описание
- басня
- народна песен
- епизод
- повторение
- изброяване
- литературен герой
- заглавие на книгата.

В края на втори клас ученикът ще е способен да:

- разграничава гласни и съгласни звукове и техни признаци
- прави проверка за правописа на гласни в неударена сричка, на звучни съгласни пред беззвучни и в края на думата
- разпознава глагола, съществителното име и прилагателното име като части на речта
- определя вида (нарицателно/собствено/одушевено/неодушевено), рода и числото на съществителното име (разширява и задълбочава знанията си)
- съгласува прилагателното и съществителното име по род и число
- знае за речниковото значение на думата
- използва азбучен ред за търсене на дума в речник
- разграничава словосъчетание от изречение
- разпознава различни по цел на изказване изречения (съобщителни, въпросителни, възклицателни)
- оформя пунктуационно правилно съобщително, въпросително и възклицателно изречение
- съставя план на текст
- озаглавява текст
- препиства текст
- разбира какво се говори, ако се произнася бавно и отчетливо
- разпознава кратки текстове основни фрази и кратки инструкции
- разбира най-важната информация от разговор, ако темата е позната
- разпознава кратки текстове съобщения и пожелания
- чете и разбира кратък текст
- може да се представя
- отговаря с кратки изречения на въпроси
- ориентира се в комуникативно-речевата ситуация (Кой говори? На кого? За какво? Защо? Кога? Как? Къде?)
- уместно употребява изучаваните езикови средства според комуникативната ситуация
- преразказва съдържанието на кратък художествен повествователен текст
- пише кратки съобщения
- пише информация за себе си
- описва предмети от ежедневието
- създава текст на поздравителна картичка
- прави кратко описание на предмет
- чете правилно, разбира прочетеното и използва подходяща интонация при изучаването на български произведения (народна песен, приказка, стихотворение, басня)
- чете с разбиране текст от хartiена страница и дисплей
- работи в екип.

Демонстрира ценностното отношение на:

- стремеж да изучава езика и литературното наследство на българския народ
- интерес и уважение към езичите и културите на народите от Република Молдова, към техните етични и естетични норми
- съпричастност към културното многообразие на Република Молдова и гордост за постижения на своята етнокултурна общност.

3 КЛАС

Единици на компетенциите	Единици на съдържанието	Учебна дейност и препоръчителни продукти на обучението
<p>Езиково обучение:</p> <p>1.1. Познаване на диалогичната и монологична устна реч.</p> <p>1.2. Познаване на структурата на диалога.</p> <p>2.1. Самостоятелно организиране на своето изказване.</p> <p>2.2. Познаване на правоговорните норми в българския книжовен език.</p> <p>2.3. Познаване на диалогичната и монологична писмена реч.</p> <p>2.4. Познаване на ситуацията на общуване съобразно участниците, темата, целта и условията.</p> <p>2.5. Владеее на фразите за учтивост.</p> <p>2.6. Коментирание на чужда история.</p> <p>2.7. Употребяване в речта на степенувани прилагателни.</p> <p>2.8. Образуване на думи и тяхното използване в речта.</p> <p>2.9. Разпознаване и използване в речта на синоними.</p> <p>4.1. Писмено преразказване.</p> <p>4.2. Писане на диктовка.</p> <p>4.3. Създаване на писмен текст.</p>	<p>Езиково обучение:</p> <p>I. Езикът на моите деди. Строеж на българския език.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Речта – огледало на човека. Разговоряме, четем, преразказваме (Устна/писмена реч, диалог/монолог. Речев етикет). • Текст. Тема и опорни думи на текста. • Изречение. • Дума. • Звук. Буква. Българската азбука. • Текст. • Строеж на текст. Типове текст. • Тема и главна мисъл на текст. Преразказ по опорни думи. • Близкозначни думи. • Редактиране. • Съобщителни и въпросителни изречения. • Подбудителни изречения. • Възклицателни изречения. • Изреченията при общуване. <p>III. В света на думата.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сродни думи. Корен на думата. • Части на думата. Образуване на думи. • Гласни звукове. Правопис. • Съгласни звукове. Изговор и правопис. • Съгласни С и Т пред звучни съгласни. • Думи със струпани съгласни. 	<p>Упражнения:</p> <p>Четене на диалози със определяне на ситуацията на общуване: официално, неофициално общуване.</p> <p>Съставяне на диалози по предварително зададена тема.</p> <p>Използване на изразителните средства на устната реч/сила, темпо, логическо ударение, мимика, жест и др.</p> <p>Създаване кратки текстове за молба.</p> <p>Написване на кратък текст покана за празненство.</p> <p>Написване на поздравителна картичка.</p> <p>Написване на покана.</p> <p>Устно преразказване на текст.</p> <p>Създаване на писмен преразказ.</p> <p>Образуване на словосъчетания от прилагателно и съществително име.</p> <p>Образуване на съобщителни изречения.</p> <p>Образуване на въпросителни изречения.</p> <p>Образуване на възклицателни изречения.</p> <p>Образуване на подбудителни изречения.</p> <p>Озаглавяване на текст.</p> <p>Определяне на частите на текста.</p>

<p>5.1. Откриване на синоними и антоними.</p> <p>5.2. Познаване на многозначността на думата чрез употреба в различен контекст.</p> <p>5.3. Познаване на видовете изречения по цел на изказванесъобщително, въпросително, възклицателно.</p> <p>5.4. Познаване на различни словоредни варианти.</p> <p>5.5. Познаване на частите на речта- съществителни имена, прилагателни имена и глаголи.</p> <p>5.6. Постигане на лексикална съчетаемост на съществителни, прилагателни имена, местоимения, глаголи.</p> <p>5.7. Правилно съгласуване на граматичните форми на съществителни, прилагателни имена, местоимения, глаголи.</p> <p>5.8. Разбиране на граматичната същност на степенуваните прилагателни имена.</p> <p>5.9. Образуване на форми за трите степени.</p> <p>5.10. Познаване на личните местоимения.</p> <p>5.11. Свързване на личните местоимения с глаголите.</p> <p>5.12. Образуване на форми за сегашно и бъдеще време.</p> <p>5.13. Образуване и използване в речта на форми за минало свършено и минало несвършено време.</p> <p>5.14. Определяне на корен, представка и наставка в думата.</p>	<p>IV. Как думите назовават света около нас.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Съществителни имена. • Образуване на съществителни имена. • Умалителни съществителни имена. • Членуване на съществителните имена. • Предлози и тяхната употреба. • Правопис и правоговор на съществителни имена. • Лични местоимения. • Глагол. Лице и числ • Глагол. Сегашно и бъдеще време. • Минало свършено време на глагола. • Спомогателен глагол Съм. • Правоговор и правопис на някои глаголи. • Употреба на глаголите. • Съставяне на текст повествование. • Прилагателни имена. Правопис. • Словосъчетание от прилагателно име и съществително. • Степенуване на прилагателните имена. • Съставяне на текст описание. <p>Литературно обучение: <i>по избор на учителя</i></p> <p>Звъни звънчето Ран Босилек «Родна реч» • Елисавета Багряна «Първият учебен ден» • Георги Мишев «Когато» • «Най-хубавото» – народна приказка • Лев Толстой «Филипкок».</p>	<p>Определяне на текст описание и текст повествование.</p> <p>Кратък преразказ по опорни думи. Диктовка.</p> <p>Поправка на кратък текст за точност и изразителност.</p> <p>Откриване на средни думи в текста.</p> <p>Разпределяне на средни думи по групи.</p> <p>Определяне на корена на думата.</p> <p>Откриване на грешките в думите.</p> <p>Заучаване на правилата за съществителни имена, прилагателни имена, лични местоимения и глагол.</p> <p>Образуване на умалителни съществителни имена.</p> <p>Определяне на род и число на съществителни и прилагателни имена.</p> <p>Определяне на членувани съществителни имена в изреченията.</p> <p>Употреба на предлозите при свързване на думите.</p> <p>Откриване на личните местоимения.</p> <p>Употреба на лични местоимения при създаване на текст.</p> <p>Съгласуване на лични местоимения с глагол.</p> <p>Преразказване на кратък текст от 1. и 3. лице.</p> <p>Определяне на глаголното време в текста.</p>
---	---	---

<p>5.15. Разбиране лексикалното значение на съществителни имена, прилагателни имена, глаголи и съотнасянето им по смисъл.</p> <p>5.16. Образуване на сродни думи.</p> <p>5.17. Различаване на сродните думи по лексикалното им и граматическо значение.</p> <p>5.18. Използване на предлозите при свързване на думите.</p> <p>6.1. Сравняване на буквите на българската азбука и на азбуките на другите изучавани езици.</p> <p>6.2. Сравняване на думите със сходно значение в български и други изучавани езици.</p>	<p>На какво ни учат басните</p> <p>«Езопови басни», превел от старогръцки език Александър Балабанов • Жан Дьо Лафонтен «Двете козички», превела от френски Лилия Сталева • Лев Толстой «Вълкът и кучето», превел от руски език Йордан Ковачев.</p> <p>Хубава си, татковино</p> <p>Дора Габе «Обич» • Иван Вазов «В Пирин» • Николай Хайтов «Свечеряване» • Константин Константинов «Старият щъркъл».</p> <p>В царството на вълшебните приказки</p> <p>«Момче и вятър» – народна приказка • «Четиридесетте момчета и тяхната сестричка» – народна приказка, преразказал Ангел Каралийчев • Асен Разцветников «Деветият брат» • Шарл Перо «Пепеляшка».</p> <p>Зимо, добре ни дошла</p> <p>Елисавета Багряна «През прозореца» • Асен Разцветников «Зимен сън» • Елин Пелин «Дядо Мраз и внуците му» • Е. Т.А. Хофман «Бъдни вечер» • Емануил Попдимитров «Бъдни вечер» • Йордан Стубел «Хей, другари» • Ран Босилек «На пързалката».</p> <p>Поклон, народе мой</p> <p>«Гора и три синджира роби» – народна песен • «Крали Марко» – народна приказка, преразказал Ангел Каралийчев • Добри Чинтулов «Вятър ечи, Балкан стене» • Васил Друмев «Освобождение» • Христо Ботев «Хайдуги» • Иван Вазов «Левски» • Фани Попова Мутаfoва «Заветът на Левски» • Найден Вълчев «Люлякова вечер в Ловеч».</p>	<p>Сравняване на правоговор и правопис на глаголите.</p> <p>Ударени и неударени гласни.</p> <p>Писане на думи със звучни и беззвучни съгласни чрез проверка.</p> <p>Откриване в текста на прилагателни имена.</p> <p>Откриване в текста на грешки при написване на степенуваните прилагателни имена.</p> <p>Образуване на различни словоредни варианти.</p> <p>Изразително четене със спазване на правоговорните норми и пунктуационните правила.</p> <p>Отговаряне на въпроси, свързани с темата, основната мисъл, съдържанието на текста и героите в него.</p> <p>Преразказ на прочетеното.</p> <p>Правене на коментар за постъпките на героите.</p> <p>Описване на външния вид на героите.</p> <p>Съотнасяне на моменти от съдържанието на текста с подходяща илюстрация или подходящо музикално произведение.</p> <p>Правене на подробен и кратък устен преразказ.</p> <p>Правене на кратък писмен преразказ</p> <p>Създаване на съчинения по картина, по серия от картини, по преживяно и по наблюдение.</p> <p>Създаване на съчинение описание.</p>
--	--	---

<p>2.1. Определяне на главни и второстепенни герои в текста и правене на кратка характеристика.</p> <p>6.1. Познаване и разбиране на основната етическа опозиция добро – зло и обясняването ѝ в конкретни сюжетни ситуации.</p> <p>6.2. Обясняване на етически отношения в семейството и малката общност според сюжетните ситуации на изучените литературни творби.</p> <p>6.3. Откриване на основни белези на своята национална идентичност в изучаваните литературни произведения.</p>	<p>Хубавицата пролет иде Петко Тодоров «Първото кокиче» • Пейо Яворов «Пролет» • Александър Вутишки «Мартеници» • Янаки Петров «Баба Марта».</p> <p>Когато доброто lika ти краси «Мъдростта на старците» - народна приказка • Константин Константинов «Медената пита» • Йордан Йовков «Дивачка» • Асен Разцветников «Добрите стопани» • Братя Грим «Ленените валма» • Асен Разцветников «Добрите стопани» • Чичо Стоян «Приятели».</p> <p>Любимци на децата по света Ханс Кристиан Андерсен «Малката кибритопродавачка» • Марк Твен «Том Сойер» • Антоан дьо Сент Егзюпери «Малкият принц».</p> <p>Великденски свещици Елисавета Багряна «Великденски помагачи» • Ангел Каралийчев «Ощърбеният месец» • Георги Райчев «Трепетлика» • Дора Габе «Божа майка» • Ран Босилек «Великденска свещица».</p> <p>Цветен май настана «Гергьовски песни» • Тодор Влайков «Свети Кирил и Методи» • Асен Разцветников «На Кирил и Методий».</p> <p>Нови понятия в съответствие с темите: група съгласни • корен • представка • сродни думи • спомагателен глагол Съм • лично местоимение • степенувано прилагателно име • предлог • пряко значение</p>	<p>Продукти: Чете на глас познат текст. Чете на глас на непознат текст. Участва в устен диалог. Преразказва текст. Рецитира стихотворение. Преписва текст. Работи в група. Съставя текст. Записва буквите в думите. Съставя изречение. Различава изреченията по цел на изказване (съобщителни, въпросителни, възклицателни, подбудителни). Различава съществителни имена, прилагателни имена, лични местоимения, предлог, глаголи. Разпознава умалителни съществителни имена. Разпознава членувани от нечленувани форми. Различава и вярно записва предлозите. Пише правилно степенувани прилагателни имена. Записва дума с неударена гласна. Различава звучни и беззвучни съгласни в думата. Моделира звуков състав на думата. Пренася част от думата. Определя сродни думи. Определя частите на думата. Определя времето на глагола (сегашно, бъдеще, минало свършено).</p>
--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • преносно значение • близкозначни думи/ синоними/ възклицателно изречение • побудително изречение • удивителен знак • опорни думи • съчинение • преразказ • лично писмо • редактиране • епитет • сравнение • пословица 	<p>Промена глагола от единствено в множествено число.</p> <p>Определя лице на глагола.</p> <p>Употребява думата СъМ като спомогателен глагол.</p> <p>Отговаря устно и писмено на въпросите към текста.</p> <p>Определя темата на текста.</p>
--	---	--

В края на трети клас ученикът ще е способен да:

- разграничава ударена от неударена сричка • пише правилно буквите на гласните звукове със и без ударение и в крайна сричка на думата • прилага начини за проверка на правописа на гласни в неударени срички и на съгласни звукове в средата на думата • прави разлика между изговор и правопис на неударена гласна • пише правилно беззвучните съгласни **С** и **Т** пред звучни съгласни в началото и в средата на думата • открива несъответствия между изговор и правопис на гласни и съгласни звукове • разграничава корена като най-важна значеща част на думата • разграничава представката като словообразуваща част на думата • разпознава сродни думи по общия им корен • открива правописни особености на сродни думи • Пише правилно думи с представки. • прави правописна проверка чрез сродни думи • разпознава думата СъМ като спомогателен глагол • определя лице и число на глагола • разпознава личното местоимение като част на речта, която замества имена на лица и предмети • образува форми на лични местоимения • знае правописните особености на личните местоимения аз, той • употребява правилно лични местоимения и формите на личните местоимения за определяне на лицето на глаголите • използва учитивата форма на личното местоимение за 2. л., мн. ч. в съответствие с комуникативната ситуация
- познава значението на частите за образуване на сравнителна и превъзходна степен на прилагателни имена • употребява думи в степенувани прилагателни имена и прилагателни имена • определя прякото и преносното значение на думата • употребява думи/ пряко и преносно значение • разпознава синонимите като близки по значение думи • използва близки по значение думи/синоними/ за избягване на дразнещи повторения • разграничава синоними от сродни думи • подбира думи в съответствие с конкретен езиков контекст и комуникативна ситуация • определя изречението, с което се изразяват чувства, като възклицателно • разпознава побудителните изречения за заповед, молба, съвет, забрана • разграничава побудително от възклицателно изречение • оформя пунктуационно правилно края на побудителни и възклицателни изречения • определя темата на текста • преразказва устно достъпен нехудожествен (научнопопулярен) текст • отговаря устно и писмено на въпросите към текста • съставя лично писмо.

Демонстрира ценностното отношение на:

- интерес към произведенията, посветени на България, българския народ и българския език • желание да рецитира стихотворения от български автори • стремеж да илюстрира културния диалог между различни общности с примери от литературни и фолклорни произведения • съпричастност към културното многообразие чрез самостоятелно прочетени текстове от детски списания, кратки енциклопедии, интернет.

4 КЛАС

Единици на компетенциите	Единици на съдържанието	Учебна дейност и препоръчителни продукти на обучението
<p>Езиково обучение:</p> <p>1.1. Използване уместно на езикови средства, характерни за ситуацията на общуване, съобразно участниците в нея, темата, целта и условията.</p> <p>1.2. Оценяване на употребата на езиковите единици в речева ситуация.</p> <p>2.1. Образуване на производни думи и използването им в речта.</p> <p>2.2. Образуване на прилагателни имена и използването им в речта.</p> <p>2.3. Познаване на глаголи и употребата им в речта.</p> <p>2.4. Познаване на различни словоредни варианти.</p> <p>2.5. Преразказване в съответствие с дидактическата задача в подходящо основно глаголно време.</p> <p>3.1. Четене на глас гладко, с подходящо темпо, с правилно поставяне на паузите.</p> <p>3.2. Четене наум и разбиране на прочетеното.</p> <p>3.3. Познаване и използване на различни речници.</p> <p>3.4. Четене и писане правилно на думи с особен правопис.</p>	<p>Езиково обучение:</p> <p>I. Езикът като средство за общуване.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Диалогична реч и монологична реч. • Книжовен език и народни говори. • Речев етикет. • Видове изречения по цел на изказване. • Сричка. Пренасяне на думите на нов ред. • Ударение. Неударени гласни в думата. • Звучни и беззвучни съгласни. • Сродни думи. • Съществително име, прилагателно име, местоимение, глагол. <p>II. Текст.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Тема и опорни думи на текст. • Тема. Основна мисъл и заглавие в текста. • Видове текст по цел на създаване. • Художествен текст. • Разказ по серия картини. Съчинение повествование. • Редактиране на текст. • Редактиране чрез съкращаване. • Редактиране чрез прибавяне. • Редактиране чрез заместване. • Редактиране чрез разместване. 	<p>Упражнения:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Попълване на изречения. • Описване на годишното време. • Определяне на звуковия състав на думата. • Образуване на нови думи. • Съставяне на изречения по зададени думи. • Подредяне на думите в изреченията. • Подредяне на изреченията в текста. • Раказване на приказка. • Определяне на темата и главната мисъл на текста. • Озаглавяване на текста. • Откриване в текста близки по значения думи. • Определяне вида на текста. • Създаване на текст по опорни думи. • Определяне на признаците на текста. • Попълване на пропуснатите думи в изречението. • Отределяне вида на текста по цел на общуване. • Изразително четене по роли. • Използване на въпросителни думи за съставяне на въпроси към текста. • Съставяне на изречения по цел на общуване.

<p>4.1. Отделяне на изреченията в текста като означаване на началото и края им.</p> <p>4.2. Спазване на изучените пунктуационни правила при писане.</p> <p>4.3. Писане разделно на думи без собствено ударение.</p> <p>4.4. Писане на текстове без граматични и правописни грешки.</p> <p>4.5. Писане на текстове без пунктуационни грешки.</p> <p>4.6. Писане правилно на думи с особен правопис.</p> <p>4.7. Познаване на начини за редактиране на текст чрез съкращаване, прибавяне, заместване и разместване.</p> <p>5.1. Познаване на синоними и антоними, различаване на нюанси в лексикално значение.</p> <p>5.2. Разпознаване и образуване на сродни думи.</p> <p>5.3. Различаване на сродните думи по тяхното лексикално и граматическо значение.</p> <p>5.4. Разпознаване и употребяване на антоними.</p> <p>5.5. Различаване на производни и непроизводни думи.</p> <p>5.6. Познаване на съществителни собствени и съществителни нарицателни.</p> <p>5.7. Различаване на съществителни имена по род и число.</p>	<p>III. Изречение.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Видове изречения по цел на общуване. • Интонация на изречението. Как се образуват видовете изречения по цел на общуване. • Пунктуация и словоред на изречението. • Видове иречения по състав. • Как се свързват простите изречения в състава на сложното. • Думата като част на изречението. Главни и второстепенни части. • Разлика между пряка и непряка реч. • Пунктуация на пряката реч. <p>IV. Словното богатство на българския език.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Речници. Синоними. Антоними. • Звукосъстав и значение на думата. • Как се образуват думите в българския език. Сложни думи. • Съществителни имена. • Членуване на съществителните имена от мъжки род. • Праволно на предлозите. • Прилагателно име. Образуване на прилагателните имена. • Членуване и степенуване на прилагателните имена. • Лични местоимения. Пълни и кратки форми. • Глагол. Лице и число на глагола. • Праволно на представките. • Сегашно и бъдеще време на глаголите. • Прости минали времена на глаголите. 	<p>Поставяне на препинателни знаци за оформяне на изречението в текста.</p> <p>Разделяне на думите на срички за пренасяне.</p> <p>Записване на думи с пропуснати неударени гласни.</p> <p>Попълване на думите със звучни и беззвучни съгласни.</p> <p>Определяне на сродни думи.</p> <p>Определяне на частите на простото изречение.</p> <p>Съставяне на изречения по схема от въпроси.</p> <p>Съставяне на диалог.</p> <p>Запознаване с различни видове речници.</p> <p>Работа с речници.</p> <p>Откриване и определяне на корена на сложните думи.</p> <p>Съставяне на изречения със сложни думи.</p> <p>Попълване на изречение с пълна или кратка членна форма.</p> <p>Съставяне на словосъчетания от прилагателно име със съществително име с употреба на членната форма.</p> <p>Попълване на изречения с пълни и кратки форми на личното местоимение.</p> <p>Използване в речта на сегашно, мин. св. и мин. несв., бъдеще време.</p>
---	---	---

<p>5.8. Членуване на съществителни имена.</p> <p>5.9. Разпознаване на прилагателни имена.</p> <p>5.10. Различаване на прилагателни имена по род и число.</p> <p>5.11. Членуване на прилагателни имена.</p> <p>5.12. Степенуване на прилагателни имена.</p> <p>5.13. Образуване на сегашно, бъдеще, минало свършено и минало несвършено време.</p> <p>5.14. Различаване на лице и число на глагола (лични местоимения в единствено и множествено число).</p> <p>5.15. Познаване на видовете изречения по цел на общуване.</p> <p>5.16. Познаване на изречения по състав (просто и сложно).</p> <p>5.17. Използване на разнообразни синтактични конструкции.</p> <p>5.18. Комбиниране и съгласуване на езиковите единици в конкретна речева ситуация.</p> <p>5.19. Редактиране, обясняване, защитаване на употребата на езиковите единици в конкретна речева ситуация и цел.</p> <p>6.1. Осъзнаване на прякото и преносното значение на думата и умело прилагане в своя изказ.</p> <p>6.2. Правене на самостоятелни изводи и заключения, оценяване и коригиране на речта си при употребата на изучаваните езикови единици.</p>	<p>V. Зная и мога.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Употреба на глаголните времена. • Правопис на думите. • Изречение. <p>Литературно обучение: препоръчани текстове за четене по избор на учителя</p> <p>При изворите «Олимп» – старогръцки мит, преказаал Д. В. Акритас. «Митът за Прометей» – преказаал Д. В. Акритас • «Как огънят бил даден на хората» • «Как болестите и грижите дошли при хората». «Как бил наказан приятелят на хората» • «Завръщането на блудния син» – библейска притча, преказаала Пърл Бък • «Аладин и вълшебната лампа» – източна приказка, преказаал Светослав Минков. «Робин Худ» – английска легенда, превод Желязка Куленова • «Малкият Хитър Петър» – българска народна приказка • «Кума Лиса кръстница» – българска народна приказка • «Златното момиче» – българска народна приказка • «Иринка сиво гълъбче» – българска народна песен • «Марийка и славей» – българска народна песен.</p> <p>Под родни небосклони Петко Рачов Славейков «Татковина» • Петко Славейков «Изворът на Белоногата» • Иван Вазов «Песента на синчеца» • Иван Вазов «Чистият път» • Елин Пелин «Ян Бибиян»</p>	<p>Съставяне на текст повествования в различни (сегашно, бъдеще, минало свършено и минало несвършено) глаголни времена.</p> <p>Образуване на глаголите с помощта на дадени представки.</p> <p>Коментиране на заглавието на текста.</p> <p>Определяне на опорните думи в текста.</p> <p>Преразказване кратко устно и писмено на прочетен текст.</p> <p>Познаване на разликата между съчинение повествование, описание и разсъждение.</p> <p>Познаване на разликата между съчинение по наблюдение и съчинение по преживяване.</p> <p>Планиране на свой текст и правене на план на чужд текст, със стремеж към смислова, структурна и комуникативна свързаност.</p> <p>Преразказване кратко и подробно на повествователен текст.</p> <p>Преразказване на чужа история.</p> <p>Използване в преразказа на глаголи на: -л, -ла, -ло, -ли.</p> <p>Преобразуване на формите на глаголите в сегашно време.</p> <p>Съчиняване кратко на текст описание.</p> <p>Съчиняване кратко на текст по преживяване. Съчиняване кратко на текст по наблюдение.</p>
--	---	--

<p>6.3. Свързване на съдържанието на текста с комуникативната цел и речева ситуация.</p> <p>Литературно обучение:</p> <p>1.1. Познаване на художествен и нехудожествен текст, проза и стихотворение, повествование, описание, разсъждение, диалог и монолог.</p> <p>1.2. Разграничаване на основните моменти в развитието на действието.</p> <p>1.3. Определяне на темата и основната мисъл в изучаваното произведение.</p> <p>1.4. Определяне на опорните думи в текста.</p> <p>1.5. Определяне на главни и второстепенни герои.</p> <p>1.6. Разбиране на прочетеното.</p> <p>1.7. Правене на план на чужд и свой текст.</p> <p>2.1. Устно и кратко преразказване на изучаваното произведение.</p> <p>2.2. Преразказване на чужда история и коментиране.</p> <p>2.3. Разсъждаване върху качествата, характера, мотивите на поведението на героите в изучавания текст.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Елин Пелин «Чохено контошче» • Дора Габе «Вечер» • Константин Константинов «Гост» • Елисавета Багряна «За вас, деца любими» • Таня Танасова «За мама. На Благовещение» • Ангел Каралийчев «Ането» • Светослав Минков «Как гарджето стана певец» • Емилиян Станев «Чернишка». <p>Неизбродни светове</p> <ul style="list-style-type: none"> Шарл Перо «Котаракът с чизми» • «Пътуването на барон Мюнхаузен към Русия» • Братя Грим «Снежанка» • Ханс Кристиан Андерсен «Новите Дреки на царя» • Марк Твен «Принцът и просиякът» • Оскар Уайлд «Щастливият принц» • Ерих Кестнер «Антон и точица» • Астрид Лидгрен «Братята с лъвски сърца». <p>Игрословици</p> <ul style="list-style-type: none"> Доналд Бисет «Река от думи» • Валери Петров «Бяла приказка» • Владо Даверов «Великденски яйца». <p>Нови понятия в съответствие с темите:</p> <ul style="list-style-type: none"> пунктуация • словоред • сложна дума • антоним • пряко значение на думата • преносно значение на думата • подлог • сказуемо • пряка реч • пълни и кратки членни форми • рима • ритъм • афоризъм • поговорка • мит • легенда • комикс • олицетворение. 	<p>Съчиняване кратко на текст по картина или серия от картини.</p> <p>Разграничаване на епизодите в повествователен текст/приказка, разказ, мит, легенда/и тяхното свързване с план от заглавни изречения.</p> <p>Прилагане уместно на изучените правописни и пунктуационни правила.</p> <p>Проявяване на умения за правопис.</p> <p>Писане красиво и четливо.</p> <p><i>Продукти:</i></p> <p>Чете на глас гладко, изразително.</p> <p>Разказва чужда или прочетена история, научнопопулярен или художествен текст.</p> <p>Различава и използва уместно съществителни имена, прилагателни имена, лични местоимения, предлози, глаголи.</p> <p>Променя формата на съществителните имена от ед.ч. в мн.ч.</p> <p>Образува съществителни имена с помощта на представки и наставки.</p> <p>Определя рода и числото на съществителните нарицателни имена.</p> <p>Различава пълния и краткия член за м.р. ед.ч.</p> <p>Използва членувани и нечленувани съществителни имена за м.р., ж.р., ср.р. ед.ч. и мн.ч.</p>
--	--	--

<p>3.1. Четене правилно и изразително на изучаваното произведение.</p> <p>3.2. Откриване и подборно четене на строфи, стихове и римувани думи в стихотворение.</p> <p>3.3. Познаване и различаване на литературните жанрове, представени в учебното съдържание.</p> <p>3.4. Отличаване на някои жанрови и национални особености на литературните текстове.</p> <p>5.1. Познаване на художествените изразни средства-епитет, сравнение, олицетворение, хипербола.</p> <p>6.1. Познаване на основна етическа опозиция добро – зло и обясняване в конкретни сюжетни ситуации.</p> <p>6.2. Познаване на етически отношения в семейството и малката общност според сюжета на изучените литературни творби.</p> <p>6.3. Познаване на белезите на своята национална идентичност и откриването им в изучавани литературни творби.</p> <p>6.4. Познаване на празниците и обичаите на своя етнос.</p> <p>6.5. Различаване на реално и фантастично.</p> <p>6.6. Откриване на фантастични елементи в приказки, басни, митове, легенди.</p>	<p>Променя формата на прилагателните имена в м., ж. и ср.р., ед. и мн.ч., като ги съгласува със съществителните имена.</p> <p>Степенува прилагателни имена.</p> <p>Определя лицето и числото на глаголите.</p> <p>Определя видовете изречения по състав (просто и сложно).</p> <p>Открива и определя главните части в простото изречение – подлог и сказуемо.</p> <p>Владее основната употреба на пунктуационните знаци – точка, въпросителен знак, удивителен знак.</p> <p>Определя видовете изречения по цел на изказване/общуване.</p> <p>Съставя съобщително, въпросително, подбудително и възклицателно изречения и ги използва в речта.</p> <p>Използва в речта си думи с пряко и преносно значение.</p> <p>Отговаря на въпроси към прочетенния текст.</p> <p>Задава въпроси към прочетения текст.</p> <p>Определя смисловите части на прочетенния текст.</p> <p>Съставя план на текст.</p> <p>Определя темата на прочетения текст.</p> <p>Открива в текста изречението, в което е изразена главната мисъл.</p>
---	---

- 6.7.** Правене на изводи и поуки.
- 6.8.** Правене на сравнение на литературни герои, търсене на прилики и разлики по отношение външен вид, характер, мислене, постъпки, начин на говорене.

Използва речници.

Прави правописен анализ, като използва изучени правописни норми.

Определя в думите корен, представка, наставка, определителен член.

Образува думи с дадени представки и наставки и ги използва в речта.

Открива синоними и ги използва в речта.

Открива антоними и ги използва в речта.

Прави разлика между пряко и преносно значение на думата и ги открива в научнопопулярен и художествен текст.

Открива в текста изреченията, които представят портретна характеристика на героите, описание на природна картина.

Описва случка, явление, предмет, животно, човек и др.

Изражава емоционално-оценъчно отношение към герои и ситуации в литературната творба.

Избира роля и участва в драматизации.

Изказва устно и писмено мнения.

Използва алгоритми или други опори в самостоятелна или групова работа.

В края на четвърти клас ученикът ще е способен да:

- си служи с основните езикови единици в съответствие с комуникативната ситуация/звук, дума, изречение, текст • разграничава и използва уместно частите на речта/съществителни, прилагателни, предлози, глаголи/определя как са образувани съществителните и прилагателните имена • различава пълния и краткия член на съществителните и прилагателните имена за м.р. ед.ч. • използва членувани съществителни и прилагателни имена за м.р., ж.р., ср.р. в ед. и мн.ч. • съгласува по род и число съществителните и прилагателните имена • разграничава степенувани и нестепенувани прилагателни имена и разграничава частиците за сравнение
 - разграничава и употребява правилно глаголите в 1., 2. и 3. лице ед. и мн.ч. в сегашно, минало свършено и минало несвършено, и бъдеще време, определя как са образувани • употребява съвместно простите глаголни времена • образува сродни думи с помощта на наставки и представки и ги употребява в речта си • разграничава синоними и антоними и ги използва в речта си • разграничава звуковата и смисловата страна на думата • употребява в речта си думите в прякото и в преносното им значение в различен контекст
 - използва в речта си различни по цел на изказване изречения • конструира различни словоредни варианти в зависимост от целта на изказването • открива и определя главните части в изречението • изговаря и пише правилно: широките и тесните гласни звукове в начална ударена и неударена сричка; твърдите и меките съгласни звукове; звучните и беззвучните съгласни звукове в различни фонетични позиции; определителния член за м.р. ед.ч. на съществителните имена; числителните бройни и числителните редни имена; крайната съгласна на представката, с която е образуван Даден глагол; окончанията **-а**, **-ат**, **-я**, **-ят** за сегашно време на глаголите; глаголите в 1. л. мн.ч., които в 1. л. ед.ч. завършват на **-а**, **-я**, **-м** • пише правилно степените за сравнение на прилагателните имена и прилагателни имена, които са с двойно (-нн-) в ж.р., в ср. р. и в мн.ч. • използва правилно препинателните знаци в края на изречението в зависимост от вида им, целта на изказването и интонацията им • отделя изречения в текста, като означава началото и края им • пише разделно думите без собствено ударение • чете на глас текст (художествен, научнопопулярен) с адекватна интонация и темпо, правилно поставя паузите и ударенията и доказва, че е разбрал основния смисъл на прочетеното
 - участва в четене по роли на приказка, басня, откъс от повест или роман за деца, построени в диалогична форма • участва в драматизацията и в сценичното представяне на художествения текст на изучавано фолклорно или литературно произведение • обяснява връзката между характеристиките на героите и основния смисъл на творбата • изразява емоционално отношение към герои и ситуации в литературната творба • участва в беседа по съдържанието на литературна творба • владее формулите за вежливост, използва формулите за учтивост • разказва свързано, предава чута история и може да я коментира • прави план на чужд текст • служи си с учебни речници • използва алгоритми или други опори в самостоятелна или групова работа.
- Демонстрира ценностното отношение на:**
- стремеж да изучава историята и културното наследство на българския народ • интерес и уважение към езиците и културите на народите от Република Молдова, към техните етични и естетични норми • съпричастност към културното многообразие на Република Молдова и гордост за постижения на своята етнокултурна общност.

2.2. Курикулум по предмет български език и литература (майчин език)

СПЕЦИФИЧНИ КОМПЕТЕНЦИИ

1. Възприемане и разбиране на устни и писмени съобщения в различни речеви ситуации с проявяване на интерес, внимание и активност при изучаване на българския език.
2. Построяване на съобщения в различни комуникативни ситуации в съответствие със собствените речеви възможности, с изявен стремеж към подобряването им и с постепенно заместване на диалектизми с нормативни книжовни форми.
3. Възприемане на писмени съобщения – правилно, плавно, осъзнато и изразително четене на текстове от различни типове и стилове, проявяване на любознателност и интерес към четенето.
4. Написване на съобщения в различни ситуации на общуването, демонстриране на самоконтрол и творческо отношение.
5. Използване на езикови средства в съответствие с речевата ситуация (в процеса на обучение и при всекидневното общуване) с изявено желание да общува на книжовен език.
6. Осъзнаване на своеобразието на българския език относно другите езици с позитивно отношение към езиковото и културното разнообразие на Република Молдова и изявен стремеж за участие в межкултурния диалог.

АДМИНИСТРИРАНЕ НА ПРЕДМЕТА

Статут на предмета	Дял от курикулума	Клас	Брой часове седмично	Брой часове годишно ²
Задължителен	Език и общуване	I	3	99
		II	3	99
		III	3	99
		IV	3	99

**ПРИМЕРНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЧАСОВЕТЕ СПОРЕД ЕДИНИЦИТЕ
НА СЪДЪРЖАНИЕТО**

Клас	Единици на съдържанието	Брой на часовете
I	I. Разказвам по картини.	23
	II. Започвам да чета и да пиша.	34
	III. Моята първа читанка.	
	Общуваме на български език.	5
	България – красива и желана.	3
	Училище любимо.	3
	В света на детството.	3
II	Приказен свят.	3
	Ваканция.	3
	I. Училищно звънче звъни. Обичам те, българска реч!	12
	II. Човекът и природата. Звуковете и техните български букви.	27
	III. Мъдростта на вековете. Думите в българския език. Какво ново ще науча за тях.	36
	IV. Пътуване в страната на доброто. Изречението – съставна част на текста.	24
	III	I. Езикът на моите деди. Строеж на българския език.
II. Текст.		28
III. В света на думата.		20
IV. Как думите назовават света около нас.		42
IV	I. Езикът като средство за общуване.	12
	II. Текст.	28
	III. Изречение.	24
	IV. Словното богатство на българския език.	27
	V. Игрословици. Зная и мога.	8

1 КЛАС

Единици на компетенциите	Единици на съдържанието	Учебна дейност и препоръчителни продукти на обучението
<p>1.1. Участие в диалог.</p> <p>1.2. Създаване на малък текст по тема като отговор на въпроса на учителя.</p> <p>1.3. Задаване на въпроси по тема на своите съученици.</p> <p>1.4. Познаване на детски игри и техните правила.</p> <p>1.5. Познаване на думи-действия за лична хигиена.</p> <p>1.6. Познаване на думи за приветствие.</p> <p>1.7. Познаване на думи за сбогуване.</p> <p>1.8. Познаване на думи за благодарност.</p> <p>1.9. Познаване на учтиви думи за молба.</p> <p>1.10. Познаване на учтиви думи за въпрос.</p> <p>1.11. Съставяне на съобщителни и въпросителни изречения при устно изказване.</p> <p>1.12. Отделяне на изречения от текста и думи от изречението.</p> <p>2.1. Разказване за своята родина Молдова.</p> <p>2.2. Създаване на малък текст за България.</p> <p>2.3. Създаване на диалог с ученик от България.</p> <p>2.4. Съставяне на диалог с приятел.</p> <p>2.5. Съставяне на диалог с роднина.</p>	<p>Езиково обучение:</p> <p>I. Разказвам по картини</p> <ul style="list-style-type: none"> • Молдова – моята родина. България – моята прародина. Говоря, слушам. • На училище. Как да разговарям с приятелите си, с учителя. Изречение. • Детство. Игри с приятели. Видове изречения: съобщавам, питам, изразявам чувство. • В класната стая. Изречение. Дума. Сричка. Звук. • Моего жилище. Моят двор. Изречение. Дума. Гласни и съгласни звукове. Ударение. • Моего семейство. Изречение. Думи-предмети. • Моята учебна седмица. Дните на седмица. Изречение. Думи-действия. • Моят дневен режим. Изречение. Думи-действия. • За да бъда здрав и чист. Изречение. Думи-действия. • Годишни времена в Молдова. Изречение. Думи-признаци. • Месеци на годината. • Изречение. Думи-признаци. 	<p>Упражнения:</p> <p>Съставяне на устен диалог с използване на думи за учтивост.</p> <p>Определяне по картинки (писмена и устна реч).</p> <p>Подреждане на думите в азбучен ред.</p> <p>Определяне на броя на звуковете и буквите в думите.</p> <p>Определяне на гласни и съгласни букви в думата.</p> <p>Четене на текст.</p> <p>Рецитира стихотворение.</p> <p>Съставяне на съобщителни и въпросителни изречения.</p> <p>Определяне на ударението в сричките.</p> <p>Определяне на звучни и беззвучни съгласни в думата.</p> <p>Четене и писане на думи с буквосъчетание ЙО и Ю.</p> <p>Четене и писане на думи с буквосъчетание ДЖ и ДЗ.</p> <p>Четене и писане на думи с буква Щ.</p> <p>Определяне на броя звуковете и буквите в думата с Ю и Я.</p> <p>Преписване на думи и изречения.</p> <p>Подреждане на думи в изречение.</p>

<p>2.6. Съставяне на диалог с учителя.</p> <p>2.7. Съставяне на диалог с непознат възрастен.</p> <p>2.8. Разказване на приятелите на правилата на детската игра.</p> <p>2.9. Назоваване на предметите в класната стая.</p> <p>2.10. Назоваване на предметите в стаята на жилището.</p> <p>2.11. Назоваване на общото и различното между класната стая и стаята у дома.</p> <p>2.12. Назоваване на членовете на семейството.</p> <p>2.13. Назоваване на интересите на всеки член от семейството.</p> <p>2.14. Познаване на думи-названия на дните на седмицата.</p> <p>2.15. Познаване на работните и почивните дни.</p> <p>2.16. Познаване на частите на денонощието.</p> <p>2.17. Съставяне на разказ за дневния режим.</p> <p>2.18. Съставяне на разказ за спазване на чистота на тялото.</p> <p>2.19. Съставяне на разказ за спазване на чистота на жилището.</p> <p>2.20. Назоваване на четирите годишни времена.</p> <p>2.21. Назоваване на признаците на всяко годишно време.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Нашето облекло. Изречение. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. • Избираме облекло за всяко годишно време. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. • Плодове, които се отглеждат в Молдова. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. • Зеленчуци, които се отглеждат в Молдова. Думи-предмети. • Думи-действия. Думи-признаци. • Трудът на хората в градината през есента. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. • Трудът на хората в полето през есента. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. • Домашни животни и птици. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. • Диви животни и птици. Изречение. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. • Дядо и раяпа. Как разказвам. Изречение. Дума. Сричка. Звук. Думи-предмети. Думи-действия. Думи-признаци. • Къщичка на буквите. Българската збука. 	<p>Писане на диктовка.</p> <p>Разпределяне на съществителните имена по род.</p> <p>Разпределяне на съществителните имена по число.</p> <p>Разпределяне на съществителните имена на собствени и нарицателни.</p> <p>Определяне на прилагателните имена в текста.</p> <p>Описание на предмет с помощта на прилагателни имена.</p> <p>Съставяне на словосъчетания от прилагателно име и съществително име.</p> <p>Откриване и подчертаване на глаголите в текста.</p> <p>Промяна на глагола от единствено в множествено число.</p> <p><i>Продукти:</i></p> <p>Чете на глас познат текст.</p> <p>Чете на глас непознат текст.</p> <p>Участва в устен диалог.</p> <p>Преразказва кратък текст.</p> <p>Рецитира стихотворение.</p> <p>Препише думи, изречения от печатен и ръкописен текст.</p> <p>Пише с главна буква имената на хора и животни.</p>
---	--	---

<p>2.22. Назоваване на месеците на годината.</p> <p>2.23. Назоваване на месеците на годишните времена.</p> <p>2.24. Назоваване на различно облекло.</p> <p>2.25. Избиране на облекло за различни сезони.</p> <p>2.26. Назоваване и описване на плодовете.</p> <p>2.27. Назоваване и описване на зеленчуците.</p> <p>2.28. Съставяне на разказ за труда на хората в градината през есента.</p> <p>2.29. Съставяне на разказ за труда на хората в полето през есента.</p> <p>2.30. Назоваване на домашни животни.</p> <p>2.31. Назоваване на домашни птици.</p> <p>2.32. Назоваване на диви животни.</p> <p>2.33. Назоваване на птици в природата.</p> <p>2.34. Преразказване на кратка приказка.</p> <p>2.35. Използване на думи и изрази за запознаване.</p> <p>3.1. Четене с вярна интонация.</p> <p>3.2. Правилно изговаряне на гласни.</p> <p>3.3. Правилно изговаряне на звучни и беззвучни съгласни според изискванията на книжовната реч.</p> <p>3.4. Определяне на сричките в думата.</p> <p>3.5. Изразително рециптиране на стихотворение.</p> <p>3.6. Опознаване на ключовите думи в текста.</p> <p>3.7. Последователно преразказване на кратък повествователен текст.</p>	<p>II. Започвам да чета и да пиша.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изписване на буквите на българската азбука, техните съединения. • Писане на срички и думи. • Думи с Й. • Правопис на думи, съдържашци Щ. • Правопис на думи, съдържашци ДЖ, ДЗ. • Правопис на думи, съдържашци Я. • Правопис на думи, съдържашци Ю. • Думи с ЙО и БО. • Писане на собствени имена. • Пренасяне на част от думата на нов ред. <p>III. Моят първа читанка.</p> <p>Общуваме на български език.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Устна и писмена реч. Диалог и монолог. • Строеж на речта. • Текст. Изречение. • Видове изречения. <p>България – красива и желана.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дума. Сричка. • Звук и буква. • Ударение. Ударена и неударена сричка. • Звуков и буквен анализ на думи. • Училище любимо. • Българската азбука. • Гласни и съгласни звукове. Обозначавам писмено звуковете на българския език. • Гласните А–Ъ, О–У, Е–И. • Правопис на думи с неударени гласни звукове. 	<p>Построява и записва изречения вярно според изучените правила.</p> <p>Съставя кратък текст.</p> <p>Изписва буквите на българската азбука и техните съединения, думи.</p> <p>Познава буквосъчетанията ДЖ, ДЗ.</p> <p>Познава буквосъчетанията БО, ЙО.</p> <p>Познава звукосъчетанията при Ю, Я.</p> <p>Познава звукосъчетанията при Щ.</p> <p>Моделира звуков състав на думата.</p> <p>Отделя думата в изречението.</p> <p>Отделя изречението в текста.</p> <p>Съставя модел на изречението.</p> <p>Пренася част на думата.</p> <p>Умее да работи с книга.</p> <p>Работи в екип.</p>
--	--	---

- 3.8.** Изразително и осъзнато четене на художествен текст.
- 3.9.** Разграничаване на епизодите на приказката.
- 3.10.** Познаване на смисъла на думите от прочетен текст.
- 4.1.** Препираване на печатен и ръкописен текст.
- 4.2.** Съставяне на съобщителни и въпросителни изречения в писмен вид.
- 4.3.** Съставяне на план на текст/приказка.
- 5.1.** Различаване на гласни и съгласни звукове.
- 5.2.** Различаване на звучни и беззвучни съгласни.
- 5.3.** Правене на звуков и буквен анализ.
- 5.4.** Моделиране на думи.
- 5.5.** Анализиране на звуковия състав на думите със звукосъчетанията *дж, дз, йо,ьо,я,ю,щ*.
- 5.6.** Познаване на правописните правила за краесловно обезвучаване.
- 5.7.** Познаване на правописните правила за обезвучаване в средата на думата.
- 5.8.** Познаване на правописните правила за писане на думи с *йо,ьо,щ,ю,я*.
- 5.9.** Вярно поставяне на въпрос към думата.

В света на Детството.

- Звучни и беззвучни съгласни.
- Правопис на думи с краесловно обезвучаване.

Приказен свят.

- Думи-предмети (Що е това? Кой е това?).
- Думи-признаци (Какъв? Каква? Какво? Какви?).
- Думи-действия (Какво правя?).

Ваканция.

- Различавам изречения по интонация.

**Препоръчани текстове за четене
(по избор на учителя):**

Нашата Родина

- «Кишинев – столица на Молдова»
- «Твардица»
- Иван Мавроди «Безкрайно ви обичам».

България – красива и желана

- Иван Вазов «Аз съм българче»
- Николай Драганов «България»
- П. Бурлак-Вълканов «И дордето кръвта ми бие»
- Михаил Бъчваров «Пееше мама».

Училище любимо

- «Новата читанка»
- Лъчезар Станчев • «Как Мишко подготвя уроците си»
- Петър Милев • «Букет цвеля»
- Георги Георгиу.
- «За таланта»
- Георги Барбаров.

В света на Детството

- «Най-обичам у дома»
- Вл. Голев • «Баба»
- Дора Габе • «Най-малката дъщеря»
- В. Сухомлински.

- 5.10.** Определяне на род и число на съществителните имена.
- 5.11.** Определяне и вярно записване на собствени и нарицателни съществителни имена.
- 5.12.** Съгласуване на прилагателното име със съществителното.
- 5.13.** Определяне на числото на глагола.
- 5.14.** Вярно записване и оформяне на съобщителни и въпросителни изречения.
- 5.15.** Различаване на думи-предмети, думи-действия, думи-признаци.
- 5.16.** Намиране на най-точните думи и изрази при устно изказване и отговор на въпрос.
- 6.1.** Избирани от предложените думи тези, с които да се опише Молдова.
- 6.2.** Избирани от предложените думи тези, с които да се опише България.
- 6.3.** Изпълняване на групови задачи.
- 6.4.** Активно участие в диалог, задаване на въпроси, отговаряне на въпроси.
- 6.5.** Емоционално включване в художествената творба.
- 6.6.** Проявяване на отношение към героите в литературната творба.
- 6.7.** Осъзнаване на общото в приказките на различни народи, живеещи в Молдова.

Приказен свят

«Страшният звяр» Лев Толстой • «Лоша дума» Българска народна приказка • «Двете козлета» Българска народна приказка • «Двете козички» Българска народна приказка • «Тиндала» Молд. приказка.

Ваканция

«Радост» Слав Хр. Караславов • «Ваканция» Петя Йорданова • «Довиждане» Найден Вълчев.

Нови понятия в съответствие с темите:

звук • гласен звук (ударен, неударен) • съгласен звук (твърд, мек, звучен, беззвучен) • буква • главна и малка буква • печатна и ръкописна буква • сричка • модел на сричка, дума, изречение • азбука • дума • думи-предмети • думи-действия • думи-признаци • пренасяне на част от думата • изречение (съобщително, въпросително, възклицателно) • интонация (въпросителна/възклицателна) • препинателни знаци (въпросителен/удивителен знак, точка) • общуване • реч • диалог • монолог • събеседник • слушател • текст • нов ред • заглавие на текста • тема на текста • герой на текста • приказка • разказ • стихотворение • гатанка • поговорка • скоропоговорка • книга • страница • корица • автор • заглавие • библиотека

В края на първи клас ученикът ще е способен да:

- разграничава звук и буква в състава на думата • разпознава печатните и ръкописните букви от българската азбука • изписва графически правилно елементите на ръкописните букви и връзките между тях • пренася правилно части от думи • владее техники за четене и писане на думи, изречения и кратки текстове • прилага правоговорни правила • чете кратки текстове • разбира смисъла на прочетеното • разпознава гласни и съгласни звукове • разграничава сричките в думата • разграничава езиковите единици дума, изречение • определя границите на изречението в текста • съставя съобщителни и въпросителни изречения в зависимост от комуникативната ситуация • разбира поздрав и изрази на учтивост • използва речевия етикет в устно общуване • разбира въпроси, които го засягат пряко • отговаря на въпроси за познати неща • дава лична информация • преразказва съдържанието на кратък откъс от повествователен текст • работи с книга • да работи в екип.
- Демонстрира ценностното отношение на:**
- стремеж да изучава литературни и фолклорни произведения на българския народ • готовност да споделя прочетеното от детски списания, детски енциклопедии, достъпна информация от интернет • желание да използва изрази за учтивост в различни комуникативни ситуации • съпричастност към езиковото многообразие на Република Молдова • лична отговорност и самостоятелност.

2 КЛАС

Единици на компетенциите	Единици на съдържанието	Учебна дейност и препоръчителни продукти на обучението
<p>1.1. Участие в диалог.</p> <p>1.2. Съставяне на съобщителни и въпросителни изречения.</p> <p>1.3. Опознаване на ключовите думи в текста.</p> <p>1.4. Съставяне на план на текста.</p> <p>1.5. Намиране на най-точните думи и изрази при устно изказване и отговор на въпрос.</p> <p>1.6. Съставяне на съобщителни и въпросителни изречения.</p> <p>1.7. Различаване на съобщително и въпросително изречение.</p> <p>1.8. Опознаване на ключови думи в текста.</p> <p>1.9. Съставяне на план на текста.</p> <p>1.10. Разпознаване на художествен и нехудожествен текст-проза, стихотворение.</p> <p>1.11. Познаване на приказка, разказ, басня, народна песен, фолклорни мотиви.</p> <p>1.12. Познаване на основни структурни елементи на приказката и разказа.</p> <p>1.13. Откриване на главни и второстепенни герои и характеризиране на героите с подкрепа на цитати от текста.</p> <p>1.14. Определяне на темата и основната мисъл в текста.</p> <p>1.15. Разграничаване на епизодите в повествователен текст.</p>	<p>I. Училищно звънче звъни. Обичам те, българска реч!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Видове реч (устна/писмена, диалог/монолог). • Текст. • Изречение. • Дума. • Звук. Буква. Българската азбука. <p>II. Човекът и природата. Звуковете и техните български букви.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Гласни и съгласни звукове. • Ударени и неударени срички в думите. • Правопис на неударени гласни звукове в думите. • Пренасяне на части от думата на нов ред. • Писане на думи с Я, Ю. • Писане на думи с ЪО, ЙО. • Писане на думи с ДЖ, ДЗ. • Звучни и беззвучни съгласни звукове. • Правопис на звучни съгласни пред беззвучни сласни. • Правопис на звучни съгласни в края на думите. 	<p>Упражнения:</p> <p>Съставяне на устен диалог с използване на думи за учтивост.</p> <p>Определяне по картинки писмена и устна реч.</p> <p>Подреждане на думите в азбучен ред.</p> <p>Определяне на броя на звуковете и буквите в думите.</p> <p>Определяне на гласни и съгласни букви в думата.</p> <p>Четене на текст.</p> <p>Рецитиране на стихотворение.</p> <p>Съставяне на съобщителни и въпросителни изречения.</p> <p>Съставяне на възклицателни изречения.</p> <p>Определяне на ударението в сричките.</p> <p>Определяне на звучни и беззвучни съгласни в думата.</p> <p>Четене и писане на думи с буквосъчетание ЙО и ЪО.</p> <p>Четене и писане на думи с буквосъчетание ДЖ и ДЗ.</p> <p>Четене и писане на думи с буква Щ.</p> <p>Определяне на броя звуковете и буквите в думата с Ю и Я.</p> <p>Преписване на думи и изречения.</p> <p>Подреждане на думи в изречение.</p> <p>Писане на диктовка.</p>

<p>2.1. Четене, разбиране и различаване на приказа, разказ, басня, стихотворение.</p> <p>2.2. Четене с вярна интонация.</p> <p>2.3. Последователно преразказване на повествователен текст.</p> <p>2.4. Съставяне на устно описание на природни картини.</p> <p>2.5. Отговаряне на въпроси, отнасящи се до темата и основната мисъл на текста.</p>	<p>III. Мъдростта на вековете. Думите в българския език. Какво ново ще науча за тях.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Думи. Какво се назовава с тях. • Съществително име. Род на съществителното име. • Единствено и множествено число. • Съществителни собствени и съществителни нарицателни имена. • Прилагателно име. Защо се употребява то. • Съгласуване на прилагателни и съществителни имена. • Глагол. Единствено и множествено число. <p>IV. Пътуване в страната на доброто. Изречението – съставна част на текста.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изречение. • Съобщителни и въпросителни изречения. • Ключови думи • План на текста • Правя преразказ по план. 	<p>Откриване и подчертаване на съществителните имена в текста.</p> <p>Разпределяне на съществителните имена по род.</p> <p>Разпределяне на съществителните имена по число.</p> <p>Разпределяне на съществителните имена на собствени и нарицателни.</p> <p>Откриване на предлозите в текста.</p> <p>Откриване и подчертаване на прилагателните имена в текста.</p> <p>Описание на предмет с помощта на прилагателни имена.</p> <p>Съставяне на словосъчетания от прилагателно име и съществително име.</p> <p>Съставяне на словосъчетания с употреба на различни предлози.</p> <p>Откриване и подчертаване на глаголите в текста.</p> <p>Промяна на глагола от единствено в множествено число.</p> <p>Съставяне на съобщителни изречения.</p> <p>Съставяне на въпросителни изречения.</p> <p>Откриване на ключови думи в текста.</p> <p>Съставяне на план на текст.</p> <p>Преразказване по план на кратък текст.</p> <p><i>Продукти:</i> Чете на глас познат текст. Чете на глас непознат текст. Съставя план на текста.</p>
<p>3.1. Преписване на печатен и ръкописен текст.</p> <p>3.2. Вярно поставяне на въпрос към думата.</p> <p>3.3. Определяне на род и число на съществителните имена.</p> <p>3.4. Определяне и вярно записване на собствени и нарицателни съществителни имена.</p> <p>3.5. Определяне и вярно записване на предлозите.</p> <p>3.6. Съгласуване на прилагателното име със съществително.</p>	<p>Препоръчани текстове за четене <i>(по избор на учителя):</i></p> <p>Първият учебен ден (по Елин Пелин) • Иван Вазов «Училище» • Димитър Боримечков «Най-големият ми приятел» • Ангел Каралийчев «Читанката на Славето» • Асен Босев «Есента откри изложба» • Георги Барбаров «За сланата» • Николае Рошка «Тъжна есен» • «Кой как ще зимува» – по Емилиан Станев • Елисавета Багряна «Зима»</p>	<p>Откриване и подчертаване на глаголите в текста.</p> <p>Промяна на глагола от единствено в множествено число.</p> <p>Съставяне на съобщителни изречения.</p> <p>Съставяне на въпросителни изречения.</p> <p>Откриване на ключови думи в текста.</p> <p>Съставяне на план на текст.</p> <p>Преразказване по план на кратък текст.</p> <p><i>Продукти:</i> Чете на глас познат текст. Чете на глас непознат текст. Съставя план на текста.</p>
<p>3.7. Определяне на числото на глагола.</p> <p>3.8. Вярно записване и оформяне на съобщителни и въпросителни изречения.</p>	<p>4.1. Различаване на съществителни имена, прилагателни имена, глаголи.</p> <p>4.2. Познаване на правописните правила за краесловно обеззвучаване.</p>	<p>Откриване и подчертаване на глаголите в текста.</p> <p>Промяна на глагола от единствено в множествено число.</p> <p>Съставяне на съобщителни изречения.</p> <p>Съставяне на въпросителни изречения.</p> <p>Откриване на ключови думи в текста.</p> <p>Съставяне на план на текст.</p> <p>Преразказване по план на кратък текст.</p> <p><i>Продукти:</i> Чете на глас познат текст. Чете на глас непознат текст. Съставя план на текста.</p>

<p>4.3. Познаване на правописните правила за обеззвучаване в средата на думата.</p> <p>4.4. Познаване на правописните правила за писане на думи с <i>йо, ъо, џ, ю, я</i>.</p> <p>4.5. Правилно изговаряне на гласни.</p> <p>4.6. Правилно изговаряне на звучни и беззвучни съгласни според изискванията на книжовната реч.</p> <p>4.7. Определяне на срчките в думата.</p> <p>4.8. Различаване на гласни и съгласни звукове.</p> <p>4.9. Различаване на звучни и беззвучни съгласни.</p> <p>4.10. Правене на звуков и буквен анализ.</p> <p>4.11. Моделиране на думи.</p> <p>4.12. Анализиране на звуковия състав на думите със звукосъчетанията <i>дж, дз, йо, ъо, я, ю, џ</i>.</p> <p>5.1. Изпълняване на групови задачи.</p> <p>5.2. Активно участие в диалог, задаване на въпроси, отговаряне на въпроси.</p> <p>6.1. Емоционално включване в художествената творба.</p> <p>6.2. Проявяване на отношение към героите в литературната творба.</p> <p>6.3. Познаване на структурата на книгата.</p> <p>6.4. Избиране на книги за самостоятелно четене.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Георге Георгиу «Новата шейна» • Трайко Симеонов «Дядо Коледа» • Коледарска песен • Венко Евтимов «Нова година» • Сурва, сурва година • Елисавета Багряна «Зимата, пролетта и детето» • Николай Зидаров «Предвестниче» • Гатанки • Емил Коларов «Весели ята» • Легенда за мартеницката • Дора Габе «Мартенички» • Ран Босилек «Мама ми я оплете» • Слав Хр. Караславов «Празник има мама» • Дора Габе «Лазарка» • Йордан Стубел «Великденска свещица» • Тодор Влайков «Пролетта» • «Дядо и внуче» – българска народна приказка • «Двама брата» – молдовска народна приказка • «Славейчето» – украинска народна приказка • Георги Караславов «Горделивото борче» • «Отишла баба за дренки» – българска народна приказка • «У Недини слънце грее» – българска народна песен • Илия Вълков «Родният език» • Спиридон Вангели «Чучулиги» • Иван Вазов «Родина» • Христо Радевски «Оттука почва обичта» • Иван Вазов «Левск» • Асен Босев «Песен за Апостола» • «Тобулток» – молдовска легенда • Емилиан Буков «Ябълката» • Емануил Попдимитров «Птиче в клетка» • Петко Р. Славейков «Орел, рак и щука» • Спиридон Вангели «Братче до прозорчето» 	<p>Озаглавява текст.</p> <p>Преразказва текст.</p> <p>Участва в устен диалог.</p> <p>Рецитира стихотворение.</p> <p>Преписва текст.</p> <p>Работи в екип.</p> <p>Съставя кратък текст по опорни/ключови думи.</p> <p>Записва буквите в думите.</p> <p>Знае за речниковото значение на думата.</p> <p>Използва азбучен ред за търсене на дума в речник.</p> <p>Разграничава словосъчетание от изречение.</p> <p>Различава изреченията по цел на изказване (съобщителни, въпросителни, възклицателни).</p> <p>Оформя пунктуационно правилно съобщително, въпросително и възклицателно изречение.</p> <p>Различава съществителни имена, прилагателни имена, глаголи.</p> <p>Открива в текста съществителни имена, прилагателни имена, глаголи.</p> <p>Открива в текста предлозите.</p> <p>Различава съществителните имена по род.</p> <p>Различава съществителните имена по число.</p>
--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Дора Габе «Брезичка» • Джани Родари «Слънцето и облакът» • «Лятно утро» (по Георги Барбаров) • Иван Давидков «На Кирил и Методий» • Михаил Лъкатник «Благодаря» • Георги Авгарски «Ваканция». <p>Нови понятия в съответствие с темите:</p> <p>ударена и неударена сричка • тесни и широки гласни • звучни и беззвучни съгласни • част на речта • глагол • съществително име • род (мъжки, женски, среден) • число (единствено, множествено) • съществително собствено име • съществително нарицателно име • умалително съществително име • прилагателно име • предлог • азбучен ред • правописен речник • словосъчетание • съгласуване • съобщително изречение • въпросително изречение • възклицателно изречение • план • ключови (опорни думи) • описание • басня • народна песен • епизод • повторение • изброяване • литературен герой • заглавие на книгата.</p>	<p>Различава и вярно записва съществителни имена собствени и нарицателни.</p> <p>Съставя и записва словосъчетание от прилагателно име и съществително.</p> <p>Прави проверка и записва вярно дума с неударена гласна.</p> <p>Прави проверка и записва вярно звучни съгласни в края на думата.</p> <p>Записва вярно звучни съгласни пред беззвучни в думата.</p>
--	--	---

В края на втора клас ученикът ще е способен да:

- разграничава гласни и съгласни звукове и техни признаци • прави проверка за правописа на гласни в неударена сричка, на звучни съгласни пред беззвучни и в края на думата • разпознава глагола, съществителното име и прилагателното име като части на речта • определя вида (нарицателно/собствено/одушевно/неодушевно), рода и числото на съществителното име (разширява и задълбочава знанията си) • съгласува прилагателното и съществителното име по род и число • знае за речниковото значение на думата • използва азбучен ред за търсене на дума в речник • разграничава словосъчетание от изречение • разпознава различни по цел на изказване изречения (съобщителни, въпросителни, възклицателни) • оформя пунктуационно правилно съобщително, въпросително и възклицателно изречение • съставя план на текст • озаглавява текст • преписва текст • разбира какво се говори, ако се произнася бавно и четливо • разбира основни фрази и кратки инструкции • разбира най-важната информация от разговора, ако темата е позната • разпознава кратки текстове съобщения и пожелания • чете и разбира кратък текст • може да се представя
- отговаря с кратки изречения на въпроси • ориентира се в комуникативно-речевата ситуация (Кой говори? На кого? За какво? Защо? Кога? Как? Къде?) • уместно употребява изучаваните езикови средства според комуникативната ситуация • преразказва съдържанието на кратък художествен повествователен текст • пише кратки съобщения • пише информация за себе си • описва предмети от ежедневието • създава текст на поздравителна картичка • прави кратко описание на предмет • чете правилно, разбира прочетеното и използва подходяща интонация при изучаването на български произведения (народна песен, приказка, стихотворение, басня) • чете с разбиране текст от хартиена страница и дисплей • работи в екип.
- стремеж да изучава езика и литературното наследство на българския народ • интерес и уважение към езиците и културите на народите от Република Молдова, към техните етически и естетически норми • съпричастност към културното многообразие на Република Молдова и гордост за постижения на своята етнокултурна общност.

Демонстрира ценностното отношение на:

3 КЛАС

Единици на компетенциите	Единици на съдържанието	Учебна дейност и препоръчителни продукти на обучението
<p>1.1. Познаване на диалогичната и монологичната устна реч.</p> <p>1.2. Познаване на структурата на диалога.</p> <p>1.3. Познаване на практическа основа на приказката, разказа, стихотворението, баснята, пословиците и поговорките.</p> <p>1.4. Различаване на литературни жанрове, представени в учебното съдържание.</p> <p>1.5. Разпознаване на художествен и нехудожествен текст, проза и стихотворение, повествование и описание и разсъждение, диалог и монолог.</p> <p>1.6. Разграничаване на основните моменти в текста.</p> <p>2.1. Самостоятелно организиране на своето изказване.</p> <p>2.2. Познаване на правоговорните норми в българския книжовен език.</p> <p>2.3. Познаване на диалогичната и монологичната писмена реч.</p> <p>2.4. Познаване на ситуацията на общуване съобразно участниците, темата, целта и условията.</p> <p>2.5. Владее на фразите за учтивост.</p>	<p>I. Езикът на моите деди. Строеж на българския език.</p> <ul style="list-style-type: none"> Речта – огледало на човека. Разговаряме, четем, преразказваме (Устна/писмена реч, диалог/монолог. Речев етикет). Текст. Тема и опорни думи на текста. Изречение. Дума. Звук. Буква. Българската азбука. <p>II. Текст.</p> <ul style="list-style-type: none"> Строеж на текст. Типове текст. Тема и главна мисъл на текст. Преразказ по опорни думи. Близкозначни думи. Редактиране. Съобщителни и въпросителни изречения Подбудителни изречения. Възклицателни изречения. Изреченията при общуване. <p>III. В света на думата.</p> <ul style="list-style-type: none"> Сродни думи. Корен на думата. Частни на думата. Образуване на думи. Гласни звукове. Правопис. Съгласни звукове. Изговор и правопис. Съгласни С и Т пред звучни съгласни. Думи със струпани съгласни. 	<p>Упражнения:</p> <p>Четене на диалози със определяне на ситуацията на общуване: официално, неофициално общуване.</p> <p>Съставяне на диалози по предварително зададена тема.</p> <p>Използване на изразителните средства на устната реч/сила, темпо, логическо ударение, мимика, жест и др.</p> <p>Създаване кратки текстове за молба.</p> <p>Написване на кратък текст покана за празненство.</p> <p>Написване на поздравителна картичка.</p> <p>Написване на покана.</p> <p>Устно преразказване на текст.</p> <p>Създаване на писмен преразказ.</p> <p>Образуване на словосъчетания от прилагателно и съществително име.</p> <p>Образуване на съобщителни изречения.</p> <p>Образуване на въпросителни изречения.</p> <p>Образуване на възклицателни изречения.</p> <p>Образуване на подбудителни изречения.</p> <p>Озаглавяване на текст.</p>

<p>2.6. Коментиране на чужда история.</p> <p>2.7. Употребяване в речта на степенувани прилагателни.</p> <p>2.8. Образуване на думи и тяхното използване в речта.</p> <p>2.9. Разпознаване и използване в речта на синоними.</p> <p>2.10. Определяне на главни и второстепенни герои в текста и правене на кратка характеристика.</p> <p>3.1. Вярно, осъзнато четене на текст.</p> <p>3.2. Установяване на логическа връзка между съставните части на текста.</p> <p>3.3. Разбиране на значението на думата.</p> <p>3.4. Озаглавяване на текст или част от текста.</p> <p>4.1. Писмено преразказване.</p> <p>4.2. Писане на диктовка.</p> <p>4.3. Създаване на писмен текст.</p> <p>5.1. Откриване на синоними и антоними.</p> <p>5.2. Познаване на многозначността на думата чрез употреба в различен контекст.</p> <p>5.3. Познаване на видовете изречения по цел на изказване-съобщително, въпросително, възклицателно.</p> <p>5.4. Познаване на различни словоредни варианти.</p>	<p>IV. Как думите назовават света около нас.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Съществителни имена. • Образуване на съществителни имена. • Умалителни съществителни имена. • Членуване на съществителните имена. • Предлози и тяхната употреба. • Правопис и правоговор на съществителни имена. • Лични местоимения. • Глагол. Лице и числ • Глагол. Сегашно и бъдеще време. • Минало свършено време на глагола. • Спомогателен глагол СъМ. • Правоговор и правопис на някои глаголи. • Употреба на глаголите. • Съставяне на текст повествование. • Прилагателни имена. Правопис. • Словосъчетание от прилагателно име и съществително. • Степенуване на прилагателните имена. • Съставяне на текст описание. <p>Препоръчани текстове за четене (по избор на учителя):</p> <p>Ран Босилек «Родна реч» • Елисавета Багряна «Първият учебен ден» • «Най-хубавото» – народна приказка • Лев Толстой «Филипок» • «Езопови басни», превел от старогръцки език Александър Балабанов •</p>	<p>Определяне на частите на текста.</p> <p>Определяне на текст описание и текст повествование.</p> <p>Кратък преразказ по опорни думи. Диктовка.</p> <p>Поправка на кратък текст за точност и изразителност.</p> <p>Откриване на сродни думи в текста.</p> <p>Разпределяне на сродни думи по групи.</p> <p>Определяне на корена на думата.</p> <p>Откриване на грешките в думите.</p> <p>Заучаване на правилата за съществителни имена, прилагателни имена, лични местоимения и глагол.</p> <p>Образуване на умалителни съществителни имена.</p> <p>Определяне на род и число на съществителни и прилагателни имена.</p> <p>Определяне на членувани съществителни имена в изреченията.</p> <p>Употреба на предлозите при свързване на думите.</p> <p>Откриване на личните местоимения.</p> <p>Употреба на лични местоимения при създаване на текст.</p> <p>Съгласуване на лични местоимения с глагол.</p> <p>Преразказване на кратък текст от 1. и 3. лице.</p> <p>Определяне на глаголното време в текста.</p>
--	---	---

<p>5.5. Познаване на частите на речта-съществителни имена, прилагателни имена и глаголи.</p> <p>5.6. Постигане на лексикална съчетаемост на съществителни, прилагателни имена, местоимения, глаголи.</p> <p>5.7. Правилно съгласуване на граматичните форми на съществителни, прилагателни имена, местоимения, глаголи.</p> <p>5.8. Разбиране на граматичната същност на степенуваните прилагателни имена.</p> <p>5.9. Образуване на форми за степенуване на прилагателните имена.</p> <p>5.10. Познаване на личните местоимения.</p> <p>5.11. Свързване на личните местоимения с глаголите.</p> <p>5.12. Образуване на форми за сегашно и бъдеще време.</p> <p>5.13. Образуване и използване в речта на форми за минало свършено и минало несвършено време.</p> <p>5.14. Определяне на корен, представка и наставка в думата.</p> <p>5.15. Разбиране лексикалното значение на съществителни имена, прилагателни имена, съотнасяне по смисъл.</p> <p>5.16. Образуване на родни думи.</p> <p>5.17. Различаване на родните думи по лексикалното им и граматическо значение.</p> <p>5.18. Използване на предлозите при свързване на думите.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Жан Дьо Лафонтен «Двете козички», превела от френски Лилия Сталева • Лев Толстой «Вълкът и кучето», превел от руски език Йордан Ковачев • Дора Габе «Обич» • Константин Константинов «Старият щърк» • «Момче и вятър» – народна приказка • «Четиридесетте момчета и тяхната сестричка» – народна приказка, преразказал Ангел Каралийчев • Шарл Перо «Пепеляшка» • Елисавета Багряна «През прозореча» • Асен Разцветников «Зимен сън» • Елин Пелин «Дядо Мраз и внуците му» • Емануил Попдимитров «Бъдни вечер» • Йордан Стубел «Хей, другари» • Ран Босилек «На пързалката» • «Гора и три синджира роби» – народна песен • «Крале Марко» – народна приказка, преразказал Ангел Каралийчев • Добри Чинтулов «Вятър ечи, Балкан стене» • Васил Друмев «Освобождение» • Йордан Йовков «Индже» • Христо Ботев «Хайдуги» • Иван Вазов «Левски» • Фани Попова-Мутаfoва «Заветът на Левски» • Петко Тодоров «Първото кокиче» • Пею Яворов «Пролет» • Александър Вутимовски «Мартеници» • Янаки Петров «Баба Марта» • «Мъдростта на старците» – народна приказка • Константин Константинов «Медената пита» • Добрите стопани – Асен Разцветников • Братя Грим «Ленените валма» • Чичо Стоян «Приятели» 	<p>Сравняване на правоговор и правопис на глаголите.</p> <p>Ударени и неударени гласни.</p> <p>Писане на думи със звучни и беззвучни съгласни чрез проверка.</p> <p>Откриване в текста на прилагателни имена.</p> <p>Откриване на грешки в текста за написване на степенуваните прилагателни имена.</p> <p>Образуване на различни словоредни варианти.</p> <p>Изразително четене със спазване на правоговорните норми и пунктуационните правила.</p> <p>Отговаряне на въпроси, свързани с темата, основната мисъл, съдържанието на текста и героите в него.</p> <p>Преразказ на прочетеното.</p> <p>Правене на коментар за постъпките на героите.</p> <p>Описване на външния вид на героите.</p> <p>Съотнасяне на моменти от съдържанието на текста с подходяща илюстрация или подходящо музикално произведение.</p> <p>Правене на подробен и кратък устен преразказ.</p> <p>Правене на кратък писмен преразказ</p> <p>Създаване на съчинения по картина, по серия от картини, по преживяно и по наблюдение.</p> <p>Създаване на съчинение описание.</p>
--	---	--

<p>6.1. Сравняване на буквите на българската азбука и на азбуките на другите изучавани езици.</p> <p>6.2. Сравняване на думите със сходно значение в български и други изучавани езици.</p> <p>6.3. Познаване и разбиране на основната етическа опозиция добро – зло и обясняването и в конкретни сюжетни ситуации.</p> <p>6.4. Обясняване на етически отношения в семейството и малката общност според сюжетните ситуации на изучените литературни творби.</p> <p>6.5. Откриване на основни белези на своята национална идентичност в изучаваните литературни произведения.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ханс Кристиан Андерсен «Малката кибиткопродавачка» • Марк Твен «Том Сойер» • Антоан дьо Сент Екзюпери «Малкият принц» • Елисавета Багряна «Великденски помагачи» • Ангел Каралийчев «Ощърбеният месец» • Георги Райчев «Трепетлика» • Дора Габе «Божа майка» • Ран Босилек «Великденска свещица» • Гергьовски песни • Тодор Влайков «Свети Кирил и Методи» • Асен Разцветников «На Кирил и Методий». <p>Нови понятия в съответствие с темите:</p> <ul style="list-style-type: none"> група съгласни • корен • представка • сродни думи • спомагателен глагол СЪМ • лично местоимение • степенувано прилагателно име • предлог • пряко значение • преносно значение • близкородни думи/синоними/• възклицателно изречение • подбудително изречение • удивителен знак • опорни/ключови думи • съчинение • преразказ • лично писмо • редактиране • епитет • сравнение • пословица 	<p>Продукти:</p> <p>Чете на глас познат текст.</p> <p>Чете на глас на непознат текст.</p> <p>Участва в устен диалог.</p> <p>Преразказва текст.</p> <p>Рецитира стихотворение.</p> <p>Преписва текст.</p> <p>Работи в група.</p> <p>Съставя текст.</p> <p>Записва буквите в думите.</p> <p>Съставя изречение.</p> <p>Различава изреченията по цел на изказване (съобщителни, въпросителни, възклицателни, подбудителни).</p> <p>Различава съществителни имена, прилагателни имена, лични местоимения, предлог, глаголи.</p> <p>Разпознава умалителни съществителни имена.</p> <p>Разпознава членувани от нечленувани форми.</p> <p>Различава и вярно записва предлозите.</p> <p>Пише правилно степенувани прилагателни имена.</p> <p>Записва дума с неударена гласна.</p> <p>Различава звучни и беззвучни съгласни в думата.</p> <p>Моделира звуков състав на думата.</p> <p>Пренася част от думата.</p> <p>Определя сродни думи.</p> <p>Определя частите на думата.</p>
---	--	--

<p>Определя времето на глагола (сегашно, бъдеще, минало свършено). Променя глагола от единствено в множествено число. Определя лице на глагола. Употребява думата Съм като спомогателен глагол. Отговаря устно и писмено на въпросите към текста. Определя темата на текста.</p>		
---	--	--

В края на трети клас ученикът ще е способен да:

- разграничава ударена от неударена сричка • пише правилно буквите на гласните звукове със и без ударение и в крайна сричка на думата • прилага начини за проверка на правописа на гласни в неударени срички и на съгласни звукове в средата на думата • прави разлика между изговор и правопис на неударена гласна • пише правилно беззвучните съгласни **С** и **В** пред звучни съгласни в началото и в средата на думата • открива несъответствия между изговор и правопис на гласни и съгласни звукове • разграничава корена като най-важна значеща част на думата • разграничава представката като словообразуваща част на думата • разпознава сродни думи по общия им корен • Открива правописни особености на сродни думи • пише правилно думи с представки • прави правописна проверка чрез сродни думи • разпознава думата съм като спомогателен глагол • определя лице и число на глагола • разпознава личното местоимение като част на речта, която замества имена на лица и предмети • образува форми на лични местоимения • знае правописните особености на личните местоимения аз, той • употребява правилно лични местоимения и формите на личните местоимения за определяне на лицето на глаголите • използва формата на личното местоимение за 2. л., мн. ч. в съответствие с комуникативната ситуация • познава значението на частиците за образуване на сравнителна и превъзходна степен на прилагателни имена • пише правилно степенувани прилагателни имена и прилагателни имена • определя прякото и преносното значение на думата • употребява думи в пряко и преносно значение • разпознава синонимите като близки по значение думи • използва близки по значение думи/синоними/за избягване на дразнещи повторения • разграничава синоними от сродни думи • подбира думи в съответствие с конкретен езиков контекст и комуникативна ситуация • определя изречението, с което се изразяват чувства, като възклицателно • разпознава подбудителните изречения за заповед, молба, съвет, забрана • разграничава подбудително от възклицателно изречение • оформя пунктуационно правилно края на подбудителни и възклицателни изречения • определя темата на текста • преразказва устно достъпен нехудожествен (научнопопулярен) текст • отговаря устно и писмено на въпросите към текста • съставя лично писмо.

Демонстрира ценностното отношение на:

- интерес към произведението, посветени на България, българския народ и българския език • желание да рецитира стихотворения от български автори • стремеж да илюстрира културния диалог между различни общности с примери от литературни и фолклорни произведения • съпричастност към културното многообразие чрез самостоятелно прочетени текстове от детски списания, кратки енциклопедии, интернет.

4 КЛАС

Единици на компетенциите	Единици на съдържанието	Учебна дейност и препоръчителни продукти на обучението
<p>1.1. Използване уместно на езикови средства, характерни за ситуацията на общуване, съобразно участниците в нея, темата, целта и условията.</p> <p>1.2. Оценяване на употребата на езиковите единици в речева ситуация.</p> <p>1.3. Познаване на художествен и нехудожествен текст, проза и стихотворение, повествование, описание, разсъждение, диалог и монолог.</p> <p>1.4. Разграничаване на основните моменти в развитието на действието.</p> <p>1.5. Определяне на темата и основната мисъл в изучаваното произведение.</p> <p>1.6. Определяне на опорните думи в текста.</p> <p>1.7. Определяне на главни и второстепенни герои.</p> <p>1.8. Разбиране на прочетеното.</p> <p>1.9. Правене на план на чужд и свой текст.</p> <p>2.1. Образуване на производни думи и използване в речта.</p> <p>2.2. Образуване на прилагателни имена и използване в речта.</p> <p>2.3. Познаване на глаголи и употребата им в речта.</p>	<p>I. Езикът като средство за общуване.</p> <ul style="list-style-type: none"> Диалогична реч и монологична реч. Книжовен език и народни говори. Речев етикет. Видове изречения по цел на изказване. Сричка. Пренасяне на думите на нов ред. Ударение. Неударени гласни в думата. Звучни и беззвучни съгласни. Сродни думи. Съществително име, прилагателно име, местоимение, глагол. <p>II. Текст.</p> <ul style="list-style-type: none"> Тема и опорни думи на текст. Тема. Основна мисъл и заглавие на текст. Видове текст по цел на създаване. Художествен текст. Разказ по серия картини. Съчинение повествование. Редактиране на текст. Редактиране чрез съкращаване. Редактиране чрез прибавяне. Редактиране чрез заместване. Редактиране чрез разместване. <p>III. Изречение.</p> <ul style="list-style-type: none"> Видове изречения по цел на общуване. Интонация на изречението. Как се образуват видовете изречения по цел на общуване. 	<p>Упражнения:</p> <ul style="list-style-type: none"> Попълване на изречения. Описване на годишното време. Определяне на звуковия състав на думата. Образуване на нови думи. Съставяне на изречения по зададени думи. Подреждане на думите в изреченията. Подреждане на изреченията в текста. Раказване на приказка. Определяне на темата и главната мисъл на текста. Озаглавяване на текста. Откриване в текста на близки по значения думи. Определяне вида на текста. Създаване на текст по опорни думи. Определяне на белезите на текста. Попълване на пропуснатите думи в изречението. Определяне вида на текста по цел на общуване. Изразително четене по роли. Използване на въпросителни думи за съставяне на въпроси към текста. Съставяне на изречения по цел на общуване.

<p>2.4. Познаване на различни словоредни варианти.</p> <p>2.5. Преразказване в съответствие с дидактическата задача в подходящо основно глаголно време.</p> <p>2.6. Устно и кратко преразказване на изучаваното произведение.</p> <p>2.7. Преразказване на чута история и коментиране.</p> <p>2.8. Разсъждаване върху качествата, характера, мотивите на поведението на героите в изучавания текст.</p> <p>3.1. Четене на глас гладко с подходящо темпо, с правилно поставяне на паузите.</p> <p>3.2. Четене наум и разбиране на прочетеното.</p> <p>3.3. Познаване и използване на различни речници.</p> <p>3.4. Четене и правилно писане на думи с особен правопис.</p> <p>3.5. Четене правилно и изразително на изучаваното произведение.</p> <p>3.6. Откриване и подборно четене на строфи, стихове и римувани думи в стихотворение.</p> <p>3.7. Познаване и различаване на литературните жанрове, представени в учебното съдържание.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Пунктуация и словоред на изречението. • Видове иречения по състав. • Как се свързват простите иречения в състава на сложното. • Думата като част на изречението. Главни и второстепенни части. • Разлика между пряка и непряка реч. • Пунктуация на пряката реч. <p>IV. Словното богатство на българския език.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Речници. Синоними. Антоними. • Звуков състав и значение на думата. • Как се образуват думите в българския език. Сложни думи. • Съществителни имена. • Членуване на съществителните имена от мъжки род. • Правопис на предлозите. • Прилагателно име. Образуване на прилагателните имена. • Членуване и степенуване на прилагателните имена. • Лични местоимения. Пълни и кратки форми. • Глагол. Лице и число на глагола. • Правопис на представките. • Сегашно и бъдеще време на глаголите. • Прости минали времена на глаголите. <p>V. Зная и мога.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Употреба на глаголните времена. • Правопис на думите. • Изречение. 	<p>Поставяне на препинателни знаци за оформяне на изречението в текста.</p> <p>Разделяне на думите на срички за пренасяне.</p> <p>Записване на думи с пропуснати неударени гласни.</p> <p>Попълване на думите със звучни и беззвучни съгласни.</p> <p>Определяне на сродни думи.</p> <p>Определяне на частите на простото изречение.</p> <p>Съставяне на изречения по схема от въпроси.</p> <p>Съставяне на диалог.</p> <p>Запознаване с различни видове речници.</p> <p>Работа с речници.</p> <p>Откриване и определяне на корена на сложните думи.</p> <p>Съставяне на изречения със сложни думи.</p> <p>Попълване на изречение с пълна или кратка членна форма.</p> <p>Съставяне на словосъчетания от прилагателно име със съществително име с употреба на членната форма.</p> <p>Попълване на изречения с пълни и кратки форми на личното местоимение.</p> <p>Използване в речта на сегашно, мин. св. и мин. неств., бъдеще време.</p>
---	--	--

<p>3.8. Отличаване на някои жанрови и национални особености на литературните текстове.</p> <p>4.1. Отделяне на изреченията в текста като означаване на началото и края им.</p> <p>4.2. Спазване на изучените пунктуационни правила при писане.</p> <p>4.3. Писане разделно на думи без собствено ударение.</p> <p>4.4. Писане на текстове без граматични и правописни грешки.</p> <p>4.5. Писане на текстове без пунктуационни грешки.</p> <p>4.6. Писане правилно на думи с особен правопис.</p> <p>4.7. Познаване на начини за редактиране на текст чрез съкращаване, прибавяне, заместване и раз местване.</p> <p>5.1. Познаване на синоними и антоними, различаване на нюанси в лексикално значение.</p> <p>5.2. Разпознаване и образуване на средни думи.</p> <p>5.3. Различаване на сродните думи по тяхното лексикално и граматическо значение.</p> <p>5.4. Разпознаване и употреба ване на антоними.</p>	<p>Препоръчани текстове за четене (по избор на учителя):</p> <p>«Олимп» – старогръцки мит, преразказал Д. В. Акритас • «Митът за Прометей», преразказал Д. В. Акритас • «Как огънят бил даден на хората» • «Как болестите и грижите дошли при хората» • «Как бил наказан приятелят на хората» • «Завръщането на блудния син» – библейска притча, преразказала Пърл Бък • «Малкият Хитър Петър» – българска народна приказка • «Златното момиче» – българска народна приказка • «Иринка сиво гълъбче» – българска народна песен • «Марийка и славей» - българска народна песен • Петко Рачов Славейков «Татковина» • Иван Вазов «Песента на синчеца» • Иван Вазов «Чистият път» • Елин Пелин «Ян Бибиан» • Дора Габе «Вечер» • Константин Константинов «Гост» • Елисавета Багряна «За вас, деца любими» • Ангел Каралийчев «Ането» • Светослав Минков «Как гарджето стана певец» • Шарл Перо «Котаракът с чизми» • Братя Грим «Снежанка» • Ханс Кристиан Андерсен «Новите дрехи на царя» • Оскар Уайлд «Щастливият принц» • Астрид Лидгрен «Братята с лъвски сърца» • Доналд Бисет «Река от думи» • Валери Петров «Бяла приказка» • Владо Даверов «Велекденски яйца».</p>	<p>Съставяне на текст повествование в различни (сегашно, бъдеще, минало) свършено и минало несвършено) глаголни времена.</p> <p>Образуване на глаголите с помощта на дадени представки.</p> <p>Коментиране на заглавието на текста.</p> <p>Определяне на опорните думи в текста.</p> <p>Преразказване кратко устно и писмено на прочетен текст.</p> <p>Познаване на разликата между съчинение повествование, описание и разсъждение.</p> <p>Познаване на разликата между съчинение по наблюдение и съчинение по преживяване.</p> <p>Планиране на свой текст и правене на план на чужд текст, със стремеж към смислова, структурна и комуникативна свързаност.</p> <p>Преразказване кратко и подробно на повествователен текст.</p> <p>Преразказване на чужда история.</p> <p>Използване в преразказа на глаголи на: -л, -ла, -ло, -ли.</p> <p>Преобразуване на формите на глаголите в сегашно време.</p> <p>Съчиняване кратко на текст описание.</p> <p>Съчиняване кратко на текст по преживяване.</p>
--	---	--

<p>5.5. Различаване на производни и непроизводни думи.</p> <p>5.6. Познаване на съществителни собствени и съществителни нарицателни.</p> <p>5.7. Различаване на съществителни имена по род и число.</p> <p>5.8. Членуване на съществителните имена.</p> <p>5.9. Познаване на прилагателни имена (род, число, членуване, степенуване);</p> <p>5.10. Различаване на прилагателни имена по род и число.</p> <p>5.11. Членуване на прилагателни имена.</p> <p>5.12. Степенуване на прилагателни имена.</p> <p>5.13. Образуване на сегашно, бъдеще, минало свършено и минало несвършено време.</p> <p>5.14. Различаване на лице и число на глагола (лични местоимения единствено и множествено число).</p> <p>5.15. Познаване на видовете изречения по цел на общуване.</p> <p>5.16. Познаване на изреченията по състав (просто и сложно).</p> <p>5.17. Използване на разнообразни синтактични конструкции.</p> <p>5.18. Комбиниране и съгласуване на езиковите единици в конкретна езикова ситуация;</p> <p>5.19. Редактиране, обясняване, защитаване на употребата на езиковите единици в конкретна речева цел.</p>	<p>Нови понятия в съответствие с темите:</p> <p>пунктуация • словоред • сложна дума • антоним • пряко значение на думата • преносно значение на думата • подлог • сказуемо • пряката реч • пълни и кратки членни форми • рима • ритъм • афоризъм • поговорка • мит • легенда • комикс • олицетворение.</p>	<p>Съчиняване на кратък текст по наблюдение.</p> <p>Съчиняване на кратък текст по картина или серия от картини.</p> <p>Разграничаване на епизодите в повествователен текст/приказка, разказ, мит, легенда/и тяхното свързване с план от заглавни изречения.</p> <p>Прилагане уместно на изучените правописни и пунктуационни правила.</p> <p>Проявяване на умения за правопис.</p> <p>Писане красиво и четливо.</p> <p><i>Продукти:</i></p> <p>Чете на глас гладко, изразително.</p> <p>Разказва чута или прочетена история, научнопопулярен или художествен текст.</p> <p>Различава и използва уместно съществителни имена, прилагателни имена, лични местоимения, предлози, глаголи.</p> <p>Променя формата на съществителните имена от ед.ч. в мн.ч.</p> <p>Образува съществителни имена с помощта на представки и наставки.</p> <p>Определя рода и числото на съществителните нарицателни имена.</p> <p>Различава пълния и краткия член за м.р. ед.ч.</p>
---	---	---

5.20. Познаване на художествените изразни средства: епитет, сравнение, олицетворение.

6.1. Осъзнаване на прякото и преносното значение на думата и умело ги прилагане в своя изказ.

6.2. Правене на самостоятелни изводи и заключения, оценяване и коригиране на речта си при употребата на изучаваните езикови единици.

6.3. Свързване на съдържанието на текста с комуникативната цел и речева ситуация

6.4. Познаване на основна етическа опозиция добро - зло и обясняване в конкретни сюжетни ситуации.

6.5. Познаване на етични отношения в семейството и малката общност според сюжета на изучените литературни творби.

6.6. Познаване на белезите на своята национална идентичност и откриването им в изучавани литературни творби.

6.7. Познаване на празниците и обичаите на своя етнос.

6.8. Различаване на реално и фантастично.

6.9. Откриване на фантастични елементи в приказки, басни, митове, легенди.

6.10. Правене на изводи и поуки.

Използва членувани и нечленувани съществителни имена за м.р., ж.р., ср.р. ед.ч. и мн.ч.

Променя формата на прилагателните имена в м., ж. и ср.р., ед. и мн.ч., като ги съгласува със съществителните имена.

Степенува прилагателни имена.

Определя лицето и числото на глаголите.

Определя видовете изречения по състав (просто и сложно).

Открива и определя главните части в простото изречение – подлог и сказуемо.

Владее основната употреба на пунктуационните знаци – точка, въпросителен знак, удивителен знак.

Определя видовете изречения по цел на изказване/общуване.

Съставя съобщително, въпросително, побудително и възклицателно изречения и ги използва в речта.

Използва в речта си думи с пряко и преносно значение.

Отговаря на въпроси към прочетенния текст.

Задава въпроси към прочетения текст.

Определя смисловите части на прочетенния текст.

Съставя план на текст.

6.11. Правене на сравнение на литературни герои, търсене на прилики и разлики по отношение външен вид, характер, мислене, постъпки, начин на говорене.

Определя темата на прочетения текст.
Открива в текста изречението, в което е изразена главната мисъл.
Използва речници.
Прави правописен анализ, като използва изучени правописни норми.
Определя в думите корен, представка, наставка, определителен член.
Образува думи с дадени представки и наставки и ги използва в речта.
Открива синоними и ги използва в речта.
Открива антоними и ги използва в речта.
Различава пряко и преносно значение на думата и ги открива в научнопопулярен и художествен текст.
Открива в текста изреченията, които представят портретна характеристика на героите, описание на природна картина.
Описва случка, явление, предмет, животно, човек и др.
Изразява емоционално-оценъчно отношение към герои и ситуации в литературната творба.
Избира роля и участва в драматизации.
Изказва мнението си устно и писмено.
Използва алгоритми или други опори в самостоятелна или групова работа.

В края на четвърти клас ученикът ще е способен да:

- си служи с основните езикови единици в съответствие с комуникативната ситуация/звук, дума, изречение, текст • разграничава и използва уместно частите на речта/съществителни, прилагателни, предлози, глаголи • определя как са образувани съществителните и прилагателните имена • различава пълния и краткия член на съществителните и прилагателните имена за м.р. ед.ч. • използва членувани съществителни и прилагателни имена за м.р., ж.р., ср.р. в ед. и мн.ч. • съгласува по род и число съществителните и прилагателните имена • разграничава степенувани и нестепенувани прилагателни имена и разграничава частиците за сравнение
 - разграничава и използва правилно глаголите в 1., 2. и 3. лице ед. и мн.ч. в сегашно, минало свършено и минало несвършено, и бъдеще време, определя как са образувани • употребява съвместно простите глаголни времена • образува сродни думи с помощта на наставки и представки и ги употребява в речта си • разграничава синоними и антоними и ги използва в речта си • разграничава звуковата и смисловата страна на думата • употребява в речта си думите в прякото и в преносното им значение в различен контекст
 - използва в речта си различни по цел на изказване изречения • конструира различни словоредни варианти в зависимост от целта на изказването • открива и определя главните части в изречението • изговаря и пише правилно: широките и тесните гласни звукове в начална ударена и неударена сричка; твърдите и меките съгласни звукове; звучните и беззвучните съгласни звукове в различни фонетични позиции; определителния член за м.р. ед.ч. на съществителните имена; числителните бройни и числителните редни имена; крайната съгласна на представката, с която е образуван даден глагол; окончанията **-а**, **-ат**, **-я**, **-ят** за сегашно време на глаголите; глаголите в 1. л. мн.ч., които в 1. л. ед.ч. завършват на **-а**, **-я**, **-м** • пише правилно степените за сравнение на прилагателните имена и прилагателни имена, които са с двойно (-нн-) в ж.р., в ср.р. и в мн.ч. • използва правилно препинателните знаци в края на изречението в зависимост от вида им, целта на изказването и интонацията им • отделя изречения в текста, като означава началото и края им • пише разделно думите без собствено ударение • чете на глас текст (художествен, научнопопулярен) с адекватна интонация и темпо, правилно поставя паузите и ударенията и доказва, че е разбрал основния смисъл на прочетеното
 - участва в четене по роли на приказка, басня, откъс от повест или роман за деца, построени в диалогична форма • участва в драматизацията и в сценичното представяне на художествения текст на изучавано фолклорно или литературно произведение • обяснява връзката между характеристиките на героите и основния смисъл на творбата • изразява емоционално отношение към герои и ситуации в литературната творба • участва в беседа по съдържанието на литературна творба • владее формулите за вежливост, използва формите за учтивост • разказва свързано, предава чута история и може да я коментира • прави план на чужд текст • служи си с учебни речници • използва алгоритми или други опори в самостоятелна или групова работа,
- Демонстрира ценностното отношение на:**
- стремеж да изучава историята и културното наследство на българския народ • интерес и уважение към езиците и културите на народите от Република Молдова, към техните етични и естетични норми • съпричастност към културното многообразие на Република Молдова и гордост за постижения на своята етнокултурна общност.

2.3. Гид за внедряване на курикулума по дисциплините «Български език» (майчин) и «Български език» (език на обучение и предмет)

2.3.1. Развитие на предметния курикулум

Курикулумът по български език и литература, като част от системата на Националния курикулум, се базира върху конструктивистката теория, която преодолява противоречието в образователната система между психоцентричния и социоцентричния подходи, между образованието и обучението, между учителя и ученика, като разглежда в хармонично единство теорията на възпитанието и теорията на обучението, предлагайки проектирането на дейността като възпитание и обучение в единството им.

Модернизираният курикулум по български език и литература продължава основната линия на предишната дидактическа концепция, която се базира на културологическа основа и която отчита сложния социокултурен контекст на преподаването на родната словесност в диаспората. Субектът на образованието (ученикът) е българин по произход, гражданин на Молдова, обикновено ученик в рускоезично училище. Свърхзадачата на концепцията е същата: с помощта на родната словесност да се развива хармонична поликултурна личност, определена в своята етнокултурна идентичност.

Историята на българската диаспора свидетелствува, че за българите-преселници изучението на родната словесност и образованието на роден език винаги се е смятало за изключително важна задача. Но контекстът, в който днес се осмислят проблемите на образованието на българите в Молдова, значително се отличава от всички предишни исторически варианти: ако по-рано родният език преди всичко се възприемаше като своеобразен филтър на своето и чуждото и беше един от ключовите елементи на етнозащитния механизъм и фактор на затвореността на етническата структура, в реалиите на глобализиращия се свят, когато обективно се усложнява структурата на личностната идентичност и неизбежно се поставя проблемът за съдържателното осмисляне, подреждане и иерархизация на множеството идентичности, родният език и родната култура са необходима основа за развитие на цялостната личност и на толкова необходимото ѝ качество като поликултурност.

Новите акценти в дидактическата концепция още повече са функционално ориентирани към културологичния и лингвокултурологичния подход, еднакво ефективни както за езиковото, така и за литературното образование. Концептуално това положение важи и за началната, и за гимназиалната степен, като от клас на клас в процеса на освояването на родната словесност учениците съвършенстват не само езиковата, речевата, комуникативната, но също така и етносоциокултурната, интеркултурната и социалната компетенции.

За разлика от предишните курикулуми, където са представени разнообразни концептуални подходи, модернизираните предметни курикулуми са

построени по един и същи модел. Модернизираният курикулум предлага определени промени с акцентирание върху компетенциите, формулирайки техните съставки като единици на компетенции, които ще заменят сложните, понякога на няколко нива, субкомпетенции. Ключовата задача на модернизирания курикулум е да се повиши функционалността на образованието. Не самоцелно натрупване на академичната информация, а само този минимум, който е необходим за изграждане на компетенциите, които ще дадат възможност на младия човек по-осъзнато и по-аргументирано да действа в реалните условия. Целта е знанията, уменията, способностите да бъдат значими, нужни и важни за самите ученици.

Целта на обучението не е процесът, а резултатът, който трябва да бъде постигнат от учениците. Занятията трябва да имат дейностен характер, акцентът да се поставя на обучение чрез практика, чрез продуктивна работа на учениците – самостоятелна и в екип. Обучението трябва да помогне на ученика да възприеме и да освои социалните и професионалните роли така, че да бъде успешен, да умее самостоятелно да повишава професионалното си ниво, да се учи през целия си живот.

Надеждата е, че с помощта на модернизирания курикулум ще се преодолеят ситуацията, познати на всички учители, когато ученикът:

- получава задача, но не му е ясно какво се иска от него, защо той трябва това да извърши, на какво ще се научи от тази и други подобни задачи;
- когато не може да приложи това, което знае при решаване на някаква конкретна задача;
- не знае как да действа или не смее да действа в нестандартна ситуация;
- не е способен да съгласува позицията и действията си с другите при изпълнение на колективна задача и т.н.

Последователното прилагане на компетентностния подход ще осигурява това, че ученикът осъзнато, системно и целенасочено ще работи, за да се научи:

- да извлича главното от прочетен или прослушан текст;
- да се изказва по темата и да формулира точно своите мисли;
- да сътрудничи с другите, изпълнявайки общата задача;
- да планира своите действия, да оценява получените резултати;
- да предлага различни варианти за решение на поставената задача и да избира най-добрия, отчитайки различни критерии;
- да се самоорганизира за изпълнение на задачата.

За разлика от традиционната роля на учителя (да бъде верификатор, т. е. човекът, който знае повече от учениците си и представя истини «от последна инстанция»), конструктивистката идея вижда учителя в друга роля – фасилитатор (водач като улеснител). Най-общо казано неговата роля е да улесни ученика в конструирането на значения, като се опира на придобития му опит.

Така очертаната конструктивистката идея за ролята на учителя в урока предполага и друг тип отношение учител/ученик. Тези отношения трябва да се базират на диалог. Формирането на духовно богата и социално активна личност, което е глобалната цел на образованието, изисква да се утвърждава човешкото достойн-

ство на ученика, а това може да се осъществи само в условията на равно-правен диалог, което на свой ред актуализира метода учене чрез сътрудничество. Конструктивистката идея променя и традиционните методи на проверка и оценка.

Езиковото и литературното образование има потенциал за формиране на ценностни ориентири и поведенчески модели на успешна личност – ценна за самата себе си чрез обществената реализация на нейните способности и компетенции. Предметът български език и литература има потенциал да възпроизвежда ценностните модели на етносистемата в различните времена и епохи. Всяка конкретна литературно-художествена творба изгражда българската етно-представа, например, за любов, семейство, деца, щастие, хармония; проявява каква символна роля имат антропонимите (имената на човека), топонимите (географските названия), фитонимите, зоонимите и др. за означаване на културния и емоционален опит на българския народ, неговия ментален свят; как авторът превръща индивида в личност, представена в единението му с общността, във взаимодействието им в рамките на националното и общочовешкото битие.

А това е необходимо за формиране на духовно устойчива личност пред предизвикателствата на универсализираните общества. Казано с други думи, отстояването на българското самосъзнание в условията на полилингвизъм и тотално доминиране на материалната култура като средство на личностно самоопределение и оцеляване в противоречивия глобализиращ се свят е една от сериозните задачи на предмета, която започва да се решава още от началното звено.

Важен е и въпросът за съотношението на понятията Значения – Ценности – Смисли.

Значение – това е знание, което може да стане смисъл, само ако започне да изразява отношението на човека към това, което се отразява в знанието, когато то започва да се изживява от личността в чувства и емоции. Ценности, значения, норми, знания може да се преподават; що се отнася до смисли – те се откриват и се изработват само благодарение на собствените духовни търсения като резултат на вътрешна работа на индивида. Модернизиращият курикулум с по-систематизирано представяне на учебните продукти създава условия за това освояване/усвояване/присвояване.

Базовата цел на етнокултурната съставка на интеркултурното образование е културната идентификация със своята етническа общност, която представя естествена част на българската културна история и културна традиция. Но етнокултурната идентичност на бесарабските българи изначално включва в себе си бесарабския компонент, една от особеностите на който е поликултурността на средата на съществуването. То ест развитието на етническата идентичност на българите в Молдова естествено включва и развитието на възможностите за междукултурния диалог.

Още от началната степен трябва да се положат основите, а през гимназиалното звено да се продължи работа за по-широкия контекст на възприемането на своята етническа култура, още повече, че самата българска култура – е ярък пример на разнообразието (регионално и диалектно), което се проявява в традиционното облекло, практики, фолклорни текстове.

Тъй като самата култура на бесарабските българи до определена степен е Друга по отношение към културата на метрополията, създават се допълнителни предпоставки за това, че интеркултурният дискурс на изучението на българската литература може и трябва да присъства още в началната степен, където, според психолозите, социалните особености на развитието на децата налагат да се изучават нормите и ценностите, съставлящи съдържанието на собствената им етническа културна традиция, тъй като за тази възраст най-подходящи са технологиите с ценностно-ориентиран характер, построени на ситуативна основа.

Съдържанието на родноезиковото и литературното образование трябва да включва всичко, което представя калейдоскопът на българското многообразие и има общ знаменател – традиционните етнически ценности, ключовите концепти в картината на света: произведенията на българския фолклор от метрополията и бесарабската диаспора, произведенията от българската класика, най-силните литературни творби на български език, създадени в диаспората, а също така произведенията на съвременната българска литература и литературните постижения на българските диаспори по света.

2.3.2. Дидактическа концепция на предмета «Български език и литература»

Родноезиковото обучение в молдовските училища с българския контингент учещи предполага съобразяване с формирация характер на съвременното образование и превръщането на ученика в субект на обучението, отчитане на спецификата на образователната система в Република Молдова, културните взаимодействия и различните степени владееене на езика. Основната цел на организацията на обучението по родна словесност е създаване на условия за развитие на хармонична личност – определена в своята етнокултурна идентичност и с възпитано гражданско самосъзнание, личност, открита за диалога на културите.

Чрез обучението по български език е необходимо:

- да се формира у учениците траен интерес и позитивно отношение към родния български език и мотивация за неговото изучаване и усвояване;
- да се породи у тях интерес към българската култура и желание за междукултурно общуване;
- да се усвоят стратегии и основни умения за устно и писмено общуване на български език.

Дидактическата концепция на предмета Български език в началното училище се базира на комуникативно-речевия и дейността подходи, като основните стандарти се конкретизират чрез уменията за говорене, слушане, четене и писане. Овладяването на граматични знания се осъществява комплексно и имплицитно, на функционално ниво, във връзка с лексикалната работа за обогатяване речника на учениците.

Предметът «Български език и литература» в началното училище предполага работа в следните образователни модули: Български език, Литература, Развитие на речта и Извънкласно четене.

Съответно, основните цели на родноезиковото обучение в начално училище са свързани с:

- развитие на комуникативно-речеви умения и компетенции чрез включване на учениците в четирите дейности: четене, писане, слушане, говорене;
- овладяване на езикова компетентност, реализирана в практическата езикова дейност и речевата комуникация на учениците;
- художествено възприемане и интерпретиране на творбите, залегнали в учебното съдържание;
- опознаване на реалиите и спецификата на материалната и духовната култура на българите.

Формиране на етнокултурна и гражданска компетентност е изключително важен аспект на родноезиковото обучение и в този смисъл обучението на учениците по български език и литература се осъществява в тясна междупредметна връзка с История, култура и традиции на българския народ, Духовно-нравствено възпитание, Роден край, Природознание и други учебни предмети.

В рамките на дидактическата концепция за началното училище трябва да се отбележи спецификата на родноезиковото обучение в първи клас, където основната цел на обучението е оgramотияването на децата, т. е. учениците да овладеят съвкупност от умения, включващи четене и писане, възприемани в техния социален контекст, а именно:

- да овладеят умения за правилно декодиране на писмената форма на български език;
- да владеят механизма на четене и писане с разбиране;
- да овладеят умения за правилно и вярно записване чрез система от букви в българската азбука на звучащата реч и за предаване на смисъла чрез записаното;
- да обогатяват речника с нови лексикални единици;
- да овладяват уменията за точно и ясно изказване и др.

Интегрираният подход към преподаването на българския език и литература осигурява комплексни знания за граматиката на езика и литературата и кореспондира с образователната практика на Република Молдова по езиковите дисциплини. С оглед тенденциите и изискванията за интегриране на образователната ни система с европейската, за постигане на целите на националната ни образователна стратегия, наложи се да се преосмислят целите и съдържанието за обучението по дисциплините български език (като майчин) и български език (като предмет и език на обучение) в 1–4 клас, като се търсят възможности за подобряване на езиковата подготовка на малките ученици с оглед на формиране на основите на специфичните компетенции. Придобиване на важните за целия образователен процес умения за четене, писане и разбиране на текст, изграждане на базовата грамотност е необходима предпоставка за овладяване на функционалната грамотност с цел свободно и успешно общуване, лично и културно обогатяване и израстване на учениците от началния етап на обучение. Резултатите от обучението се обвързват с ключовите компетенции и по този начин целите на обучението се ориентират към постиженията на ученика.

Универсалните компетенции са интегрирани в курикулума по дисциплините български език като език на обучение и предмет и български език като майчин така, че целите и резултатите от обучението са внедрени в специфичната учебна програма за тези предмети.

При обучението по предметите български език (като майчин) и български език (като предмет и език на обучение) в 1–4 клас ацентът се поставя върху развитието на мисленето, решаването на проблеми от ежедневието, усвояването на социални и универсални умения, което допринася за формирането на личността, която да остане в образователното пространство през целия си живот и да функционира ефективно в условията на глобализиращия се и динамичен свят.

В първи клас се удължава срокът за началното оgramотяване и се поставя акцент върху овладяване на езика предимно в устна форма;

във втори клас овладяването на граматични знания се съчетава с овладяването на лексикалното значение на думите и тяхната целесъобразна употреба в речта според значението и контекстовия смисъл, правят се първи по-сериозни крачки за приложение на овладените графични умения при писане на текст;

в трети клас се задълбочават знанията за езика и се усъвършенстват практическите умения за неговата употреба в речево общуване, като се осигурява по-голяма самостоятелност и възможности за вариативна употреба на езика;

в четвърти клас се разширяват и обобщават овладените знания за езика и се усъвършенстват практическите умения за неговата употреба в речевото общуване.

- В първи клас не се изисква учениците писмено да преразказват или съчиняват самостоятелно текстове – работата с текст се организира чрез препис, допълване, преобразуване и т.н.;
- във втори клас не се изисква учениците да пишат описание – дейността се извършва предимно устно и в писмена форма учениците изпълняват учебни задачи за подреждане на кратък описателен текст, допълване, преразказване;
- не се включва изискването учениците в четвърти клас да пишат отговор на литературен въпрос, а обучението се насочва към овладяване на практически умения за отговор на въпрос, свързан с житейски и учебни ситуации, характерни за другите учебни предмети;
- за обучението по литература в примерните годишни разпределения са дадени литературни и фолклорни текстове, главно от български автори, като са спазени изискванията за техния подбор (художествена стойност, ценност на общочовешки и нравствени послания, автори класици, жанрово разнообразие, тематично разнообразие, житейски проблеми, близки до житейския опит на учениците, вълнуващи ги в тази възрастова група).

Промените при определянето на очакваните резултати от обучението по български език и литература:

- в периода на началното оgramотяване се поставя акцент върху овладяване на механизма на четене, но също голямо значение имат уменията да се разбира прочетеното (лексикалното значение на думите, смисъла на изречението, смисъла на кратък текст);
- уменията за писане се свързват не само с овладяването на необходимите графични умения, но и с неговата комуникативна природа – предаване на смисъла чрез написаното (дума, словосъчетание, изречение, кратък текст);
- овладяването на граматични знания се свързва не само с разпознаването на езиковите явления и на техните граматични признаци, но и с овладяването на умения за тяхната правилна и целесъобразна употреба в речта, което налага да се упражняват характерните за българския език начини за свързване (съгласуване, чрез предлог, управление) и постигане на лексикална съчетаемост на думите в изречението, свързване по смисъл на изреченията в текста;
- през целия период на обучението очакваният резултат е овладяването на правилното артикулиране на фонемните варианти в потока на речта, правилният изговор на думите според книжовните норми, интонационното оформяне на изречението при четене и говорене;
- уменията за правилно писане на думите според правописните норми на книжовния български език също имат приоритетно значение;
- особеностите на книжовния български език изискват да се упражняват възможностите за вариативно изказване на мисълта чрез смислови и словоредни промени в изречението;
- овладяването на богатството на глаголните времена и начините за образуване на глаголни форми за всички лица и числа се свързва с изискванията за съвместна употреба на глаголните времена в текста и налага целенасочено упражняване на тези умения.

Значително са променени предложените в курикулума учебни дейности. Те са по-разнообразни, конкретизирани и обогатени:

- предлагат се алгоритми за извършване на конкретни действия за разбиране на информацията, представена чрез научнопопулярни и учебни текстове;
- включени са предложения за използване на речеви дейности, които имат практически или интерактивен характер и се употребяват в конкретни житейски ситуации;
- представени са образователни дейности за постигане на синхронизиране на прочитане и разбиране на прочетеното през периода на началното оgramотяване;
- уточнени са дейностите за възприемане на образноемоционалното съдържание на литературен или фолклорен текст;
- представени са образователни дейности за подготовка и самоподготовка за преразказване или съчиняване на текст.

Рекомендова се използването на разнообразни сетивни опори за по-голяма част от предложените образователни дейности.

Образователните дейности са съобразени с различни конгнитивни равнища на овладяване на знанията и уменията (знание, разбиране, приложение, синтез, анализ).

За трети и четвърти клас са предвидени образователни дейности, които осигуряват рефлексивно равнище на овладяването на знанията и уменията – начални опити за самонаблюдение, самоконтрол, самооценка и др.

2.3.3. Методологични препоръки. Стратегии за оценяване

Работата по предмета Български език и литература (като майчин) и Български език и литература (като предмет и език на обучение) в часовете се построява на първи ред върху решаването на учебни задачи.

Функциите на учебните задачи в обучението по български език:

Обучаваща • Развиваща • Възпитаваща • Контролираща

Компоненти на учебните задачи в обучението по български език:

1. *Изходни данни.*
2. *Изискван резултат.*
3. *Условия и ограничения, налагани върху процеса на прехода от изходните данни към искания резултат.*

Фактори, влияещи върху решаването на задачи в обучението по български език:

- *Предходният опит*
- *Внимателното усвояване и обмисляне на информацията от дадената задача*
- *Преодоляване на определени трудности – пропуски в знанията, индивидуалните и възрастовите особености на учениците: памет, мислене, интереси, мотивация.*
- *Ниво на формираност на понятията.*
- *Целенасочената намеса или ненамеса на учителя.*

Създава се ситуация, изискваща:

- *фокусиране върху зададен проблемен въпрос;*
- *ориентиране в познатите начини за решаването на задачата/за включване на нови знания или прилагане на стари знания в нова комуникативна ситуация.*

Важно е да се събуди интерес и желание у ученика да се включи в решаването на учебната задача с осъзнаване на нейната значимост.

От учителя се изисква:

- *внимателно обмисляне на целта на задачата;*
- *ясно и точно формулиране на условието на задачата и изисквания резултат;*
- *отчитане на нивото на самостоятелността на учениците;*

- предлагане на учениците на алгоритъм или помощни въпроси, които да ги изведат от подражание към самостоятелно решаване;
- насочване към търсене на правилния път за решаване на задачата;
- установяване на равнището на знанията и уменията, които притежават;
- да предизвика интерес у учениците;
- да подпомогне със задачата да се осъзнае системния характер на езиковите понятия и явления;
- намиране на възможност за прилагане на творчество в задачата;
- фиксиране на времето за изпълнение на задачата.

Рекомендова се следната последователност на учебните задачи в часовете по български език и литература, която предполага постепенно нарастване на самостоятелността у ученика:

- задачи **за въвеждане нови знания** (имат репродуктивен характер с цел осмисляне, разграничаване и класифициране);
- задачи **за прилагане на получените знания и умения в нова комуникативна ситуация**;
- задачи **за преговор и обобщение/включват се комбинирани задачи с продуктивен характер**;
- задачи **за формиране на социокултурна компетентност** (свързани са с уместна употреба на езиковите средства в зависимост от адресата, мястото, времето, повода за общуване – комуникацията);
- задачи **за формиране на дискурсна компетентност** (за формиране на умения за създаване на различни по жанр устни и писмени текстове/дискурси, за поставяне на подходящи заглавия на текст, за подреждане на думи в изречение, на изречения в текст);
- задачи **за формиране на стратегийна компетентност** (за откриване, анализ и редактиране на допуснати грешки и слабости);
- задачи, подпомагащи преминаването от стихийно изучаване на езиковите понятия и явления към осъзнато възприемане на езика като система;
- задачи **за изграждане на отношение към езика**, стремеж към неговото изучаване.

Учебната задача може да се поставя индивидуално, групово/екипно или на целия клас.

При индивидуалните задания се предоставя възможност на всеки ученик със собствено темпо да изпълнява различни по трудност задачи, да се връща към условието многократно, като се стреми да го възприеме в пълнота, да търси правилното решение с или без помощта на учителя. Учениците с по-високо ниво на успеваемост могат самостоятелно да надграждат усвоените знания.

За включване на ученика в различни познавателни дейности, стимулиране на познавателните интереси, изграждане на когнитивни стратегии за учене в часовете по български език и литература, както и преодоляването на стреса у малкия ученик – препоръчва се включването в урока на различни **дидактични игри**, които да:

- затвърдяват знанията за понятия;
- учат учениците да следят последователността на действията в даден текст;
- конструират правилно изреченията;
- активизират мисленето, паметта, въображението на малкия ученик;
- подпомагат за неговата социализация, реализират качествата съпреживяване и взаимопомощ.

Примери за дидактични игри:

- Игра на асоциации;
- Игра «Моето съкровище» – откриването и записването на пословици и поговорки, съчиняването на малък текст към някои от тях;
- Игра «Открий думата» – чрез презентация с вграден таймер. Думата от екрана се обяснява на съотборниците;
- Игра «Довърши изречението» – чрез използване или не на модел на изречение;
- Игра «Речник» – всеки ден се обясняват и записват три непознати думи (с използването на ИКТ се дава възможност да се покажат снимки, видеоклипове с непознатите думи. След играта децата съставят изречения с новите думи);
- Игра «Червената шапчица каза». Едно от децата изтегля изречение от кошничката на Червената шапчица – например: «Сутрин ставам рано» – и трябва да допълни разказа с последващо действие – «Правя гимнастика.»; «Измивам зъбите и лицето си».

Варианти за групова работа в обучението по български език и литература:

1. Ориентацията в задачата – групово, планирането на работата – индивидуално, реализацията и контролът – групово.
2. Ориентацията в задачата и планирането на работата – групово, реализацията индивидуално в тетрадката и контролът на изпълнението – групово.
3. Ориентацията в задачата, планирането на работата и реализацията – индивидуално, контролът – групово. След контрола отново индивидуално реализиране, за да се коригират допуснатите слабости и грешки.
4. Ориентацията в задачата и планирането на работата – индивидуално, реализацията и контролът – групово.
5. Ориентацията в задачата – индивидуално, планирането на работата – групово. Решението на задача в група изисква разпределяне на работата и приемане на различни социални роли (водач, изпълнител).

Комуникацията в рамките на групата предполага сътрудничество, развитие на уменията за аргументирано изказване на собствено мнение, за съвместно изпълнение на дейности, за планиране и договаряне, за ясно и точно изразяване на мисли и чувства, коректна критика на алтернативна позиция, използване на целия речников запас за правилно изразяване на лична позиция, прилагане на речевия етикет, на правоговорните правила, ефективно сътрудничество както с учителя, така и с връстниците.

Информационно-познавателните цели са свързани с овладяването на основни лингвистични знания за езика като система със своя структура, както и за езикови закономерности, които са необходими за изграждане на езиковата компетентност на малките ученици. Информационно-познавателните цели на обучението по български език в етапа 1. – 4. клас са конкретизирани по класове в съответните учебни програми. В обобщен вид те са свързани с овладяване, задълбочаване и обогатяване на знанията за строежа на езика, за езиковите и речевите единици, за някои правоговорни, правописни, пунктуационни и граматически норми.

Въз основа на диференцираните и йерархизирани трудности при обучението по български език се пристъпва към конструиране на система от учебни похвати за тяхното преодоляване, която обхваща както рецепцията, така и продукцията на речта, на текстовете.

Учебни похвати – за преодоляване на трудностите в обучението по български език:

Видове учебни похвати	Видове езикови задачи за упражнения
рецептивни	<p>за анализ на грешки (граматични, лексикални, словообразователни, фонетични, правописни, пунктуационни, правоговорни норми);</p> <p>за анализ на правилна и уместна словоупотреба на равнище израз и на равнище текст (текстове за анализ, да отразяват интересите и потребностите н учениците);</p> <p>за работа върху слухово-произносителните умения и речниковия запас на учениците/децата извършват събирателска работа над народни умотворения. Мотивират се да проучват народните обичаи и свързаната с тях определена лексика. Осмислят значението на думите, опознават чрез тях света, задълбочават езиковите знания;</p> <p>тестови задачи за проверка и оценка на езиковата подготовка с оглед на постиженията и слабостите при усвояването на лексикални, граматични, словообразователни, фонетични, правописни, правоговорни и пунктуационни изисквания при създаване на текст;</p>
генеративни	<p>за създаване на правилни изрази (цялостен текст от гледна точка на книжовните норми на съвременния български език) изискването е да се работи системно и последователно върху повествователни, описателни и аргументативни микротекстове и респективно текстове, в зависимост от решаваната комуникативна задача; препоръчително е редуването на учебни жанрове от репродуктивен тип (преразкази на текстове, адекватни на езиковата подготовка и на фоновете знания на учениците) с учебни жанрове от евристичен тип; създаване на различни видове съчинения, в които учениците пишат за себе си, за семейството и за приятелите си, за обичаите на етноса си и т.н. (Примери на теми за съчинения: Най-почитаният празник в моето семейство, Моето семейство, Моята баба и дядо и др.);</p>
смесени	<p>за редактиране и преобразуване на изрази/текстове (позволява се да се поправят грешките и да се анализира ефектът от редактирането).</p>

Важно е да се работи върху по-малко задачи за упражнение, но да се извършват всички операции: от определянето на грешката и поправянето ѝ до начините, по които тя може да се избегне, и оценяването на нейната степен на грубост.

От методическа гледна точка обучението по български език като майчин е насочено преди всичко към осъществяване на връзката в езиковото съзнание на учениците между даденото (българският език от семейството) и усвоеното в училище (книжовният български език). При изучаването на български език като предмет и език на обучение на първо място излиза усвояването на книжовния български език при другоезична основа (руски, румънски език на семейството). И при двете дисциплини важно е учителят да отчита ситуацията на многоезичието, в която израстват учениците, живеещи в Република Молдова, също така и етнокултурната специфика, определяща нагласите на децата, вкусовете им, разбиранията, както и фоновите им знания. Овладяването на българския книжовен език от учениците в началния етап на обучение залага основите за тяхното пълноценно интелектуално и емоционално развитие като личности.

Учителят е отговорен за организацията и протичането на урока. Той разчита на учениците (събеседници) и трябва да се постарее те да му вярват, да желаят да участват в общуването.

Особено значение има предварителната подготовка на урока. Традиционните изисквания са: определяне на темата, вида на урока, мястото му в системата уроци, дефиниране на образователните – информативно-познавателни и комуникативно-практически – и на възпитателните цели, анализ на учебното съдържание – учебна програма, учебници, акценти, принципи, методически похвати, макро- и микроструктура, оценки и др. Специално внимание се отделя на т. нар. организационна част (увод, начало на урока), когато се създават условия за протичане на урока (психологическа нагласа, провокиране на интереса, мотивация за участие).

Съвременната типология на уроците по български език включва: *Урок за нови знания; Урок за упражнения; Урок за преговор и обобщение; Урок за проверка и оценка; Синтетичен урок*

Урокът за нови знания е мотивиран предимно от информативно-познавателните цели, които предполагат представяне на нова лингвистична информация, адаптирана така, че е достъпна за учениците и в същото време следва логиката на съответната лингвистична дисциплина. Структурният модел на този урок включва: **актуализация – формиране на нови знания – приложение.**

В зависимост от темата на урока, равнището на комуникативната компетентност на учениците и методическите решения на учителя, инвариантният модел се реализира под формата на варианти:

Вариант 1: **актуализация – нови знания – приложение;**

Вариант 2: **формиране на нови знания – приложение в речевата практика;**

Вариант 3: **актуализация – формиране на нови знания.**

Присъствието на актуализацията в структурата на урока за нови знания е условно, тя има смисъл повечето в началото на урока (организационна част). Когато е възможно, припомнят се лингвистични факти, които имат косвена връзка с темата на урока (исторически преглед, асоциативна връзка с даден факт, аналогичен пример и т.н.).

Урокът за упражнение е също един от основните типове уроци по български език. Според методическата теория този тип урок се мотивира основно от комуникативно-практическите цели на обучението по български език. Възможностите за неговото организиране и провеждане са много, но акцентът се поставя върху усъвършенстване и трениране на лингвистичните и комуникативните умения на учениците, т.е. на уменията им за речева изява. Поради това е целесъобразно урочната структура да следва логиката на комуникативната дейност – верига от комуникативни актове, които следват един след друг. Макроструктурният модел на този урок се илюстрира по следния начин:

Вариант 1: Актуализация → Приложение (Нови знания)

Вариант 2: Приложение → Актуализация (Нови знания)

Урокът за упражнение се провежда след урока за нови знания или след синтетичния урок. Отговорността на учителя е изборът на темата и акцентите в урока. Приложението на формираните вече знания осигурява реализацията на комуникативно-практическите умения.

Структурните части на урока се реализира с многообразни методически похвати. Например:

Вариант 1: Актуализация → Приложение

Актуализация чрез тест, проверка на домашна работа, беседа, упражнения – предкомуникативни, комуникативни, синтетични, занимателни задачи → **Приложение** чрез проверка на домашната работа, тест, занимателна задача, упражнения – комуникативни (рецептивни и продуктивни) и синтетични.

В урока за упражнение функционално методическо решение е комплексната работа на равнище текст. Това позволява да се решават комуникативни и лингвистични задачи.

Създаване на текст е един от вариантите за завършеността на урока. Учителят дава възможност на учениците за лично формиране като събужда техния интерес към словесното творчество във вид на коментиране на предложените ситуации и теми.

Ограниченото учебно време не позволява след всеки синтетичен урок или урок за нови знания да има урок за упражнение.

Урокът за преговор и обобщение в методическата литература се представя по два начина: като урок с общо наименование и като отделни уроци – за преговор и обобщение. Причината за това са общите и различните характеристики в експликацията на двата вида уроци (цели на обучението по български език, обем на единиците учебните продукти, време за провеждане и др.).

Урокът за обобщение е мотивиран основно от информативно-познавателните цели, защото крайната цел на този тип урок е да се развият уменията на учениците да систематизират и обобщават научни факти и явления. Урокът за

обобщение предполага акцент върху уменията за систематизиране на изучените лингвистични факти, върху уменията за самостоятелно обобщаване на изученото, но също така – приложението е ориентирано към комплексно прилагане на всички формирани до момента лингвистични и комуникативни умения.

Урок за проверка и оценка. Чрез него се проверяват и оценяват резултатите от процеса на обучение – равнището на комуникативно-речевата компетентност. В този урок се реализират и комуникативно-практически и информативно-познавателни цели. Структурният модел е най-опростен:

актуализация – приложение/приложение – актуализация

Традиционно класните работи по български език и литература са отделни, но иновациите в обучението по български език включват нов модел за организацията и провеждането им, а именно – класна работа по български език и литература (в рамките на два учебни часа) – създаване на текст по зададени параметри (определена дидактическа задача) и езикови задачи върху този текст.

Синтетичният урок е най-актуалният урок в обучението по български език. За него е характерен синтезът между повторението и контрола на вече усвоеното с изучаването на нов материал, който чрез задачи за самостоятелна работа се прилага в речевата практика на учениците. Този тип урок е мотивиран от информативно-познавателните и комуникативно-практическите цели, а използването на дидактически текстове в урока дава възможност да се реализират и възпитателни цели. Макроструктурният му модел включва:

**актуализация – формиране на нови понятия и
способи за действие – приложение**

Отношението между традиция и модерност в обучението по български език и литература е методологически и методически важно за резултатите от обучението. Новото обогатява традицията. В обучението по български език имат своето място както моделите с ограничена интерактивност, така и моделите със засилена интерактивност.

Изисквания към урока	Урок от съвременен тип
Обявяване на темата на урока	Формулират самите ученици.
Съобщаване на целите и задачите	Формулират самите ученици, като определят границите на това, което знаят и не знаят.
Планиране	Планиране от учениците на начините за постигане на предвидената цел.
Практическа дейност на	Учениците провеждат образователни дейности според предвидения план (прилагат се групови и индивидуални методи).
Осъществяване на контрол	Учениците осъществяват контрол (прилагат се форми на самоконтрол, взаимен контрол).
Осъществяване на корекция	Учениците формулират трудностите и осъществяват корекцията самостоятелно.
Оценяване на учениците	Учениците дават оценка на дейностите въз основа на резултатите от тях (самооценка, оценка на работата на съучениците)

Заклучителна част	Рефлексия.
Задаване на домашна работа	Учениците могат да избират задача от предложените от учителя, като имат предвид индивидуалните си възможности.

Типове модели на обучение по български език в съпоставка:

Компоненти и дейности	Модели с ограничена интерактивност	Модели със засилен интерактивност
Роли на учителя по български език	Единствен източник на информация за книжовния български език, за правилни и уместни словоупотреби; учителят посочва кои други източници да се използват – речници, учебници. Учителят е експерт, непогрешима институция.	Източници на информация са интернет, хартиени и дигитални ресурси на разположение на ученика. Учителят е консултант, човек, който окуражава ученика да търси онамя информация, която му е нужна за решаването на познавателни задачи по български език. Учителят е помощник и съветник, окуражава, стимулира интереса и желанието да се изучава български език.
Роли на ученика/учениците	От него се очаква да усвоява книжовните норми, да напредва в езиковото си развитие независимо от това дали е мотивиран или не, дали е по възможностите му или не. Пасивно възприема знанията за книжовния български език, пасивно следва репродуктивни речеви модели за усъвършенстване на комуникативна компетентност.	Ученикът е инициатор на речеви дейности, включва се активно в дискусии, обосновава своето мнение; търси начини за преодоляване на трудностите при общуването. Активно усвоява продуктивен тип речеви модели за усъвършенстване на комуникативната си компетентност.
Дейности на преподаване и на учене	Пасивни методи на учене, липсва отговорност за качеството на ученето по български език; страх от грешки; учениците работят предимно самостоятелно и сами. Учителят изисква само онези отговори, които той приема за верни. Учебните цели са наложени и се изпълняват независимо от нагласите, интересите на учениците по български език.	Активни методи на учене, ученикът е мотивиран и отговаря за качеството на ученето по български език и за резултата; учителят проучва гледните точки на учениците, предишния комуникативно-речев опит, нагласите и ценностите и ги използва при обучението на български език; високо се цени задаването на въпроси към учителя по изучаваната лингвистична тема; учениците работят предимно в групи.

Учебно съдържание	Не подлежи на дискутиране от страна на ученика; цени се строгото придържане към установеното от програмата в усвояването на лингвистични понятия и речеви дейности.	В рамките на програмното съдържание ученикът обсъжда с учителя какви знания, какви умения по български език да овладява; какви отношения и нагласи да бъдат отчитани.
Оценяване	Учителят определя критериите за оценяване, единствено той е последната инстанция за оценката, която не подлежи на дискутиране; използва се сумиращо оценяване; комуникативните задачи за оценяване са тренировъчни, а не същински.	Учителят и ученикът обсъждат критериите и процедурите за оценяване по български език; за учениците са ясни и критериите за отлично, много добро, добро представяне по български език; използва се формиращо и автентично оценяване.

Алгоритъм за вземане на методическо решение при проектиране на урок по български език		
№		
1.	Идентифициране на проблема:	- свързан е с целите на урока и възможностите те да бъдат реализирани. Например: Как да се формира у учениците уменията да определят темата на дадения текст.
2.	Идентифициране на ситуацията, в която е възникнал проблемът:	- урочната ситуация може да се разглежда като поредица от микроситуации. В съответствие с тях се структурират урочните звена). Например: проблемът възниква при анализ на художествен текст в пети клас, преди да е изучен материалът за <i>тема</i> и <i>подтема</i> (предвидени по програма).
3.	Определяне на причините и последствията, свързани с проблема:	Причина: не е изучено понятие <i>тема</i> и понятие <i>подтема</i> . Налице е ниска рецептивна култура на учениците.
4.	Набелязване на възможни пътища, начини за решаване на проблема:	- използване на упражнения за разпознаване и анализ на тематично сходни и тематично различни текстове; откриване на ключови думи; съставяне на план на текстовете; използване на анализ по образец; съставяне на текст по зададена тема.
5.	Набелязване на възможни пътища, начини за решаване на проблема:	- използване на упражнения за разпознаване и анализ на тематично сходни и тематично различни текстове; откриване на ключови думи; съставяне на план на текстовете; използване на анализ по образец; съставяне на текст по зададена тема.
6.	Избор на решение. Хипотеза:	- решението се отнася до предпочитането на една дидактическа процедура или на поредица от процедури (технологии).
7.	Проверка на хипотезата:	- оценяване на адекватността по отношение на ситуацията.
8.	Прилагане/промяна на решението:	- прилагане на решението, ако се потвърждава хипотезата/промяната на решението, ако се отхвърля хипотезата.

Взетото методическо решение може да бъде оценено, като се приложат функции на оценяването според таксономията на Е. де Боно или за **оценяването като мислене и мисленето като оценяване**: *критикуващо/черно* (посочва слабите места и грешките); *конструиращо/зелено* (предлага нови решения); *неутрално/бяло*, (установява фактите); *стимулиращо/подобряващо* жълто (посочва постиженията, предлага решения за подобряване); *емоционално/червено* (изразява чувствата на оценяващия); *управляващо/синьо* (ръководи кой вид оценяване да се използва в конкретната ситуация) (Боно 2003).

Всяко ниво на мисловната дейност на ученика има специфичен набор и вид въпроси и ключови думи. Като използва тези въпроси, учителят може да създаде един по-завършен урок. С всяко ниво на мисловната дейност са свързани определен брой ключови глаголи.

№	Нива на мисловна дейност	Въпроси и ключови думи
1.	Запаметяване/ Знания	Може ли ученикът да запомни или да възпроизведе информацията? Наблюдение и възпроизвеждане на информацията. Знание за дати, събития, места, основни идеи.
2.	Разбиране	Може ли ученикът да обясни идеи или понятия? Разбиране на информацията. Интерпретиране на факти и способност за описание на събития, места, основни идеи...
3.	Прилагане	Може ли ученикът да използва информацията по нов начин? Способност за използване на информация, методи, концепции или теории в нови ситуации. Решаване на проблеми/задачи с помощта на придобити знания или умения.
4.	Анализиране	Може ли ученикът да различи отделните компоненти? Способност за разпознаване на модели, неявни значения, за определяне на компоненти. Може да организира части в цяло.
5.	Оценяване	Може ли ученикът да обоснове позиция или решение? Може да използва дадената информация и да прави избор, обоснован с аргументирани доводи. Учениците трябва да могат да обосноват и да докажат твърдението.
6.	Създаване	Може ли ученикът да създаде нов продукт или да изкаже нова гледна точка? Мисловни умения от най-високо ниво. Учениците могат да използват всичко, които са научили, и да създадат собствен продукт.

Важно е в обучението по български език (като майчин) и български език (като предмет и език на обучение) овладяването на компетенциите да се осъществява във връзка с практическия опит на учениците (симулативно, игрово). Да се отчита рефлексията върху успешността на справянето им с учебните задачи.

Дидактическо проектиране по български език и литература (дългосрочно и краткосрочно) се извършва в съответствие с общи изисквания за начално образование³.

³ Виж Гид по внедрению курикулума для начального образования, Кишинев 6 МОКИ. 2018.

3. История, култура и традиции на българския народ

3.1. Курикулум по предмет История, култура и традиции на българския народ

СПЕЦИФИЧНИ КОМПЕТЕНЦИИ

1. Осъзнаване на своята етническа и гражданска идентичност с проявено ценностно отношение на съпричастност към културното многообразие на Република Молдова и гордост за постиженията на етнокултурната си общност.
2. Разпознаване на етнокултурните символи, елементи на материалната и духовната традиционна култура в различни контексти с позитивно отношение към историята и културното наследство на българския народ.
3. Прилагане на елементи на етнокултурните български традиции и обичаи в учебни и всекидневни ситуации с готовността активно да се изучават и да се съхраняват местните им особености.
4. Съпоставяне на етнокултурните ценности с националните и общечовешките ценности в различни ситуации с проявен интерес и уважение към езиците и етнокултурите на народа на Република Молдова.

АДМИНИСТРИРАНЕ НА ДИСЦИПЛИНАТА

Статус на предмета	Образователна област	Клас	Количество часове	Количество часове на година
Задължителен	Социално-хуманитарно образование	I	1	33
		II	1	33
		III	1	33
		IV	1	33

**ПРИМЕРНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЧАСОВЕТЕ СПОРЕД ЕДИНИЦИТЕ
НА СЪДЪРЖАНИЕТО**

Клас	Теми	Количество часове
I	Молдова – моята родина	4
	Аз и другите	9
	Колелото на годината	15
	Празниците, които ни обединяват	5
II	Какво е родината?	6
	Светът на българите	13
	Свещената памет	5
	Ехото на българските старини	5
	Празниците, които ни обединяват	4
III	Пред карта на Родината	6
	Делници и празници на българите	13
	Мъдростта на дедите	5
	Искри от историята на българите	5
	Пътешествие из България	4
IV	Съкровища на моята държава	4
	Българите по света	4
	Искри от историята на българите	5
	Народният календар	6
	Българско жилище	3
	Имало едно време...	7
	Искам да имам приятели в България	4

1 КЛАС

Единици на компетенциите	Единици на съдържанието	Учебна дейност и препоръчителни продукти на обучението
<p>1.1. Назовава името на държавата и на столицата.</p> <p>1.2. Назовава името на селището, в което живее.</p> <p>1.3. Изрежда основните етнически общности, които съставят народа на Република Молдова.</p> <p>1.4. Самоидентифицира се като гражданин на Молдова и българин по народност.</p>	<p>Молдова – моята родина</p> <ul style="list-style-type: none"> • Кишинев – столица на Република Молдова. • Обичам те, мой роден край. • Уважавам всички народи, живеещи в Република Молдова. • Моето родно селище. 	<p><i>Беседа</i> за нашата родина – Република Молдова, за нейните национални символи – знаме и герб, за столицата ѝ; за местоположението на родното селище и забележителностите му, с опора на прослушан текст, илюстрации, видеоматериали и др.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рисуване и оцветяване на знамето на РМ. 2. Правилно произнасяне на названието на държавата и столицата ѝ, названията на народите, които живеят в Република Молдова. 3. Посещение на музеи. <p><i>Дидактични игри:</i> интерактивна екскурзия из родния град/ село.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение.</p>
<p>1.5. Самоидентифицира се като ученик, член на семейството, по предпочитания и хобби.</p> <p>1.6. Разпознава ролите и отговорностите на членовете на семейството.</p> <p>1.7. Описва себе си, своите интереси и любими занимания; своите роли в семейството, в училището, на улицата.</p> <p>1.8. Описва основни обекти на улицата и изброява правилата за безопасно движение по улицата и изисквания за опазване на чистотата на улицата.</p>	<p>Аз и другите</p> <ul style="list-style-type: none"> • Кой (коя) съм аз? • Моето училище. • Улицата, на която живея. • Роден дом. • Моето семейство. • Почит към родителите – българска традиция. • Как да се обръщаме към другите. • На гости при моите баба и дядо. 	<p><i>Беседа</i> за отношения с другите – в семейството, в училището, на улицата с опора на прослушан текст, илюстрации, видеоматериали и др.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Описва себе си, своите интереси и любими занимания; своите роли в семейството, в училището, на улицата.</p> <p>Изброява учебните задължения на ученика и правилата на поведението в училище.</p> <p><i>Дидактични игри:</i> Описва училището и класната стая; основни обекти на улицата; изброява правилата за безопасно движение по улицата; изисквания за опазване на чистотата на улицата.</p> <p><i>Симулативни игри:</i> Определя ролите и отговорностите на хората, които работят в училището. Разпознава ролите и отговорностите на членовете на семейството на базата на картини и ситуации за взаимоотношенията в семейството.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване.</p>

<p>2.1. Ориентира се в календара, като назовава сезоните и месеците.</p> <p>2.2. Назовава традиции и обичаи на българите.</p> <p>2.3. Оразличава държавни и български народни традиционни празници: семейни и календарни.</p> <p>2.4. Описва съдържанието на семейните празници Рожден ден и Имен ден, като споделя личния си опит и впечатленията.</p> <p>2.5. Назовава характерните особености на традиционните празници Коледа, Нова година, Лазаруване, Цветница, Великден.</p>	<p>Колелото на годината</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сезоните. • Нова година, добре си дошла. • Рождество Христово. • Когато човек се ражда. • Кръщаване. • Прощъпулник. • Всеки си има името. • Рожден ден и имен ден. • Дойде първа пролет. • Честит празник, мила мамо. • Лазаруване и Цветница. 	<p>Беседа за четирите годишни времена и традиционните дейности на земеделеца в различните сезони с опора на прослушан текст, илюстрации, видеоматериали и др.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Отгатва и загатва гатанки по темата.</p> <p>Коментира пословици.</p> <p>Споделя впечатленията си.</p> <p>Рецитира стихотворения.</p> <p><i>Дидактични игри:</i> Описва най-общо промени, които настъпват в природата през сезоните; изброява традиционните дейности на земеделеца в различните сезони.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване.</p> <p><i>Беседа</i> за характерните особености при честването на традиционните празници Коледа, Нова година, Рождество Христово, Лазаруване, Цветница, Великден.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Чете сюжетни детски разкази, приказки и легенди.</p> <p>Участва в драматизации на празничните обичаи.</p> <p>Изработва атрибутите на съответните празници от различни материали.</p> <p>Участва в украсата на помещението при подготовката на празнуването.</p>
<p>3.1. Възпроизвежда основните елементи от обичаите на традиционните празници (коледуване, сурвакане, лазаруване, кумичене).</p> <p>3.2. Свързва благословиите по време на традиционните празници с мечтите на земеделеца за добра реколта.</p>		<p>Участва в драматизации на съответните празници от различни материали.</p> <p>Участва в украсата на помещението при подготовката на празнуването.</p> <p>Разпитва родителите и бабите как са празнували по-рано.</p> <p>Описва съдържанието на семейните празници Рожден ден и Имен ден, като споделя личния си опит и впечатленията.</p> <p>Подготвя подаръци за рожденика и именника.</p> <p>Правилно записва българските имена.</p> <p>Пее приспивателни и обредни песни на български език.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване, описание на календарни празници.</p>

<p>4.1. Определя Великден като празник, който обединява християнските народи.</p> <p>4.2. Разпознава и определя във времето празник 24 май като празник на българската и славянската култура и книжнина, като го свързва празника на азбуката с делото на братята Кирил и Методий.</p> <p>4.3. Разбира празника Международен ден на детето като обединяващ децата от всички народи.</p>	<p>Празници, които ни обединяват</p> <ul style="list-style-type: none"> • Великден. • 15 май – международният ден на семейството. • 24 май- празник на нашата азбука. • 1 юни – Международен ден на детето. • Детските игри, които ни обединяват. 	<p>Беседа за значението и традициите на празнуването на 24 май с опора на прослушан текст, илюстрации, видеоматериали и др.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>устен разказ по темата.</p> <p>Отгатва и загатва гатанки по темата.</p> <p>Коментира пословици за езика, буквите, учението и грамотността.</p> <p>Рецитира стихотворения.</p> <p>Споделя впечатленията си от празнуването.</p> <p>Продукти: Представяне на устно съобщение; общуване, описание на празниците, които ни обединяват.</p>
--	---	---

Нови понятия в съответствие с темите

- Родина, Държава, Република Молдова, знаме, химн, герб, Кишинев, народност, гражданин;
 - Семейство, училище, улица, адрес, светофар, кръстовище, тротоар, пешеходна пътека, народност, гражданин, ученик, хоби;
 - Есен, зима, пролет, лято, месеци; трудови дейности на земеделеца;
 - Празник, традиция, обичай, Коледа, Нова година, Лазаруване, Цветница, Великден, Баба Марта, 8 март, 24 май, Св. св. Кирил и Методий, Първи юни –Международният ден на детето.
- В края на първия клас ученик ще е способен да:**
- назовава името на своята държава и на нейната столица;
 - оразличава символката на държавата си – знамето и герба;
 - изрежда народностите, които живеят на територията на Република Молдова;
 - изрежда езиците, на които говорят в Република Молдова;
 - проявява уважение към държавния и другите езици, които се използват в Република Молдова;
 - назовава членове на семейството си;
 - оразличава държавни и български народни традиционни празници: семейни и календарни;
 - описва семейните празници;
 - описва характерните особености при честването на основните традиционни български празници Коледа, Нова година, Лазаруване, Великден;
 - назовава имената на създателите на славянската азбука,
- Демонстрирайки ценностното отношение на:**
- стремех да изучава историята и културното наследство на българския народ;
 - готовност към активно изучаване и съхранение на местните традиции;
 - интерес и уважение към езиците и културите на народите от Република Молдова, към техните етични и естетични норми;
 - съпричастност към културното многообразие на Република Молдова и гордост за постижения на своята етнокултурна общност.

2 КЛАС

Единици на компетенциите	Единици на съдържанието	Учебна дейност и препоръчителни продукти на обучението
<p>1.1. Разпознава и определя във времето молдовски официални празници.</p> <p>1.2. Владее в общ вид информация за българите в Молдова.</p> <p>1.3. Назовава селища, където българите живеят компактно.</p> <p>1.4. Знае имената на известни личности от българската общност.</p>	<p>Единици на съдържанието</p> <p>Какво е родината?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Големите празници в моята държава. • Аз съм второкласник. • Какво знаем за другите народи, живеещи в Молдова. • Ние сме българи от Молдова. • Къде живеят българите в Молдова. • На събор. • Хоро на мегдана. 	<p><i>Беседа</i> за официалните празници на РМ, за основните етнически общности, които съставят народа на Република Молдова, техните езици и култури; за българите като част на народа на РМ; за селищата в РМ, където живеят българи, с опора на прослушан текст, илюстрации, видеоматериали и др.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>устен разказ по темата; споделяне на впечатленията си от празнуването;</p> <p>Рецитиране на стихотворения.</p> <p>Изреждане на основните етнически общности, които съставят народа на Република Молдова.</p> <p>Примери за значими събития от миналото и настояще на българите от Република Молдова.</p> <p>Прочуване и споделяне на информацията за бележити хора в рода, в селото, в българската общност.</p> <p>четене на информацията от родословни дървета.</p> <p><i>Дидактични игри:</i></p> <p>Интерактивна екскурзия из Кишинев по време на празниците.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване, описание на държавните празници.</p>

<p>2.1. Опознава елементи на традиционния начин на живота на българите.</p> <p>2.2. Назовава предмети от покъщина.</p> <p>2.3. Сравнява съвременното и традиционното българско жилище.</p> <p>3.1. Запознава се с традиционното битовия колорит на българския свят – кухня, облекло, музика и музикални инструменти.</p> <p>3.2. Осъзнава сакралната роля на хляба и българското отношение към него.</p> <p>3.3. Разбира и коментира обичаи при сеитба, жътва и вършитба.</p> <p>3.4. Назовава основните традиционни български земеделски интереси и усилия на българина.</p> <p>3.5. Осъзнава ключовите думи в обредните благословии и на тази основа прави извод за същността на основните български традиции и обреди.</p> <p>3.6. Изказва благопожелания според народни обичаи.</p>	<p>Светът на българите</p> <ul style="list-style-type: none"> • Българска къща. • Родът. • Поклон пред хляба. • Обичаи при сеитба, жътва и вършитба. • Житената питка (по Ангел Каралийчев). • Беритба на розите. • Гроздобер. • Български обичаи за здраве и плодородие. • Български ястия. • Музика. • Български носии. • Пролетни български обичаи. • Патилански Великден (Ран Босилек). 	<p><i>Беседа</i> за характерните особености и колорит на традиционния начин на живота на българите. за основните традиционни земеделски интереси и усилия на българина, за същността на основните български традиции и обреди.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Общуване се с родители и бабите в село, за да научи как по-рано наричали предметите от бита и покъщина, и да разбере местните особености на традиции (календарни, семейни, кухня, облекло, музика, народни танци).</p> <p>Откриване и коментиране на изучаваните традиции и обичаи в художествените текстове.</p> <p>Разчитане на посланията на обредните хлябове.</p> <p>Рисуване и коментиране на рисунките си във връзка с българските традиции и обичаи.</p> <p>Групова работа по подготовката на драматизации на обредите за училищните празници.</p> <p>Посещава етнографски музеи.</p> <p>Научава народни песни и танци, които се изпълняват по празници.</p> <p>Слуша записи на професионални изпълнения на народната музика (с изучаваните инструменти).</p> <p><i>Дидактични игри:</i></p> <p>разчита посланията на обредните хлябове; нарежда празнична софра според обичая на съответен празник;</p> <p>отгатва по звучание название на традиционния музикален инструмент.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване, описание на календарните и семейните празници.</p>
--	---	---

<p>3.7. Осъзнава България като прародината, откъдето са дошли предците.</p> <p>3.8. Владее общи сведения за най-значими събития от миналото и настояще на българите.</p> <p>3.9. Назовава имената – символи на Българското освобождение.</p>	<p>Свещената памет</p> <ul style="list-style-type: none"> • Откъде са моите прадеди? • Моята прародинна. • Ден рожден на свободата. • Вечно да помним героите. 	<p>Беседа за България като прародината, откъдето са дошли предците; за освобождението на България от турското робство, за родовата и народната памет; обсъждане на въпроса защо има паметници и в какво се изразява памет и почит към героите (Христо Ботев, Васил Левски, Олимпий Панов) и към героичните събития (Шипка) с опора на прочетен текст, видеоматериали, илюстрации и т.н...</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Чете, преразказва, обсъжда, задава въпроси.</p> <p>Описва, разказва, дискутира. Разпитва и разказва за историята на местните паметници, за героите и събитията, за които напомним.</p> <p>Рецитира стихотворения за 3 март.</p> <p>Изпълнява практически дейности, свързани с отбелязване на празниците в училището; работи с нагледни материали; решава учебно-познавателни задачи.</p> <p>Разглежда паметници (видео, снимков материал, посещение на паметници) и паметни знаци в Република Молдова и България.</p> <p><i>Дидактични игри:</i> викторина за героите и за събития, които са ги прославили; «Аз съм гид...» – интерактивна екскурзия по свещени места като състезание за най-добрия гид.</p> <p><i>Продукти:</i> представяне на устно съобщение; общуване; съставяне на духовния портрет на героите, чиято памет се пази; устен разказ за героичните събития от историята на българския народ.</p>
---	---	---

<p>3.10. Владее общи сведения за предците на българите – прабългари, тракийци и славяни.</p> <p>3.11. Запознава се с българските градове София и Велико Търново и разказва легенди за тях.</p>	<p>Ехото на българските старини</p> <ul style="list-style-type: none"> • Предците на българите. • Легенда за произхода на София. • Легенда за Велико Търново. 	<p><i>Беседа за предците на българите – прабългари, тракийци и славяни, особености на техния живот, вярвания и постижения, за паметниците от тях, които са стигнали до наше време с опора на прочетен текст, илюстрации, и др...; Разказ за древните български градове Велико-Търново и София старата и сегашната столица на България с.</i></p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Описва, разказва, дискутира чие наследство е по-очевидно в днешните българи.</p> <p>Чете и преразказва легенди, обсъжда, задава въпроси и отговаря на тях.</p> <p>Разсъждава по темата; споделя впечатленията си.</p> <p>Рисува и коментира родословното Дърво на Българския народ.</p> <p><i>Дидактични игри:</i></p> <p>«Аз съм потомък на...» Откриване на характерните следи от прабългарския, тракийския и славянския корени у съвременните българи и у себе си.</p> <p>Интерактивна екскурзия из София и Велико Търново.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; рисунка с коментар.</p>
<p>4.1. Коментира Родния Език, Рода и Дома, традиционните празници и обичаи като ценности, общи за всички молдовски граждани: българи, молдовци, руснаци, украинци и др.</p>	<p>Празници, които ни обединяват</p> <ul style="list-style-type: none"> • От Сирни заговезни до Великден и Троица – култ на Прощката. • Първоучителите св.св. Кирил и Методий. • 1 юни – Международен ден на детето. 	<p><i>Беседа за Родния Език, Рода и Дома като общите ценности на всички народности, живеещи в РМ; за празниците на Духа и Духовността, на Прощката; за приятелство без граници – с опора на видеоматериали, снимков материал, прослушан текст, илюстрации и др...</i></p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Изпълнява практически дейности, свързани с отбелязване на празниците в училището; работи с нагледни материали; решава учебно-познавателни задачи.</p>

	<p>Рисува и оцветява, майстори. Рецитира стихотворения на държавния и на родния език. Разбира и посочва връзки; прави сравнения и заключения. Участва в групова работа. Прочува и споделя информацията за бележити хора в рода, в селото, в българската общност. <i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; описание на празниците, които ни обединяват.</p>
<p style="text-align: center;">Нови понятия в съответствие с темите</p> <ul style="list-style-type: none"> • Празник, обичай; 27 август – Денят на независимостта на Република Молдова; 31 август – празник «Limba Noastră»; Молдовски гражданин; Роден език, Държавен език, Родина. Български селища в Молдова, Събор, Хоро, Мегдан. Дом, Къща; • Обредни хлябове, сеитба, жътва, вършитба, гроздобер, беритба на розите. Празнични обичаи за здраве и плодородие: коледа, сурва, кукери, лазаруване и др.; • Българска мъжка и женска носии: сукман, риза, престилка, чорапи; потури, риза, аба, навуща, цървули; • Коледна трапеза, Великденска трапеза, трапеза на Никулден, на Терговден, на Петровден; • Паметник. Памет. Васил Левски, Христо Ботев, Шипка, Олимпий Панов. 3 март – Денят на Освобождение на България от турското робство; • Българските предци – траки, прабългари, славяни; Българските столици – София, Велико Търново; • Сирни заговезни, Прошката, Великден, Троица; • Първоучители св. св. Кирил и Методий. 	

В края на втория клас ученик ще е способен да:

- определя във времето държавните празници на Република Молдова, като общи за всички граждани на Държавата;
- назовава селища в Република Молдова, където българите живеят компактно;
- назовава имената на известни личности от българската общност, като коментира с какво са се прочули;
- назовава реални от традиционния живот на българите, като коментира особен колорит на българския свят (кухня, облекло, покъщина, музикални инструменти, занаяти);
- описва най- характерните особености при честването на основните традиционни български празници Коледа, Нова година, Лазаруване, Сирни заговезни, Великден, Троица;
- взема участие (реално и във вид драматизации) в основните български народни традиционни празници: семейни и календарни, като обяснява и някои местни обичаи;
- осъзнава България като прародината и научава от старите хора откъде се преселили българите в тяхното село;
- определя във времето празника на Освобождението на България от турското робство и назовава паметници на борците за българската свобода в Република Молдова;
- назовава имената на създателите на славянската азбука и оценява делото на Кирил и Методий като български принос за целия свят;
- стремиж да изучава историята и културното наследство на българския народ;
- готовност към активно изучаване и съхранение на местните традиции;
- интерес и уважение към езиците и културите на народите от Република Молдова, към техните етични и естетични норми;
- съпричастност към културното многообразие на Република Молдова и гордост за постижения на своята етнокултурна общност.

Демонстрирайки ценностното отношение на:

- стремиж да изучава историята и културното наследство на българския народ;
- готовност към активно изучаване и съхранение на местните традиции;
- интерес и уважение към езиците и културите на народите от Република Молдова, към техните етични и естетични норми;
- съпричастност към културното многообразие на Република Молдова и гордост за постижения на своята етнокултурна общност.

3 КЛАС

Единици на компетенциите	Единици на съдържанието	Учебна дейност и препоръчителни продукти на обучението
<p>1.1.1. Разбира родина като държавата, в която човек се ражда, и съответно, осъзнава своята принадлежност към народа на Молдова.</p> <p>1.2. Оразличава значението на термините <i>народност</i> и <i>гражданин</i> и се самоидентифицира като българин по народност и гражданин на Република Молдова.</p> <p>1.3. Използва картата като източник на знания.</p>	<p>Пред карта на Родината</p> <ul style="list-style-type: none"> • Буджак – частица на Молдова. • Български селища в Буджак: Тараклия, Твардица, Кортен, и др. • Род, Родители, Роднина. • Интересни и известни личности в моя род. • Събития, които събират роднината. • Батко ми се жени. Традиции на българската сватба. 	<p><i>Беседа</i> с опора на видео материали, снимков материал, прослушан текст, илюстрации и др. за това, що е родината за българина, роден в Република Молдова; за природните и културните забележителности на Родината; посочване на картата границите ѝ и нейната столица, а също така Буджака, родното селище и други места, където в Молдова живеят българи.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Посочва на картата границите на Молдова и назовава съседните държави.</p> <p>Открива на картата на Република Молдова Буджак; родното селище, Тараклия, Твардица, Кортен, и др. селища с българско население.</p>
<p>1.4. Описва природните и културните забележителности на Молдова.</p>		<p>Описва родния край и родното селище: природните забележителности, исторически и културни паметници.</p> <p>Наблюдава и описва с помощта на различните изразни средства особености на родното селище.</p> <p>Установява връзка между понятията Родина, Род, Родители, Роднина.</p>
<p>2.1. Разбира значението на семейството и рода и познава роднински връзки.</p> <p>2.2. Осъзнава като ценност семейните празници и традиции.</p>		<p>Коментира семейните снимки, като назовава роднински връзки.</p> <p>Изработва по схема родословно дърво.</p> <p>Изброява членове на семейството и рода и ги описва като представители на различните професии.</p>
<p>2.3. Запознава се с най-основните традиции на българската сватба.</p>		<p>Разказва за семейните празници в своя род.</p> <p>Разказва за семейните празници и традиции в рода си.</p> <p>Обяснява каква ценност имат семейните празници и традиции.</p>

<p><i>Дидактични игри:</i> «Пред картата на Родината»; Решаване на кръстословици по темата; интерактивна екскурзия из Бужака. Ролеви игри, утвърждаващи модели на поведение в семейството и в общество.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; ситуационна задача, сътрудничество в групата.</p>		<p><i>Беседа</i> с опора на видеоматериали, снимков материал, прослушан/прочетен текст, илюстрации и др за трудовото всекидневие и празници в рода и семейството, за професии и за домашен труд, за общуване и взаимопомощ; за традиционното всекидневие на българите, определяно от народния български календар.</p> <p>Обяснение за българския празник Денят на народните будители с опора на прочетен текст, презентация или видеоматериали.</p> <p>Обобщение и надграждане за зимните традиционни празници, тяхната атрибутика, ролите и смислите.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Търси материали за народните будители.</p> <p>Обяснява значението на думата «будител» и от този аспект разказва за личностите на народните будители: Паисий Хилендарски Петър Берон, Братя Миладинови Любен Каравелов.</p> <p>Коментира смисъла на българската пословица «Димитровден носи зимата, а Гергьовден носи лятото».</p> <p>Описва труда на овчарите и произведението на овчарското изкуство, (включително кавал и детски свирки).</p> <p>Описва тъкането, плетенето и шиенето като древните занаяти на българката.</p> <p>Запознава се с традиционните шевици и узори, като работи с нагледни материали, албуми и детски енциклопедии.</p> <p>Посещава етнографски музеи.</p>
<p>2.4. Познава елементи на традиционния начин на живот на българите.</p> <p>2.5. Разказва за ярки личности (народните будители) в българската история.</p> <p>2.6. Разказва за овчарството като един от най-старите поминъци на българите.</p>	<p>Делници и празници на българите</p> <ul style="list-style-type: none"> • Всекидневие на моя род. • Професии. Домашен труд. • Взаимопомощ. • Петков ден. • Денят на народните будители. • Народният календар. • Димитровден носи зимата, а Гергьовден носи лятото. • Овчарите, овчарския живот, овчарското изкуство. • Хитрото овчарче (народна приказка). • Тъкането, плетенето и шиенето – древните занаяти на българката. • Най-хубавото (народна приказка). • Никулден. • Бъдни вечер, Коледа, Сурваки. • Йордановден. 	<p>3.1. Има представа за народния календар на българите.</p> <p>3.2. Познава най-общо предназначението и смисъла на основните календарни традиции и обичаи.</p> <p>3.3. Знае наизуст и изпълнява народни песни, свързани с изучаваните обичаи и традиционни празници.</p> <p>3.4. Познава елементите на характерното празнично облекло, смисъла на празничните атрибути и изрежда основните ястия за традиционната празнична трапеза.</p>

<p>3.5. Открива характерното за българския традиционен живот, изобразено в конкретно литературно или фолклорно произведение.</p>		<p>Чете литературни и фолклорни творби и коментира отразените в тях етнокултурни елементи.</p> <p>Изработва календара за зимните български народни празници. Сравнява с календара на другите етноси в Молдова.</p> <p>Разказва за зимните традиционни празници, като откроява общите и специфичните моменти в подготовката, атрибутите и ритуалите, благословиите, празничните ястия и др.</p> <p>Проучва как празнуват зимните празници други народности в Република Молдова.</p> <p><i>Дидактични игри:</i></p> <p>Кодира (на рисунка) и разчита посланията на обредните хлябове.</p> <p>Нарежда празнична софра според обичая на съответен празник.</p> <p>Измисля фрагмент от сценария и режисира елементи от възстановката на традиционен празник.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; съставяне на духовния портрет на будителя, описание на празника Денят на народните будители.</p>
<p>3.6. Чувства съпричастност към вековните традиции да се уважават и да се почитат дедите и бабите и завещаните от тях като наследство език, традиции, обичаи, моралните ценности.</p> <p>3.7. Свързва изучаваните обреди и обичаи с конкретен календарен празник или народна традиция.</p>	<p>Мъдростта на дедите</p> <ul style="list-style-type: none"> • Защо не се убиват старите хора (приказка). • Скъпото духовно наследство: език, обичаи, традиции, народно творчество. • Пролетни празници. От Сирни заговезни до Великден. 	<p><i>Беседа</i> за вековните традиции да се почитат старите хора, да се тачи скъпото духовно наследство (език, обичаи, народно творчество, морални ценности) като завещание от дедите.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Свързва изучаваните обреди и обичаи с конкретен календарен празник или народна традиция.</p> <p>Коментира обредно—обичайната същност, характерните елементи и символиката на коледуване, лазаруване, сурвакане.</p> <p>Изработва календара за зимните български народни празници. Сравнява с календара на другите етноси в Молдова.</p>

<p>4.1. Осмисля и обяснява общото и различното в ритуалността на различните народи.</p>		<p>Коментира характерните елементи и символиката на зимните и пролетните обичаи.</p> <p>Коментира общото и различното в обичая Сирни заговезни и руската Масленица. Осмисля и обяснява общото и различното в ритуалността на прошката у различните народи.</p> <p>Слуша обредни песни в оригинален и обработен вид.</p> <p>Запознава се с фолклорни творби на други етноси от региона.</p> <p>Коментира отразяването на народните традиции и обичаи от мас-медии.</p> <p>Разглежда фотоматериали за произведения на овчарското изкуство.</p> <p>Представя устно или писмено впечатленията си от разглеждани произведения.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; представяне на писмено съобщение, описание на народните празници, ситуационна задача, сътрудничество в групата.</p>
<p>4.2. Разбира и коментира важната роля на културните огнища и културните прояви в сегашно време за запазване на българщината в диаспората.</p>	<p>Искри от историята на българите</p> <ul style="list-style-type: none"> • Преселване на българите в Бесарабия. • Създаване на български селища на ново място. • История на родното село. • Исторически центрове на бесарабските българи (Болград, Кишинев). • Културни огнища на българите от Молдова. 	<p><i>Беседа</i> с опора на прочетен/прослушан текст, видеоматериали и снимков материал за преселване на българите в Бесарабия и създаване на български селища, за история на родното село, за исторически и културни центрове на българи от Молдова.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Търси материали за преселването на българите в Бесарабия. Чете, преразказва, описва, обяснява.</p> <p>Екскурзии по културните центрове, концерти и спектакли, музеи. Посещение на Скаково поле.</p> <p>Посещава работилници на майстори на народното приложно изкуство, ателиета на българските художници в Молдова.</p> <p>Представя устно впечатленията си от разглеждани произведения.</p> <p>Участва в етнокултурни прояви – концерти, училищни празници.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; представяне на писмено съобщение,</p>

<p>4.3. Споделя общи сведения за прародината България: географско положение; основни етапи от историческо развитие.</p>	<p>Пътешествие из България</p> <ul style="list-style-type: none"> • Варна, Шумен, Плиска, Преслав. • Велико Търново, Габрово. • Карлово, Калофер, Сопот. 	<p><i>Беседа</i> за България въз основа на презентация за българските градове, историческите и културните им забележителности. <i>Упражнения:</i></p> <p>Търси материали за българските градове и културните забележителности. Разпитва родителите и познати за тяхното посещение на България.</p> <p>Назовава български градове и културните им забележителности.</p> <p>Разказва за ярки личности и събития в българската история, свързани с изучаваните градове.</p> <p>Открива и коментира етносоциокултурни детайли в учебни текстове.</p> <p>Разбира и посочва връзки; прави сравнения и заключения.</p> <p>Ролеви игри (екскурзоводи и туристи по РМ и България).</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; представяне на писмено съобщение, описание на духовния портрет (на Хр. Ботев, Васил Левски, Иван Вазов), ситуационна задача, сътрудничество в групата.</p>
<p>Нови понятия в съответствие с темите</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • Карта, условни знаци, посоки на света. Държави (Украина, Румъния) и градове (столица Кишинев, Белци, Единци и др., Тараклия, Твардица др. български селища. Кодри, Днестър, Прут, Буджак, народност и граждани; • Род – Родители – Роднина. Родословно дърво. Дом, семейни празници. Сватба, венчаване. Сватбени обичаи и благословии. Роднински имена; • Петковден, Никулден, Бъдни вечер, Коледа, Васильовден (Сурваки), Йордановден; • Названия на професии, трудови дейности. Овчар, ямурлук, кожен сиях, гега. Кошара, овце, звънци, хлопатарии, чанове, кавал, гайда. Пастирска дърворезба: хурки, геги, пищялки и др.; • Предци, потомци, почит към старите хора. Мъдрост. Материално и Духовно наследство: език, обичаи и традиции, народно творчество; Сирни заговезни, прошката, Баба Марта, Лазаровден, Цветница, Великден; • Преселване, Бесарабия, Болград, Болградския събор, Централно българско училище в Болград; Кишинев, Скаково поле: формиране на българското опълчение; Български читалища в Молдова; Български театър «Смешен петък» в Тараклия; Фолклорни състави. Българските художници в Молдова – Димитър Пейчев, Петър Томов; • Варна – морски курорт, Шумен, Мадарски конник ; столиците на Първото българско царство – Плиска; Преслав, Велико Търново, Царевец; Габрово, музей за хумор и сатира; Карлово – дом музей на В. Левски; Калофер – дом-музей на Хр. Ботев; Сопот – дом-музей на Ив. Вазов. 		

В края на третия клас ученик ще е способен да:

- посочва на картата границите на Молдова и назовава съседните държави;
- описва с помощта на различните изразни средства родния край и родното селище: природните забележителности, исторически и културни паметници;
- назовава българските селища в РМ;
- назовава роднински връзки, като коментира семейните снимки;
- изработва по схема родословно дърво;
- определя във времето държавните празници на Република Молдова като общи за всички граждани на държавата;
- изрежда народностите, които живеят на територията на Република Молдова и езиците, на които те говорят;
- назовава селища в Република Молдова, където българите живеят компактно;
- назовава имената на известни личности от българската общност, като коментира с какво са се прочули;
- назовава реални от традиционния живот на българите, като коментира особен колорит на българския свят (кухня, облекло, покъщнина, музикални инструменти, занаяти);
- описва най-характерните особености при честването на основните традиционни български празници Коледа, Нова година, Лазаруване, Великден;
- взема участие (реално и във вид драматизации) в основните български народни традиционни празници: семейни и календарни, като обяснява и някои местни обичаи;
- осъзнава България като прародината и научава от старите хора откъде се преселили българите в тяхното село;
- определя във времето празника на Освобождението на България от турско робство и назовава паметници на борците за българската свобода в Република Молдова;
- назовава имената на създателите на славянската азбука и оценява делото на Кирил и Методий като български принос за целия свят,
- уважение към държавния и другите езици, които се използват в Република Молдова;
- стремеж да изучава историята и културното наследство на българския народ;
- готовност към активно изучаване и съхранение на местните традиции;
- интерес и уважение към езиците и културите на народите от Република Молдова, към техните етични и естетични норми;
- съпричастност към културното многообразие на Република Молдова и гордост за постижения на своята етнокултурна общност.

Демонстрирайки ценностното отношение на:

- уважение към държавния и другите езици, които се използват в Република Молдова;
- стремеж да изучава историята и културното наследство на българския народ;
- готовност към активно изучаване и съхранение на местните традиции;
- интерес и уважение към езиците и културите на народите от Република Молдова, към техните етични и естетични норми;
- съпричастност към културното многообразие на Република Молдова и гордост за постижения на своята етнокултурна общност.

4 КЛАС

Единици на компетенциите	Единици на съдържанието	Учебна дейност и препоръчителни продукти на обучението
<p>1.1. Разбира понятието «гражданин на Молдова».</p> <p>1.2. Изброява основни човешки права.</p> <p>1.3. Сетивно и емоционално представя красотата, природните и културните забележителности на Молдова.</p> <p>1.4. Осъзнава ценността на демокрацията и независимост, на мултикултурализма и толерантност.</p> <p>1.5. Осъзнава националните музеи като извор на знанието, като хранилище на древности.</p>	<p>Съкровища на моята държава</p> <ul style="list-style-type: none"> • Молдова – независима и демократична държава. • Молдова – многокултурен и многоезичен край. • Красива природа и плодородна земя. • Културно наследство: Музеи. 	<p><i>Беседа</i> с опора на прочетен текст, видео материали, презентации за Молдова като независима и демократична държава, многокултурен и многоезичен край с красива природа и богато културно наследство.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Описва, разказва, обяснява.</p> <p>Споделя опит и преживявания.</p> <p>Посещава музеи, участва в издирването и съхраняване на творби на народните художествени занаяти от миналото на родния край.</p> <p>Посещава работилници на майстори на народното приложно изкуство.</p> <p>Представя устно и писмено впечатленията си от разглеждани произведения.</p> <p><i>Дидактични игри:</i> «Права и задължения на гражданина на Молдова», «Гид и екскурсанти» (Интерактивна екскурзия из националните музеи в Република Молдова).</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; представяне на писмено съобщение, ситуационна задача, сътрудничество в групата.</p>
<p>2.1. Определя с помощта на карта географското положение на България в Европа и на Балканския полуостров; описва границите и назовава съседните страни.</p>	<p>Българите по света</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пред картата на прародината. • България – балканска държава с богата история. • Българите в Молдова, Украйна, Румъния. • 29 октомври – Денят на бесарабските българи. 	<p><i>Беседа</i> с опора на прослушан/прочетен текст, видеоматериали, презентации за България, нейните планини, реки, градове, исторически забележителности; за връзки на прародината с българите по света.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Чете, преразказва, обсъжда, задава въпроси, работи с нагледни материали относно българите и българските общности в Украйна и Румъния.</p>

		<p>Разказва впечатленията си за посещение на село или град, където живеят българите в РМ, Украйна, Румъния.</p> <p>Изработва шаблон на картата на България, изработва в екип табло с изгледи на България.</p> <p>Подготвя се за празниците – Деня на бесарабските българи и Деня на българските будители.</p> <p>Рецитира стихотворения от бесарабски български поети.</p> <p>Разказва родови и семейни предания за преселване и за роднини в други държави.</p> <p>Слуша песни, запазени от българите в Молдова, Украйна, Румъния.</p> <p>Гледа видео с танци и обреди, сравнява носии, прави изводи за единството в многообразието.</p> <p><i>Дидактични игри:</i> «Аз зная пет града (реки, планини) в България», «Пред картата на България», др.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; представяне на писмено съобщение, сътрудничество в групата.</p>
<p>2.2. Назовава българските ханове и кратко характеризира главните им заслуги.</p> <p>2.3. Описва елементи от всекидневния живот на българите през различни епохи.</p> <p>2.4. Разбира ролята на религията за културното своеобразие на българите.</p>	<p>Искри от историята на българите</p> <ul style="list-style-type: none"> • Българската държавата в най-стари времена. • Владетели. • Българската църква: създаване и роля в живота на българите. • Българите в Османската империя (църква и култура, труд и начин на живот; съжителство с другите). 	<p><i>Беседа</i> за историческото минало на България в стари времена (7-9 век), за това с какво се помнят нейните владетели хан Кубрат, хан Аспарух, хан Крум, хан Омуртаг и цар Борис; каква е ролята на християнската църква и книжовността в историческата съдба на българите под турското робство, какво е всекидневие на българите в Османската империя въз основа на презентации, прочетен или прослушан текст, видеоматериали, фрагменти от исторически игрални филми.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Чете, преразказва, обсъжда, задава въпроси, работи с нагледни материали.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Традиционни занаяти: Дърворезба, гърнчарство, медникарство, народно рисуване. 	<p>Разказва за българските традиционни занаяти – дърворезба, гърнчарство, медникарство, народно рисуване. Разлежда и описва произведения от тези занаяти. Посещава етнографски музеи, участва в издирването и съхраняване на творби на народните художествени занаяти от миналото на родния край.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; представяне на писмено съобщение, сътрудничество в групата.</p>
<p>3.1. Има представа за народния календар на българите.</p> <p>3.2. Разбира същността на традиционните празници и обичаи като народната магия и благословение за здраве и плодородие.</p> <p>3.3. Познава същността, предназначението, характерни елементи и символиката на обичаите, характерно облекло, варианти текстове и музикален съпровод.</p> <p>4.1. Сравнява и коментира българските фолклорни традиции с тези на други съседни етноси.</p>	<p>Народният календар.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Декември: Варвара; Савинден; Никулден. • Традиционните празници и обичаи – магия за здраве и плодородие: Коледа, Сурва, Кукери, Трифон-Зарезан, Баба Марта, Лазаруване, Гергьовден, Пеперуда, Еньовден, Петровден, Спасовден, Димитровден. • Как бесарабските българи празнуват Сирни заговезни, Тодоровден, Благовещение, Великден. • Софинден и Задушници. 	<p><i>Беседа</i> за това, че същността на всичките традиционни празници и обичаи е народната магия и благословение за здраве и плодородие, а също така култ към предците; за народния календар, прелел в себе си обичаите на народните традиционни и християнските празници (с опора на прочетен/прослушан текст, презентации, видеоматериали, текстове на празничните благословии).</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Описва, разказва, обяснява, споделя опит и преживявания за народните обичаи, в които участват деца.</p> <p>Свързва изучаваните обреди и обичаи с конкретен календарен празник или народна традиция.</p> <p>Знае наизуст и изпълнява народни песни, свързани с изучаваните обичаи.</p> <p>Изработва календар на народните празници;</p> <p>Слуша обредни песни в оригинален и обработен вид.</p> <p>Гледа видео с различни народни танци, изпълнявани според обичая: гергьовденско хоро, коледарско хоро, Буенец и т.н.</p> <p>Участва в подготовката към празника и взема участие в драматизация на обичая.</p> <p>Изказва благопожелания по случай традиционни празници според народни обичаи.</p>

		<p>Изучава, сравнява и коментира фолклорните традиции на други съседни етноси.</p> <p>Чете, преразказва, обсъжда, задава въпроси, работи с нагледни материали.</p> <p>Посещава музеи, участва в издирването и съхраняване на творби на народните художествени занаяти от миналото на родния край.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; представяне на писмено съобщение, сътрудничество в групата.</p>
<p>4.2. Познава елементи на традиционния начин на живота на българите, като назовава предмети от покъщнина, названия на българските ястия; ориентира се в българските традиционни занаяти.</p>	<p>Българско жилище.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Обичаи при строеж. • Покъщнина. • Двор. 	<p>Беседа за за характерните български обичаи при строежа на къщата: тлака, чамур, обичай „викане на къща“; за традиционния начин на живота на българите, за особеностите на материалния му свят – предмети от покъщнина, названия на българските ястия; българските традиционни занаяти.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Разказва за обичаите тлака, чамур, викане на къща.</p> <p>Описва особености и начина на подреждането на българските възрожденски къщи.</p>
<p>4.3. Описва основните традиции и обичаи при строежа на българската къща.</p> <p>4.4. Описва особености на строежа и начина на подреждането на българските възрожденски къщи и на българските къщи в родното селище.</p>		<p>Разпитва родителите как трябва да е подреден български двор.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; представяне на писмено съобщение, сътрудничество в групата.</p>

<p>4.5. Назовава български митологични персонажи и знае техните характеристики и митологични функции.</p> <p>4.6. Сравнява българските митологични персонажи с руските и молдовските.</p> <p>4.7. Разбира и приема своеобразието на културата на различните етнически общности.</p>	<p>Имало едно време...</p> <ul style="list-style-type: none"> • Митологичният свят на българите. • Змей и Ламя. • Слънцето. • Самодиви и Юнаци. 	<p>Беседа с опора на прочетен/прослушан текст, презентация, видеоматериали за особености на митологичните представи на българина за света, за основните персонажи в българската демонология, за седенки.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Четат, преразказват, обсъждат легенди и приказки за митичните същества.</p> <p>Рисуват илюстрации.</p> <p>Питат старите хора за митове и митически същества.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; представяне на писмено съобщение, сътрудничество в групата.</p>
<p>4.8. Разбира и приема своеобразието на културата на различните етнически общности, толерантно и с интерес възприема културата на другите етнически общности.</p>	<p>Искам да имам приятели в Молдова и в България</p>	<p>Беседа за Родния Език, Рода и Дома като общите ценности на всички народности, живеещи в РМ и в България, за това, че приятелството е без граници и се крепи на взаимно доверие и уважение.</p> <p><i>Упражнения:</i></p> <p>Четат, обсъждат, споделят впечатленията.</p> <p>Разказват за приятелите си, за съвместните интереси и игри.</p> <p>Игри от цял свят.</p> <p><i>Продукти:</i> Представяне на устно съобщение; общуване; представяне на писмено съобщение, сътрудничество в групата.</p>

Нови понятия в съответствие с темите

- Конституция, Независимост, Демократия, Правителство, Президент, Парламент, Закон, многокултурна държава;
 - Музей, експонати, изложба; Кишиневски исторически музей, Историко-краеведски музеи в Твардица, Кайраклия и др. Училищни музейни сбирки;
 - България, Стара планина – Балкан, Рила, Пирин, Родопи, Дунав, Марица София, Пловдив, Русе;
 - Диаспора, Етническа общност, Общество; Българските диаспори в света; 29 октомври – Денят на бесарабските българи;
 - Хан Аспарух – създателят на Българската държава; Хан Крум – законодателят; Хан Омуртаг – строителят; Последният български хан – първият български княз Борис – покръстителят;
 - Дърворезба, гърнчарство, медникарство, народно рисуване;
 - Народен календар Св. Варвара; Св. Сава, Никулден. Култ на зърно. Култ на предците. Кукерски маски. Трифон Зарезан. Сирни Заговезни. Тодоровден. Благовещение. Великден. Софин ден, Задушници;
 - Тлака, чамур, обичай «викане на къща»; Огнище, печка, пиростия, комин, кухня, софра, ношва, паници, чаши, бакърени сахани, менче. Пешкир, месал, килим, миндер;
 - Седянка, легенди и митове; Змей, ламя, самодива, караконжули, таласъми.
- В края на четвъртия клас ученик ще е способен да:**
- използва родния български език за обогатяване на знания, за разширяване на своя мироглед и култура. Осъзнава, че родният език е средство за опознаване на околния свят, културата и ценностите на българския народ;
 - разбира родина като държава, в която човек се ражда, и съответно, осъзнава своята принадлежност към народа на Молдова. Оразличава значението на термините *народност* и *гражданин* и се самоидентифицира като българин по народност и гражданин на Република Молдова;
 - владее общи сведения за българите в Молдова и за историята на диаспората. Назовава имената на най-известните сънародници – българи от Молдова: поети, художници, народните певци, герои на българското опълчение, на труда; осъзнава България като прародината, откъдето са дошли предците. Владее общи сведения за прародината България: географско положение; основни етапи от историческо развитие. Назовава основните български градове и културни забележителности. Разказва за ярки личности и събития в българската история;
 - описва родното селище и родния край. Познава и назовава забележителностите, разказва за ярки личности;
 - познава официални празници в Република Молдова и традиционни-битови празници на българите;

- има представа за народния календар на българите. Свързва изучаваните обреди и обичаи с конкретен календарен празник или народна традиция. Разбира същността на традиционните празници и обичаи като народната магия и благословение за здраве и плодородие. Изказва благопожелания по случай традиционни празници и по повод народни обичаи;
 - знае, разбира и коментира в общ вид обредно–обичайната същност на най-популярните български фолклорни празници, в които участват деца – коледуване, лазаруване, сурвакане;
 - открива в изучаваните литературни и фолклорни произведения изобразени обредни действия във връзка с българските обичаи;
 - изразява емоционално отношение към фолклора, към семейните празници и традиции, към български народни обичаи, към държавните празници;
 - познава елементи на традиционния начин на живота на българите: назовава предмети от покъщнина, названия на българските ястия; ориентира се в българските традиционни занаяти; знае и описва традиционно облекло на българите от своето селище, има представа за многообразието и вариативността на българските носии;
 - открива основни белези на своята етнокултурна идентичност в изучавани литературни произведения;
 - разбира и приема своеобразието на културата на различните етнически общности, толерантно и с интерес възприема културата на другите етнически общности,
- Демонстрирайки ценностното отношение на:***
- стремеж да изучава историята и културното наследство на българския народ;
 - готовност към активно изучаване и съхранение на местните традиции;
 - интерес и уважение към езиците и културите на народите от Република Молдова, към техните етични и естетични норми;
 - съпричастност към културното многообразие на Република Молдова и гордост за постижения на своята етнокултурна общност.

3.2. Курикулум по предмет «История, култура и традиции на българския народ»

3.2.1. Развитие на предметния курикулум

Курикулумът по «История, култура и традиции на българския народ» за I. – IV. класове е основен, задължителен за изпълнение, организационно-методически документ, обслужващ учебния процес по тази дисциплина в училищата на Република Молдова с български контингент учещи се, където учебният план я включва тази дисциплина.

Периодически този документ се обновява поради динамиката на образователните процеси в Република Молдова. Нека посочим някои от определящите фактори на тази динамика:

- Засилващата се необходимост от обновяване и промяна на педагогическите и методическите модели на комуникация в урока и в извънкласните форми, гарантиращи личностно ориентирано образование.
- Важната роля на етническата компонента в сложната структура на социалната идентичност на личността, защото е доказана от изследователи пряката взаимосвързаност на позитивната етническа идентичност и актуализираност на гражданското самосъзнание.
- Актуалността в съвременното поликултурно общество на такова качество като *толерантност* изисква системно и последователно етнокултурно и интеркултурно образование.
- Развитието на курикулума се изисква и заради порасналия професионализъм на учителите българи, който е резултат от натрупан опит и (само)образование.

Не на последно място причината на тази модернизация на курикулума е необходимост да се направи документът по-ясен, понятен не само за специалисти, но и за родители.

Кои са новите установки на тази курикулумна реформа?

Приоритетната роля в парадигмата на курикулума играят резултатите, в зависимост от тях се структурират и другите елементи на курикулумния модел, а именно методи на преподаване, съдържание, стратегии на оценяване. Парадигмата на курикулума не заменя общата теория на възпитание и общата теория на обучение, а осигурява тяхното единство, проектирайки учебната дейност и като възпитание и като обучение. И, което е много важно, осигурява оптималното общуване между учителя и учениците.

Още преди да започне работа, ученикът трябва да знае как да се стреми и какъв резултат той трябва да представи. Резултатът се описва само чрез действия, които могат да се проверят и да се оценят, защото само тогава те са достижими, значими и имат практическа насоченост. За всеки резултат трябва да са разписани условия и качествено ниво за изпълнение на действието.

Ролята на предмета е изключителна: за българчета от диаспората изучаване на История култура и традициите на българския народ на родния български език е инструмент за обогатяване на знания, за разширяване на своя мироглед и култура. Родният език и културата е средство за опознаване на околния свят, културата и ценностите на българския народ в условията на поликултурната образователна среда на Република Молдова.

3.2.2. Дидактическа концепция на предмета

Обучението по «История, култура и традиции на българския народ» трябва да се разглежда като част от цялостното образование на децата с български произход в молдовските училища с българския контингент учещи и предполага отчитане на спецификата на образователната система в Република Молдова, културните взаимодействия и различните степени на владеене на езика. А също така съобразяването с формирация характер на съвременното образование и превръщането на ученика в субект на обучението.

Целите и задачите на дисциплината не бива да се разбират откъснато от обучението по други дисциплини, а да допълват, разширяват кръгозора на учениците, да спомагат за формиране на детската личност. Основната цел на организацията на обучението е създаване на условия за развитие на хармонична личност – определена в своята етнокултурна идентичност и с възпитано гражданско самосъзнание, личност, открита за Диалога на културите.

Чрез обучението по «История, култура и традиции на българския народ» е необходимо:

- Да се формира съзнание на своята българска етническа и молдовска гражданска принадлежност.
- Чрез запознаването със смислите на българските народни традиции и обичаи да се формира представа за ценностите на българската етнокултура и за нейното своеобразие.
- Да се формира у учениците траен интерес и позитивно отношение към българското културно наследство и историческите паметници;
- Да се породи у тях интерес към българската култура и желание за междукултурно общуване; да се формира чувството за съпричастност към другите и желание за общи дейности, свързани с традициите и обичаите на различните етноси;
- Да се развият основни умения за устно и писмено общуване на български език.

Курикулумът въз основа на съвременните научни подходи маркира целите и задачите, а също така образователните стратегии и технологии за изучаване/преподаване и стандарти за усвояване на материала. За учители курикулумът е основата за календарно-тематичното и поурочното проектиране на учебния материал.

Дидактическо проектиране по предмета История, култура и традиции на българския народ (дългосрочно и краткосрочно) се извършва в съответствие с общи изисквания за начално образование.⁴

⁴ Виж Гид по внедрению курикулума для начального образования, Кишинев б МОКИ. 2018.

Учебният предмет История, култура и традиции на българския народ има интегрален характер, което се определя от факта, че учебното съдържание съчетава в себе си информация и методи на познанията от различни области. Те са взаимно свързани и интегрирани помежду си в изграждането у учениците единна картина за света и човека в него. Дидактическата концепция на предмета История, култура и традиции в началното училище се базира на комуникативноречевия и действенния (дейностния) подходи, като органично допълва обучението по български език, създава условия за натрупване на лексикални единици в речника на учениците.

В основата на курикулума по История, култура и традиции на българския народ са следните Специфични компетенции:

1. Осъзнаване на своята етническа и гражданска идентичност с проявено ценностно отношение на съпричастност към културното многообразие на Република Молдова и гордост за постиженията на етнокултурната си общност.
2. Разпознаване на етнокултурните символи, елементи на материалната и духовната традиционна култура в различни контексти с позитивно отношение към историята и културното наследство на българския народ.
3. Прилагане на елементи на етнокултурните български традиции и обичаи в учебни и всекидневни ситуации с готовността активно да се изучават и да се съхраняват местните им особености.
4. Съпоставяне на етнокултурните ценности с националните и общечовешките ценности в различни ситуации с проявен интерес и уважение към езиците и етнокултурите на народа на Република Молдова.

Всяка специфична компетенция се състои от две части, като втората съдържа ценностния компонент, който е важен с това, че определя дискурса на обучението: проявено ценностно отношение на съпричастност към културното многообразие на Република Молдова и гордост за постиженията на етнокултурната си общност, позитивно отношение към историята и културното наследство на българския народ, готовността активно да се изучават и да се съхраняват местните особености на българските традиции, проявен интерес и уважение към езиците и етнокултурите на народа на Република Молдова – това е базата за позитивната етнокултурна и гражданска идентификация на подрастващото поколение българчета от Република Молдова.

Що се отнася до първата част на специфичните компетенции, виждаме, че се залагат ключовите опори на изучаването на етническата история и култура на българите, които целят запознаването на учениците с елементи на материалната и духовна традиция на народа, проявена чрез символи, герои, ритуали и ценности. Имайки предвид възрастови особености на възприятието у учениците в началната степен, информацията за историята на българите се дава предимно във вид на легенди, предания, спомени. А традициите и ритуалните действия се препоръчва да се драматизират, да се изживяват като съвместно действие, като съ-битие.

До голямата степен трябва да декларираме преемствеността с курикулума, модернизирани през 2010 година. Промените са свързани преди всичко с упростяването на терминологичната система (вместо сложната системата от компетенции, субкомпетенции, субсубкомпетенции в предишния курикулум в новия курикулум има само два термина – компетенция и единици на компетенцията. Очевидно е, че звучи значително по-ясно.

Както и в предишния курикулум на преден план се извежда културологичният подход, а значи се потвърждава ориентираността същевременно към корените на етническата култура и към поликултурността на образователното пространство.

Ефективна межкултурна комуникация е една от важните цели на съвременните образователни стратегии, особено в такива поликултурни държави, като Република Молдова. Способност за межкултурна комуникация трябва да се култивира и да се развива у учениците целенасочено от първите години на училищното образование.

Обаче, осигурявайки постояннодействащата установка на интерес към другостта и позитивното ѝ възприятие, много е важно да не забравяме, че само този човек може да разбере и да приеме културните ценности на другите етнически общности, който дълбоко уважава и разбира самобитността на своя народ. То ест полноценното и системно овладяване на своята култура е най-естествена основа за възприятието на информация за обичаи, традиции, стереотипи, правила и норми на поведение на другите народи.

Съгласно концепцията на А. Смит за логиката на развитието на етническата, гражданската и културната идентичности като последователни стъпала: етническата идентичност на индивидуума се асоциира преди всичко с историческото минало на етноса, гражданската (или национална) е ориентирана на сегашния период, а културната идентичност е устремена в бъдещето. Обаче формирането на гражданската (национална) и културната идентичности, както и мотивацията за необходимостта да се поддържа позитивен интеркултурен климат – всичко това е възможно само при условие, ако е сформирана позитивна етническа идентичност и на когнитивно и афективно ниво.

Отчитайки момента, че етническата идентичност се базира на обща система символи (думи, ритуали, танци, мотиви, орнаменти и т. н., то ест културната информация, с помощта на която колективната идентичност създава, съхранява и предава кода от поколение на поколение), логично е твърдението, че именно в детството най-пълноценно се възприемат и усвояват основните архетипически символи. И в този смисъл периодът на началната училищна степен е от изключителна важност.

Хармоничното формиране на интеркултурната/етнокултурната компетентности предполага въвеждане на детето в родната култура, а след това и в други култури: етнокултурната компетентност трябва да се формира като основата за межкултурната (интеркултурната) компетентности.

В процеса на поликултурното обучение и възпитание детето трябва да има възможност последователно да опознава в сравнение «своето» и «тяхното»,

осмисляйки информацията, отделяйки и конкретизирайки общото като «**наше**», формирайки по такъв начин зоната на гражданската идентичност и набавяйки собствената си база данни за общочовешките ценности. Системното личностно и творческо развитие на децата от училищна начална степен диктува необходимост да се закрепят приоритетна функция на транслацията на опита на емоционалното и ценностното отношение към етническата си култура, обкръжаващия го свят, и към културите, с които детето най-често диалогизира. Ако става дума за българчета от Молдова – това са съответно културите на гагаузите, молдовците, украинците и руснаците.

В рамките на дисциплината *История, култура и традиции на българския народ* системно се формират компетенции, необходими за живот в поликултурно общество: комуникативни компетенции; толерантност и уважение към другите; способност за разбиране, възприемане и приемане на различия (културни, езикови, религиозни); а също така компетенция за самостоятелна познавателна дейност, за образование през целия живот.

Целите на обучението са свързани с:

- опознаване на реалности и спецификата на материалната и духовната култура на българите
- развитие на комуникативно-речеви умения и компетенции чрез включване на учениците в четирите дейности: четене, писане, слушане, говорене;
- обогатяване на речника с нови лексикални единици
- овладяване на умения за точно и ясно изказване и др..
- с развиване на интелектуалните способности на детето да мисли концептуално, логически, творчески;
- с формиране на познавателни и практически умения, които да помогнат на учениците за изграждане на позитивен, реалистичен образ за себе си и мястото си в семейството и обществото.

Формиране на етнокултурната и гражданската компетентност у учениците в рамките на предмета «История, култура и традиции на българския народ» се осъществява в тясна междупредметна връзка с дисциплините *Български език и литература, Духовно-нравствено възпитание, Природознание* и други.

3.2.3. Методически препоръки

Идвайки в училище, децата имат все още примитивно мислене. В техните разсъждения се свързват различни приказни представи за околния свят. Ето защо, най-важната задача на училищното обучение е да се развие *детското мислене*. Детето влиза в училищна възраст със сравнително слабо развита функция на интелекта, в сравнение с възприятието и паметта, които са развити много по-добре. В началното училище интелектът се развива много бързо, така че е много важна дейността на учителя за организацията на такова обучение, което в най-голяма степен да допринесе за развитието на мислене на детето.

Първокласниците лесно и бързо научават наизуст ярки, емоционално внушителни неща. При това, те са склонни към буквално запаметяване. И постепенно започват да се формират методи за произволно и смислено запаметяване. Мисленето на малките ученици е емоционално-образно. Те все още мислят чрез форми, звуци, усещания. Особеността на този вид мислене трябва да се отчита в съдържанието на учебната работа по ИКТБН.

Важна задача на обучението в началното училище е постепенното развитие от емоционално-образното мислене в посока на абстрактно-логическото.

Първата стъпка е да се издигне умствената активност на детето на ново ниво – да се развие мисленето до нивото на разбиране на причинно-следствените връзки.

Методи на обучението

За правилното и ефективно реализиране на обучението по ИКТБН в началното училище *учителят избира и комбинира методите и похватите в съответствие с темата и вида на урок* (урок за нови знания; урок за формиране на умения и навици; урок за обобщение и систематизиране на знанията; урок за практическо приложение на знанията; урок за контрол и коригиране на знания, умения и навици; комбиниран урок). За постигане на образователни изисквания може да се използват както традиционни, така и иновативни методи на работа с учениците. В своята работа учителят винаги отчита особеностите на децата, техните нагласи и стремежи.

Кои са основните методи, необходими за постигане на целите и задачите на началното училище? Преди всичко:

Устно изложение на учебния материал

- ✓ *Разказ* – последователно представяне на учебния материал с описателен характер;
- ✓ *Обяснение* – изложение на материала с използването на анализ, пояснение, повторение;
- ✓ *Беседа* – въпроси и отговори;
- ✓ *Дискусия* – размяна на мнения и идеи в рамките на дадена тема;
- ✓ *Наблюдение* – планира етапите на наблюдение като форма, начин на провеждане и фиксиране на резултатите;
- ✓ *Демонстрация* – нагледно-практически метод с действителен характер.

Упражнение. Неговата същност се изразява в разширяване, уточняване и систематизиране на получените знания и формиране на умения и навици, чрез многократно извършване на определени действия.

- *Упражнения по образец* (репродуктивни);
- *Вариативни упражнения* (вариране на параметрите на дадена ситуация);
- *Творчески (продуктивни) упражнения* – усвоените знания и умения се прилагат в нова ситуация;

- *Коментарни упражнения.*
- *Метод на проектите.* Ползват се знания придобити по другите предмети. Така се прилага интердисциплинарния подход в обучението по ИКТБН и други.

Спецификата на учебното съдържание предполага използването на конкретни стратегии и методи на обучението. Преди всичко това са наблюдението, беседата, екскурзията и свързаната с тях изследователска краеведска и проучвателна дейност. С помощта на разнообразни стратегии, техники и игрови подходи учениците от клас на клас да усъвършенстват логическите операции на мисленето: сравнение, анализ, синтез. Особено значение придобива екипната работа на учениците, ориентирана към планиране и провеждане на различни наблюдения и регистриране на различни данни, необходими за формулиране на основните изводи и аргументации относно изучаваните предмети, обекти, явления и събития. Много подходящо в начална училищна степен е прилагането на интерактивни методи (виртуални екскурзии, презентации, интерактивни тестове и др.)

Известно е, че децата от ранна училищна възраст не могат да се съсредоточат дълго върху една работа, и заради това трябва постоянно да се променят дейностите по време на урока. Всъщност, дидактичните игри трябва да бъдат основен метод за обучение на малките ученици, защото много голямо значение в обучението имат сетивните опори и именно чрез дидактичните игри се подпомага по занимателен начин овладяването на нови лексикални единици, смислови цялости и т.н.

Дидактични игри – един вид учебна дейност, моделираща изследвания обект, явление, процес. Целта на дидактичната игра е да се стимулира познавателен интерес и активност на учениците. Следователно, за него тя е по-позната от заобикалящата действителност. Играта го готви за последващ труд и учение.

В курикулума се посочва темата на дидактичната игра или дейностите на учениците по време на играта, но цялостния сюжет и правилата, както и поощрения на победителите, учителят трябва да измисли сам, отчитайки конкретните условия и проявявайки творчеството.

Според дидактичния материал, които се използва за постигане на набеязаните цели игрите биват: 1. Предметни дидактични игри – при които за постигане на определена цел се ползват конкретни предмети. Те трябва да отговарят на особеностите на игровото съдържание; да дават възможност за индивидуална и колективна дейност; естетически добре да бъдат оформени. 2. Печатни (графически) дидактични игри – това са игри, при които за осъществяването на учебната цел се използват картини, рисунки и др. При използването им в урока трябва да се има предвид не само съдържанието на урока, но и цялостната структура на играта – кръстословици, ребуси лабиринти, разгадаване на картини и т.н. 3. Словесни дидактически игри – за осъществяване на учебната цел се използва словото.

За развитие на самоорганизацията е необходимо децата да имат богат игрови опит. В индивидуалните дидактични игри те развиват игрова сръчност

и умения, необходими за колективни игри. Учителката насърчава самостоятелността на децата и следи те да доведат играта докрай. Когато правят грешки, тя косвено, чрез поставяне на въпрос съдейства за правилното разрешаване. При групова дидактична задача, учителката следи да бъдат правилни взаимоотношения на децата в групата. В колективните игри ако изникват конфликти при неспазване на правилата, ръководителят ги припомня. Ръководството на играта изисква учителката да не допуска пасивност у едни деца за сметка на активността на други и, ако се наложи, да припомни правилата, а често и да поиграе с тях. Необходимо е учителката да следи мястото на всяко дете и как то се проявява в играта. Поощрението на самостоятелността, честността, взаимопомощта и справедливостта е мощен фактор за изграждането на добри взаимоотношения.

До самоорганизация през дидактичните игри децата достигат постепенно, на етапи. Първият момент е, когато те могат сами да изберат играта, след това – самостоятелното подбиране на съиграчите, договаряне и накрая – взаимен контрол и самоконтрол.

3.2.4. Стратегии за оценяване

Учителят осъществява непрекъснато пряк контрол върху работата на учениците и отчита постоянно постиженията им, за да дава оценка за напредъка на всеки ученик. Оценяването първоначално има повече поощрителен характер – оценяват се положените усилия от учениците, а не толкова постигнатите резултати. Оценяването на постиженията на учениците се осъществява с помощта на различни форми на проверка на компетенциите. Доминираща е устната проверка, провеждана чрез беседа. Обче проверяването и оценяването не включва наизустяване и цялостно възпроизвеждане на определена информация. Важно място при проверяването на компетенциите имат различни видове игра, при което непринудено и неусетно се демонстрират постиженията на учениците.

Оценяването на резултатите се осъществява чрез текуща оценка и пряко зависи от нивото на формираните компетенции. Важно е формите за оценяване да отчитат системно постиженията на ученика в различните дейности, а вербалната формулировка на оценката винаги да има предимно позитивен характер.

В четвърти клас, който може да бъде разглеждан като подготовка за преход към гимназиалния етап от основната образователна степен, трябва да се полагат сериозни усилия за осмисляне от децата на необходимостта от обективно оценяване и самооценяване. Вниманието им да се привлича върху критериите за поставяне на една или друга оценка. Подходящо е използването на разнообразни тестове, творчески работи. Оценяват се и общоучебните умения и навици, които са елемент от тяхната готовност за адаптиране към новите образователни изисквания/пети клас/, и основа за реализиране на нестандартни решения в нови познавателни ситуации.

В утвърдената в Република Молдова «Методология на внедряване на критериалното оценяване на постиженията» [11, 12, 13, 14] не е даден предмет История, култура и традиции и, съответно, предлаганите в курикулума учебни продукти по дисциплината корелират с тези по Духовно-нравственото възпитание, Познание на света и др. Особено внимание заслужава учителят по ИКТБН да обърне внимание на такъв инструмент на критериалното оценяване като оценъчното портфолио, в което ще се събират «учебните продукти» – рисунки, описания на празниците, кратки есета и т.н, обаче освен критериалното оценяване е изключително важно да се формира рефлексивното оценяване, чрез «алтернативните методи на оценяване» [2, с. 61].

Библиосайтография

Правовая и нормативная база

1. *Curriculum național. Învățământul primar*. Chișinău: MECC, 2018.
2. *Cadrul de referință al curriculumului național*, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 432 din 29 mai 2017.
3. *Codul Educației al Republicii Moldova*, modificat LP138 din 17.06.16, MO184-192/01.07.16 art. 401, intrat în vigoare 01.07.16.
4. *Concepția educației în Republica Moldova*, 2000.
5. *Convenția cu privire la Drepturile Copilului*, ratificată de Parlamentul Republicii Moldova în 1990 și intrată în vigoare în 1993.
6. *Curriculum școlar, clasele I-IV*. Chișinău: ME, 2010.
7. *Instrucțiune cu privire la implementarea Metodologiei evaluării criteriale prin descriptori în învățământul primar, clasa I*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației nr. 862 din 07 septembrie 2015.
8. *ISCED – Clasificarea Internațională Standard a Educației*, UNESCO, 2011.
9. *Hotărârea Guvernului nr. 727 din 16.06.2003 despre “Aprobarea strategiei naționale privind protecția copilului și a familiei”*.
10. *Legea Republicii Moldova cu privire la Drepturile Copilului*, nr. 338-XIII din 15 decembrie 1994.
11. *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa I*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației nr. 862 din 07 septembrie 2015; Ediția a II-a, aprobată la Consiliul Științifico-Didactic al IȘE din 27.12.2017.
12. *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa a II-a*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul nr. 862 din 07 septembrie 2015; Ediția a II-a, aprobată la Consiliul Științifico-Didactic al IȘE din 27.12.2017.
13. *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa a III-a*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației nr. 70 din 05 septembrie 2017.
14. *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa a IV-a*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018.
15. *Standarde de învățare și dezvoltare pentru copil de la naștere până la 7 ani: Standarde profesionale naționale pentru cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie*, aprobate de către Consiliul Național pentru Curriculum, 23 august 2010.
16. *Programul de modernizare a sistemului de învățământ din Republica Moldova*, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 863 din 26 august 2005.

17. *Standarde de eficiență a învățării*, Ministerul Educației al Republicii Moldova, 2012.
18. *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 Educația 2020*”, publicat: 21.11.2014 în Monitorul Oficial Nr. 345-351; art. Nr. 1014.
19. *Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022*, MECC, publicat: 07.10.2016 în Monitorul Oficial Nr. 347-352, art. Nr. 1198.
20. *Strategia Moldova Digitală 2020*, publicată: 08.11.2013 în Monitorul Oficial Nr. 252-257, art. Nr. 963.
21. *Strategia Națională Educație pentru toți*, publicată: 15.04.2003 în Monitorul Oficial Nr. 070, art. Nr. 441.

Исследования/доклады

22. *Evaluarea curriculumului național în învățământul general. Studiu*. Chișinău: MECC, IȘE, 2018.
23. Bucun, N.; Guțu, Vl.; Ghicov, A. [et al.] *Evaluarea curriculumului școlar. Ghid metodologic*. Chișinău: IȘE, 2017.

Специальная литература

24. Ausubel, D. *Învățarea semnificativă*. Iași: Polirom, 2001.
25. Bocoș, M. *Instruirea interactivă*. Iași: Polirom, 2013.
26. Cerghit, I. *Metode de învățământ*. Iași: Polirom, 2005.
27. Cartaleanu, T.; Cosovan O. ș.a. *Formarea de competențe prin strategii didactice interactive*, Chișinău, C. E. Pro didactica, 2008.
28. Ciolan, L. *Dincolo de discipline. Ghid pentru învățarea integrată/crosscurriculară*. Editura Humanitas Educațional, București, 2003.
29. Ciolan, L. *Învățarea integrată*. Editura Polirom, Iași, 2008.
30. Darling-Hammond, L., Ancess, J., Falk, B, *Authentic Assessment in Action. Studies of School sand Students at Work*, Teachers College Press, Columbia University, 1995.
31. Gagné, R.M. *Condițiile învățării*, EDP, București, 1975
32. Guțu Vl. *Curriculum educațional*. Chișinău: CEP USM, 2014
33. Guțu, Vl. (coord.), Chicu, V., Dandara, O., [et. al.]. *Psihopedagogia centrată pe copil*. Chișinău: CEP USM, 2008.
34. (de) Hadji Ch. *L'évaluation, regles du jeu. Des intentions aux outils*. Paris: ESF, 1989
35. Houart, M. *Evaluer des compétence... Oui mais comment?* Département Éducation et technologie (UNamur), 2001.
36. Joița E. (coord.), *Profesorul și alternativa constructivistă a instruirii*. Editura Universitaria, Craiova, 2007.

37. Mihăescu, M.; Dulman, A.; Mihai, C. *Activități transdisciplinare. Ghid pentru învățători*. Editura Radical, București, 2004.
38. Nicolescu, B. *La transdisciplinarité (manifeste)*, Éditions du Rocher, Monaco, 1996 (trad. rom. *Transdisciplinaritatea (manifest)*, Editura Polirom, Iași, Junimea, 2007).
39. Oprea C.L. *Strategii didactice interactive*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2006.
40. Peretti, A.; Legrand, J-A.; Boniface, J. *Tehnici de comunicare*, Polirom, Iași; 2001.
41. Petrescu, P.; Pop, V. *Transdisciplinaritatea, o nouă abordare a situațiilor de învățare. Ghid pentru cadre didactice*. Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
42. Pogolșa L., Bucun, N. [et al]. *Monitorizarea procesului de implementare a curriculumului școlar./Pogolșa L., Bucun N. [et al], Chișinău, 2011.*
43. Saranciuc-Gordea, L. *Metodologia învățământului primar, Suport de curs*. Chișinău: UPS "Ion Creangă", 2014.
44. Stelle J., Meredith, K., Temple, C. *Învățarea prin cooperare, Ghidul nr. V*. Chișinău: C.E. Pro Didactica, 1998.
45. Temple C. *Critical thinking in cross-curricular approach*, Open Society Institute – New York, RWCT, 2001.

Литература по учебным дисциплинам

46. Вълкова, Ст. *Формиране на комуникативно-речеви умения в началното училище*. София., 1996.
47. Георгиева И. *Българска народна митология*. София: Наука и изкуство, 1993.
48. Дамянова А. *Конструктивизмът – нова образователна парадигма?* В: *Български език и литература*, 2005, кн. 5.
49. Димчев, К. *Обучението по български език като система*. София, 1998.
50. Кайряк П.В. *Родословные древа Тараклии*. Кишинев: SȘB, 1999.
51. Кайряк П.В. *Родословные древа Тараклии. Книга вторая*. Кишинев: SȘB, 2002.
52. Кауфман Н. *Народните песни на българите от Украйна и Молдавия ССР*. Т.1. София: издателство на Българската академия на науките, 1982.
53. Кауфман, Н. *Народните песни на българите от Украйна и Молдавия ССР*. Т.2. София: издателство на Българската академия на науките, 1982.
54. Мизов Н. *Празници, обреди, ритуали*. София: Наука и изкуство, 1980.
55. Моллов А., Момчева, Т. *Дидактични игри в Интернет за начално училище*. София: Изкуство. 2012.
56. Ников Н. *Празници у болгар. Легенди и предания*. София: Национальный музей болгарской книги и полиграфии, 2004. 94 с.

57. Рацеева, Е. Особенности изучения болгарской литературы в Молдове как средство этнокультурной идентификации//Relațiile moldo-bulgare: probleme de cercetare. Кишинев: SȘB, 2007, с.125–144.
58. Рацеева Е., Кара Н., *О стратегии усовершенствования куррикулума по болгарскому языку и литературе в Молдове. В: Curriculum scolar: proiectarea, implementarea si dezvoltarea.* – Chisinau, CEP USEM. 2007, с. 247-262.
59. Стойнев, А. Българска митология. Енциклопедичен речник. – София: Логис, 1994.
60. Терзиева С., Василева Е. Празници в началното училище: сценарии за тържествата. С., Диамант, 2013.
61. Учебник по родолюбие. Поезия българска бесарабска (XIX–XX в.). Антология. Съст. Стоянов Н. – Кишинев, Vector. 2001.
62. Ангелова Т. Новите образователни технологии, интернет и обучението по български език. <https://liternet.bg/publish/tangelova/novite.htm>
63. Вариант за използване на образователни игри по човекът и обществото в българско неделно училище в чужбина, разработени в платформа ZONDLE *<http://ilieva-dabova.blogspot.com/2015/06/zondle.html>
64. Николова Й. Учебната задача в обучението по български език и литература в началния етап на основната образователна степен. https://journal.e-center.uni-sofia.bg/site/wp-content/uploads/downloads/2013/10/6Y.Nikolova_SUJER_2013_2_ED-1_final.pdf
65. *Препоръка на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно ключовите компетенции за обучение през целия живот.* (www.edu.md/?lng=ro&MenuItem=5&SubMenu0=4)

